

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT
EESTI KEELE OSAKOND

Laura Komp

EESTI KEELT JA KULTUURI MUUKEELSETELE ÕPPIVATE TUDENGITE
SUHTLUSVÕRGUSTIKUD JA KEELEVALIK

Bakalaureusetöö

Juhendaja professor Martin Ehala

TARTU 2013

Sisukord

SISSEJUHATUS	4
1. SUHTLUSVÕRGUSTIKEST.....	6
1.1. Suhtlusvõrgustike taustast ja definitsioonidest.....	6
1.2. Suhtlusvõrgustike sidemed ja omadused.....	7
1.3. Suhtlusvõrgustike tüübid	8
1.4. Võrgustikuanalüüs	9
1.5. Suhtlusvõrgustike analüüsi rakendusvõimalusi.....	10
2. MITMEKEELSUS	13
2.1. Kakskeelsus	13
2.2. Keelevalik.....	14
2.3. Ühiskondlik ja individuaalne kakskeelsus.....	15
3. UURINGU METOODIKA JA VALIM	16
3.1. Metoodika.....	16
3.2. Intervjuu	16
3.3. Vaatlused	17
3.4. Valim	18
3.5. Tulemuste analüüs	20
4. TULEMUSED	21
4.1. Kohanemine Tartus ja suhtlusvõrgustike kujunemine	22
4.2. Suhtlusvõrgustikud.....	24
4.2.1. Eestikeelne vahetu suhtlusvõrgustik.....	25
4.2.2. Venekeelne vahetu suhtlusvõrgustik	26
4.2.3. Eestikeelne teisene suhtlusvõrgustik	27
4.2.4. Venekeelne teisene suhtlusvõrgustik	28
4.3. Keelevalik.....	29
4.3.1. Keelevalik ülikoolis	32
4.4. Vaatluste tulemused	34

4.5. Järeldused.....	37
KOKKUVÕTE.....	40
KIRJANDUS	42
ESTONIAN LANGUAGE AND CULTURE FOR NON-ESTONIANS STUDENTS’ SOCIAL NETWORKS AND LANGUAGE CHOICE. <i>Summary</i>	46
LISAD	48
Lisa 1. Intervjuu kava.....	48
Lisa 2. Intervjuude transkriptsioonid.....	50

SISSEJUHATUS

Käesoleva bakalaureusetööga on uuritud eesti keelt võõrkeelena õppivate vene üliõpilaste suhtlusvõrgustikke ja nendest tulenevat keelevalikut. Bakalaureusetöö kuulub sotsiolingvistika valdkonda, mis uurib keele ja ühiskonna vahelisi suhteid, keele sotsiaalseid funktsioone ja sotsiaalsete tähenduste edasiandmise viise (Holmes 1992: 1–2). Suhtlusvõrgustike uurimisega püütakse aga pääseda lähemale inimeste keelelise käitumise tagamaadele ning võimaldab seejuures ka uurida, kuidas suhtlusvõrgustikud mõjutavad keelemuutusi ja varieerumist.

Bakalaureusetööga vaadeldakse Tartu Ülikoolis eesti keelt ja kultuuri õppivaid mitte-eesti kooli lõpetanud tudengeid, kes õpivad vähemalt bakalaureuse teisel kursusel. Kuna 2013/2014 muudetakse vastava eriala õppekava ja ka selle nimetust, on käesolev uurimus ka võimaluseks teha vahekokkuvõtte eriala valinud noortest ja nende kohanemisest Tartu Ülikoolis.

Töö peamiseks eesmärgiks on vaadelda, kuidas tudengite suhtlusvõrgustike koostis ja struktuur mõjutab nende keelelist käitumist. Eesmärgist lähtuvalt keskendub uurimus järgmistele küsimustele: millised on tudengite suhtlusvõrgustike dimensioonid ja etniline koosseis, kuidas on suhtlusvõrgustikud Tartu Ülikoolis õppides välja kujunenud ja milline on nendest suhtlusvõrgustikest tingitud keelevalik erinevates domeenides. Keelevaliku käsitlemiseks on uuritud ka tudengite hinnanguid oma keelepädevusele, välja on aga jäetud komplekssem keeleoskuse ja omandamise analüüs.

Töö koosneb kokku neljast peatükist, mis on omakorda jaotatud alapeatükkideks. Teoreetilises pooles käsitletakse suhtlusvõrgustike uurimise ajalugu, suhtlusvõrgustike põhilisi omadusi, sidemeid ning erinevaid tüüpe. Lisaks antakse ülevaade suhtlusvõrgustike analüüsimisest ja erinevatest rakendusvõimalustest. Kuna töös on käsitletud eesti keelt võõrkeelena õppivaid noori kakskeelsetena ja omandatud eesti keelt kui teist keelt, siis on teoreetilise osa teine peatükk pühendatud kakskeelsusele. Peale selle on põgusalt käsitletud ka teise keele omandamist, lisaks vaadeldakse individuaalset ja ühiskondlikku kakskeelsust. Uuritavate tudengite kohta

taustinformatsiooni andmiseks on kirjeldatud ka eriala eesti keel ja kultuur muukeelsetele bakalaureuseõppe struktuuri ning viimaste aastate sisseastujate ja lõpetajate hulka.

Käesolevas bakalaureusetöös on kasutatud kvalitatiivset uurimismeetodit, mida käsitleb kolmas peatükk, kus kirjeldatakse uurimuse metodoloogiat ja valimit. Samuti antakse ülevaade andmete kogumise viisidest – intervjuudest ja vaatlustest. Intervjuude analüüsimiseks rakendati kvalitatiivset sisuanalüüsi, mille esimese etapina loeti transkribeeritud intervjuud korduvalt läbi terviku tunnetamiseks. Järgmise sammuna tuletati koode ja kategooriaid, mille tegemiseks sisestati intervjuude transkriptsioonid programmi Nvivo 10. Uurimistulemusi kajastab töö viimane peatükk, kus analüüsitakse intervjuude ja vaatluste tulemusi ning lõpetuseks on antud ka järeldusi.

1. SUHTLUSVÕRGUSTIKEST

1.1. Suhtlusvõrgustike taustast ja definitsioonidest

Inglise antropoloog Alfred Radcliffe-Brown oli esimene, kes võttis kasutusele mõiste sotsiaalne võrgustik ja kasutas seda sotsiaalse struktuuri kirjeldamiseks 1940. aastatel. Sotsiaalseid võrgustikke kasutati algselt analüüsideks antropoloogias, hiljem sotsioloogias ja politoloogias. (Wiklund 2002: 55) Alates 1950ndatest aastast hakkasid ka paljud teised briti antropoloogid oma töödes kasutama võrgustikuanalüüsi, kuna inimkäitumise seletamisel ei tahetud sõltuda abstraktsetest sotsiaalsest, poliitilisest ja majanduslikust raamidest. Sotsiaalsete võrgustike analüüsimine aga lubas neil keskenduda vähem abstraktsetele analüüsimeetoditele, et inimkäitumise tagamaid otsesemalt uurida. (J. Milroy, L. Milroy 2009: 250)

Sotsiaalsete võrgustike uurijad on väitnud, et indiviidide sotsiaalne käitumine sõltub inimesi ühendavatest sidemetest, kusjuures nad loovad eelkõige selliseid isiklikke sidemeid, mis aitavad neil toime tulla igapäevaste probleemidega (Mitchell 1986, viidatud Gordon, Milroy 2003: 117 järgi). Suhtlusvõrgustike analüüsimisega püütaksegi teada saada, kuidas erinevad võrgustikustruktuurid (tugevad/nõrgad) ja nende kooslus (etniline, professionaalne jm) mõjutavad liikmete sotsiaalse käitumise, sh keelelise käitumise muutumist ja varieerumist (Li Wei 2005). Seejuures on uurimisobjektiks inimese suhted teiste inimestega, moodustuva võrgustiku struktuur ja selle omadused (Mets, Praakli 2007: 799).

Võrgustikuanalüüs võeti sotsiolingvistikas kasutusele 1970ndatel aastatel. Sotsiolingvistika uurib keele ja ühiskonna vahelisi suhteid, keele sotsiaalseid funktsioone ja sotsiaalsete tähenduste edasiandmise viise (Holmes 1992: 1–2) Selle kohaselt sõltub inimese keelekasutus tema vanusest, soost, päritolust ja sotsiaalmajanduslikust staatusest (Mets, Praakli 2007: 800). Kui sotsiaalne klass illustreerib sotsiaalseid, poliitilisi ning majanduslikke struktuure ja protsesse, on suhtlusvõrgustikud aga seotud konkreetse kogukonna ja inimestevahelise sotsiaalse organiseeritusega. (J. Milroy, L. Milroy 2009: 250) Võrgustikud annavad seega

võimaluse uurida väiksemaid gruppe, kus kõneleja ei ole sotsiaalsetesse klassidesse liigitamisega diskrimineeritud (Gordon, Milroy 2003: 118).

Niisiis kui sotsiaalsed klassid aimu inimsuhetest makrotasandil, näitavad suhtlusvõrgustikud neid mikrotasandil (Wiklund 2002: 55). Matthew Gordon ja Lesley Milroy (2003: 107) on defineerinud suhtlusvõrgustikke kui inimesi ühendavat sidemete kogumit, mille summa moodustab vastava inimese suhtlusvõrgustiku. Saskia Stoesseli (2002: 95) järgi on võrgustik grupp inimesi, kes tunnevad üksteist mingil määral, seejuures võib omavahelise suhtlemise intensiivsus olla erinev. Janet Holmesi (1992: 202) hinnangul on suhtlusvõrgustikud mitteformaalsetele suhete hulk, millega inimene on regulaarselt seotud.

1.2. Suhtlusvõrgustike sidemed ja omadused

Suhtlusvõrgustikku kuuluvaid inimesi seovad erinevate tugevustega sidemed sõltuvalt suhtlemise sagedusest, lähedusest, intensiivsusest, kestusest jne. Suhete tugevuse hindamisel on oluline ka sideme mitmetasandilisus, mis näitab, mitut liiki suhe inimesi seob. Näiteks sugulaste vahel on ühte liiki suhe, aga kui nad ka töötavad koos, siis on nende suhe mitmetasandiline. Sellest tulenevalt on näiteks mitmetasandilised ja tihedad sidemed tugevad ning enamasti ühe võrgustiku sisesed. (J. Milroy, L. Milroy 2009: 253–254) Tugevatest sidemetest koosnevat võrgustikku nimetataksegi tugevaks võrgustikuks, nõrkadest sidemetest koosnevat võrgustikku nõrgaks või lõdvaks. (Mets, Praakli 2007: 801) Tugevalt seotud võrgustikud ei allu kergesti väljastpoolt võrgustikku tulevatele muutustele. Nõrkade sidemetega seotud võrgustikud aga võimaldavad keelemuutusi, kuna need ühendavad pigem inimesi, kes kuuluvad paljudesse erinevatesse võrgustikesse. (J. Milroy, L. Milroy 2009: 253–254)

John Gumperz (1982: 41) on eristanud võrgustiku liikmeid ühendavate sidemetena sisemisi (ingl *internal ties*), mis seovad sarnaste taustadega inimesi, ja väliseid sidemeid (ingl *external ties*), mis ühendavad erinevate taustadega indiviide. Matthew Gordon ja Lesley Milroy (2003: 117) aga on sidemeid jaotanud otsesuse järgi: esimese järgu võrgustikusidemed (ingl *first-order ties*) tähistavad inimese vahetuid kontakte, teise

järgu sidemetega (ingl *second-order ties*) on suhtlus kaudsem ning tähistavad pigem inimesi, kelle kaudu pääsetakse ligi mingitele teenustele, toodetele ja informatsioonile.

Võrgustikud peegeldavad sotsiaalseid struktuure, nagu sõprust, sugulust, naabrust jne. Peale selle tagavad suhtlusvõrgustikud inimeste sotsiaalse asukoha ning on olulised sotsiaalse tunnetuse osad (Li Wei jt 2008: 264). Kõige selle tõttu võivad olla inimestele peale surutud võrgustiku käitumisnormid. Kui sellised võrgustikud on muuhulgas ka tugevad ja tihedad, seavad need inimestele piiranguid. Teisalt aga põhjustavad keelekasutuses suuri sarnasusi ja toetavad kohaliku keele normide püsimist. (Gumperz 1982: 41; Gordon, Milroy 2003: 118)

Kuigi suhtlusvõrgustikud võimaldavad uurida kõnelejaid individuaalselt, mitte sotsiaalsetesse klassidesse jagaud gruppina, tuleb siiski arvestada, et inimese võrgustik ei ole täielikult sõltumatu laiemast sotsiaalsest raamistikust (Gordon, Milroy 2003: 120; J. Milroy, L. Milroy 2009: 250). Lisaks tuleb suhtlusvõrgustikke analüüsides meeles pidada, et need pole fikseeritud, sest inimesed kuuluvad mitmesugustesse võrgustikesse erinevate tugevustega (Wardaugh 2010: 130–131). Inimesed arendavad elu jooksul välja erinevaid võrgustikke isiklike vajaduste järgi. Sotsiaalsete eesmärkide saavutamiseks võidakse selliselt loodud võrgustikke vastavalt oma vajadustele aktiveerida või desaktiveerida. (Li Wei jt 2008 267–271)

1.3. Suhtlusvõrgustike tüübid

Antropoloogid on eristanud võrgustikke kahte moodi: struktuuri (võrgustiku kuju ja muster) ning vastastikuse mõju (sidemete) järgi. Mõlemad on inimeste sotsiaalse käitumise seisukohalt olulised. (J. Milroy ja L. Milroy 2009: 253) Lesley Milroy (2003) jagab võrgustikud kaheks: lõdvalt ja tihedalt seotud võrgustikeks. Lõdva võrgustiku puhul ei suhtle võrgustiku liikmed omavahel, ainult võrgustiku keskpunktiga, mida on ka egoks (ingl *ego*) nimetatud. (Mets, Praakli 2007: 801) Tihedalt seotud suhtlusvõrgustik koosneb aga tihedatest ja mitmetasandilistest suhetest. Sellises võrgustikus tunnevad kõik liikmed üksteist ja neid seob mitut liiki suhe (näiteks naabrid, kes ka töötavad koos). Tihedalt seotud võrgustikel on omadus säilitada ja isegi võimendada kohalikke tavasid ja norme, sealhulgas keelelisi. (J. Milroy, L. Milroy

2009: 253). Mitmetasandilised sidemed osutavad seega tugevale sotsiaalsele sidususele ja loovad ühtsustunnet (Wardaugh 2010: 130).

Võrgustike struktuuri kirjeldamiseks ja analüüsimiseks on egovõrgustike (ingl *ego networks*) ja tervikvõrgustike (ingl *whole networks*) lähenemisviis. Esimene keskendub inimese sidemete profiilile, teine inimestevaheliste suhete mõõtmisele. (Li Wei jt 2008: 263) Tervikvõrgustiku analüüsi puhul peab uurija vaatlema kõiki võrgustike liikmeid korraga ning uurima nende rolle selles (Li Wei jt 2008: 266). See keskendub võrgustiku „morfoloogilistele omadustele”, nagu tihedus, mitmetasandilisus, ankurisikud, ulatus jne (Raschka jt 2002: 11). Indiviidikeskse lähenemise puhul keskendub uurija inimesele (egole) ja tema võrgustiku sidemetele (Li Wei jt 2008: 266–267).

Li Wei jt (2007: 141) hinnangul tuleb tugevate ja nõrkade sidemete iseloomustamiseks lähtuda vahetute võrgustike (ingl *exchange networks*) ja teiseste võrgustike (ingl *interactive networks*) mõistetest. Peale nende toob ta välja ka passiivse võrgustiku (ingl *passive network*). Vahetu võrgustiku liikmetega suhtleb ego regulaarselt, annab ja saab abi, nõu, kriitikat ja toetust. Teisese võrgustiku liikmetega võib ego suhelda sagedasti ja pikema perioodi vältel, kuid ego ei sõltu nendest isiklike teenete ja materiaalsete või sümboolsete vahendite poolest. Passiivsed võrgustikud koosnevad sidemetest, kellega regulaarne kontakt puudub, kuid kes on ego jaoks siiski olulised (näiteks migrantidel sugulased ja sõbrad kodumaal). (Li Wei jt 2008: 268–269) Sarnaselt Li Wei jt (2008) võrgustikutüüpidele on Moncrieff Cochran jt (1990) varasemalt kasutanud oma uurimistöös lapsevanemate ja nende laste suhtlusvõrgustikest mõisteid primaarne ja sekundaarne suhtlusvõrgustik. Käesoleva bakalaureusetöö uurimistulemusi käsitlevas osas on kasutatud paralleelselt vahetu ehk primaarse ning teisese ehk sekundaarse võrgustiku mõisteid.

1.4. Võrgustikuanalüüs

Võrgustikuanalüüs tegeleb sidemete struktuuriliste ja sisuliste omadustega ning vaatleb, kuidas mitteformaalsed sotsiaalsed rühmad toetavad kohalikke norme või aitavad kaasa keelelistele muutustele (Wardaugh 2010: 132). Võrgustikuanalüüsi on kasutatud nii metodoloogilisel lähenemisel kui ka andmete kogumisel ja analüüsimisel. Selline

lähenemine annab uurijale ligipääsu sotsiaalse elu aspektidele, mis muidu võivad jääda kättesaamatuteks. Lisaks võimaldab võrgustikuanalüüs kontakteeruda suure hulga inimestega lühikese perioodil. (Li Wei jt 2008: 265)

Võrgustikuanalüüsid põhinevad enamasti kvantitatiivsel uurimismeetodil, keskendudes indiviiduaalsele või struktuurilisele tasandile, jättes võrgustike kvalitatiivsed omadused tagaplaanile. Kuigi formaalsed kvantitatiivsed meetodid võimaldavad kaardistada ja mõõta sotsiaalseid suhteid süstemaatiliselt, suudab kvalitatiivne uurimisviis lisada teadlikkust ka protsessist, selle sisust ja kontekstist. (G. Edwards 2010: 5–6)

Ka Kees de Bot jt (2005: 94) hinnangul ei pruugi kvantitatiivne meetod olla suhtlusvõrgustike sidemete mõõtmisel kõige efektiivsemaks viisiks, sest arvestamata jääb kontakti kvaliteet ja relevantsus, mis võib inimesele palju olulisem olla. Näiteks võib kontakti kvaliteet ja tähtsus palju rohkem mõjutada esimese keele (K1) säilitamist, ükskõik kui suur on teise keele (K2) kontaktide hulk (Stoessel 2002: 104). Kuna suhtlusvõrgustikud on kompleksed nähtused, nõuavad need nii kvantitatiivset kui kvalitatiivset analüüsi (de Bot, Stoessel 2002: 3).

1.5. Suhtlusvõrgustike analüüsi rakendusvõimalusi

Võrgustikuanalüüsi on kasutatud teise keele omandamise uurimustest, üks- ja mitmekeelseid kogukondi käsitlevates töodes, keele säilitamise ja vahetamise, murde- ja ühiskeele varieerumise ja slängi kasutuse uurimustest. Et saada paremat ettekujutust võrgustikuanalüüsi rakendusvõimalustest keeleteaduses, on järgnevalt toodud mõningate uurimuste põhjal näiteid.

Lesley ja James Milroy (2009) on püüdnud siduda klasside ja suhtlusvõrgustike variaablite vahelisi seoseid. Nad on uurinud sotsiaalse klassi ja võrgustike rolle keelemuutuse seaduspärasustes ning keelevahetuse mehhanisme. Põhja-Iirimaa ja Philadelphia keelelise varieerumise uurimistulemused rõhutavad nõrgalt seotud võrgustike tähtsust keeleliste muudatuste soodustamises. Autorid leidsid, et suhtlusvõrgustike ja sotsiaalsete klasside vahel on side just nõrkade võrgustike sidemete tõttu. (J. Milroy, L. Milroy 2009: 265)

Mitmekeelsetes ühiskondades sõltub keelevalik sageli just suhtlusvõrgustikest. Susan Gali (1979, viidatud Coulmas 2005 järgi) uuring ungari ja saksa kakskeelsusest Austrias näitas, et suhtlusvõrgustikud on olulised ühtsustunde saavutamiseks. Ungari keele väärtustamine hakkas langema makrotasandi muutuste (tööstusühiskond, linnastumine) tõttu, mille tulemusena muutusid ka suhtlusvõrgustikud (Coulmas 2005: 141–142). Varasemate mitmekeelseid kogukondi käsitlevate tööde seas on ka John Gumperzi (1982) uuring Austria Gaili orus elavate saksa ja sloveeni keelt kõnelevate inimeste keelekasutusest. Ta leidis, et sloveeni keele taandumise põhjused olid majanduslikud, mille tõttu muutusid algselt suletud sloveeni kogukonna elanike suhtlusvõrgustikud avatuks ning laienes saksa keele kasutamise.

Sherida Altehenger-Smith (1987: 75–94) osutas suhtlusvõrgustike mõjule oma uurimuses mitmekeelsest Singapurist, kus lisaks neljale ametlikule keelele (mandariini, malai, tamili ja inglise) on kasutusel ka mitmed Hiina dialektid, malai variandid jne. Ta kasutas võrgustikuanalüüsi keelevaliku ja selle sotsiaalse tähenduslikkuse uurimiseks ning näitas, kuidas võrgustikud on seejuures mõjutatud etnilise grupi demograafilisest tugevusest ja keelelisest mitmekesisusest.

Christina Raschka jt (2002: 9–25) on uurinud Inglismaal sündinud 34 hiina lapse keelekasutust, mille põhjal selgus, et lapsi ümbritseval sotsiaalsel keskkonnal on otsene rolli emakeele säilitamisele. Laste keelevalikut mõjutas see, kas vestluskaaslane oli perekonnasisene või -väline ja põlvkondade erinevus. Suheldes väljaspool perekonda jäävate eakaaslastega, domineeris inglise keel, isegi kui vestluskaaslane oli hiinlane. Omavanuste pereliikmetega kasutati inglise-hiina segakoodi, vanemate generatsioonidega hiina keelt. Ka Li Wei (2008:266–269) on uurinud Inglismaal elavaid hiinlasi, kasutades egovõrgustiku lähenemist keelevaliku ja -vahetuse uurimiseks, jagades uuritavate kontaktid vahetutesse, teisestesse ja passiivsetesse võrgustikesse.

Ingrid Wiklund (2002: 53–92) on uurinud Rootsi koolides suhtlusvõrgustike rolli ja mõju kakskeelsete õpilaste keeleoskusele ja edukusele koolis. Uurimistulemustest selgus, et nendel keelejuhtidel, kes suhtlevad rohkem oma etnilise rühmaga, oli rootsi keele kasutus madalamal tasemel kui neil, kes suhtlesid enam rootslastega. Wiklund on toonud uurimistulemuste põhjal välja ka olulised faktorid, mis mõjutavad suhtlusvõrgustike struktuuri. Esiteks elufaas (ingl *phase of life*), inimeste haridustase ja

majanduslik seisund. Wiklund tähtsustab ka sõprussidemete erinevust sugulussidemetest, kuna esimese säilitamise nimel tuleb vaeva näha.

Saskia Stoessel (2002: 93–131) on uurinud kümne USAs elava sarnase taustaga naisimmigrandi keelevelikut erinevates keelekasutusväljades (päritolupere, praegune pere, töö, kool, sõbrad, naabruskond, kirik). Ta uuris suhtlusvõrgustike mõju esimese keele säilitamisele või vahetamisele, kombineerides kvantitatiivset ja kvalitatiivset meetodit. Uurimistulemusena selgus, et tugevamatel säilitajatel oli esimese keele võrgustik lähemas naabruskonnas. Vähem tugevad säilitajad tundsid puudust võimalusest vabalt esimest keelt rääkida ning tunnetati K1 kontaktide nõrgenemist. Stoessel leidis immigrantide keeleveliku uurimise tulemusena kolm põhilist faktorit, mis mõjutavad esimese keele säilimist: K1 kõnelejate hulk uues keelekeskkonnas, K1 kõnelejate lähedus ja suhtlus päritolumaa võrgustikuga.

Eestis läbi viidud suhtlusvõrgustike uurimustest tuleb välja tuua Mari Metsa ja Kristiina Praakli (2007: 799–817) artikli „Suhtlusvõrgustikud võrukeste keelelise käitumise tõlgendajaina”. Uurimus põhineb nelja keelejuhi idiolektil ning näitab, et inimese keeletarvitus on seoses tema suhtlusvõrgustiku struktuuriga. Artiklis vaadeldakse leksikaalseid üleminekuid võru keelelt eesti keelele ning oletatakse, et sellised üleminekud iseloomustavad keelejuhte, kellel on palju võrgustikeväliseid suhteid. Seejuures ei tohiks kindlasti mainimata jätta Mari Metsa doktoritööd „Suhtlusvõrgustikud reaajas: võru kõnekeele varieerumine kahes Võrumaa külas” (2010), mis uurib, kuidas sotsiaalsed faktorid mõjutavad võrukeste keelelisi variatsioone, kusjuures eriline tähelepanu on pööratud suhtlusvõrgustikele.

2. MITMEKEELSUS

2.1. Kakskeelsus

Kaks- ja mitmekeelsus on muutunud maailmas tavaliseks nähtuseks, paljudes kogukondades on mitme keele valdamine lausa oluliseks oskuseks ühiskonnas toimetulekuks. Sridhari (1996: 50) hinnangul ei esine mitmekeelsus inimeste keelerepertuaaris tasakaalustatult, st kõiki keeli pole võimalik vallata nagu emakeelt. Tavaliselt on multilingvaalidel eri repertuaaride valdamisel erinev ulatus, sest nad arendavad keelte pädevuse olenevalt kasutamise vajadusest ja sõltuvalt kontekstist (Rannut jt 2003: 131; Wardaugh 2010: 93).

Kakskeelsuse defineerimisel on esinenud kaks äärmust: bilingvaalideks on peetud inimesi, kes on kasvanud üles kahes keeles ja valdavad mõlemat täielikult. Teisalt võib inimest kakskeelseks pidada ka siis, kui tal on mingidki teadmised teisest keelest. (de Bot jt 2005: 5) Einar Haugeni (1969, viidatud Rannut jt 2003: 130 järgi) hinnangul on inimene kakskeelne siis, kui ta suudab toota teises keeles grammatiliselt korrektseid ja mõttekaid lauseid. Ideealis vahetab bilingvaal keelt vastavalt muutustele kõnesituatsioonis (teema, vestluskaaslane jne), aga mitte ühe lause jooksul (Weinreich 1953: 73).

Kui monolingvaalid valivad sõltuvalt suhtlussituatsioonist erinevate stiilide vahel, siis kaks- ja mitmekeelsete kogukondade kõnelejatel on juurdepääs repertuaardidele, mida tajutakse erinevate keeltena ning mille vahetamiset nimetatakse koodivahetuseks (Gordon, Milroy 2003: 198). Norra päritolu USA keeleteadlane Uriel Weinreich (1953) eristab segatüüpi ja rööpset (koordinatiivset) kakskeelsust. Koordinatiivse kakskeelsuse puhul hoitakse kahe keele sõnu eraldi, sest keeled on õpitud erinevates keskkondades (näitekst kodus või sellest väljapool). Segatüüpi kakskeelsuse korral tõlgendatakse nõrgema keele sõnu tugevama keele kaudu.

Lisaks koodivahetusele on väga tavaline kakskeelsele inimesele koodivaheldus (ingl *code alternation*), mis tähendab, et kahte keelt kasutatakse samade kõnelejate poolt erinevates olukordades ilma koodivahetusega. Nii näiteks võib kakskeelne suhelda

kodus ükskeelsega A keeles, aga koolis B keeles vastava keele monolingvaaliga. (Thomason 1997: 195)

Teise keele omandamine (ingl *SLA – second language acquisition*) toimub ratsionaalsete, sotsiaalmajanduslike või poliitilisest survest tingituna, samas ka inimeste emotsionaalsetel põhjustel ja integreerumissoovist. Surve mõjul omandatud keeleoskus võib põhjustada identiteedi muutust ja keelelist integratsiooni. Seejuures on püütud eristada mõisteid teise keele omandamine ja teise keele õppimine (ingl *second language learning*). Omandamist võib vaadelda alateadliku protsessina ja tulemusena, õppimist kui mitmeastmelist ja teadlikku protsessi. (Pool 2007: 14) John Edwards toob välja teise keele omandamise puhul ka sümboolse ja kommunikatiivse rolli – kas keele omandamine on instrumentaalne (keeleoskuse kasulikkus) või põhineb soovil saada grupi liikmeks ehk integratiivne (J. Edwards 2011: 126; Vihalemm 1997: 245).

2.2. Keelevalik

Keelevalik toimub mitmekeelsetes ühiskondades, kus inimeste kõnerepertuaarid sisaldavad kaht või enam keelt. Sarnane nähtus võib toimuda ka ükskeelsetes ühiskondades, kus valik toimub ühe keele eri variantide vahel (registrid, dialektid jne). (Altehenger-Smith 1987: 75) Keelevalikut mõjutab suhtumine keelde, aga ka kõnelejate keelerepertuaarid ja vestluskaaslase positsioonid (näiteks tööandja/töötaja, ostja/müüja), mille puhul vastutab keelevaliku eest enamasti tugevamal positsioonil olev isik (Altehenger-Smith 1987: 75–76; Rannut jt 148).

Keel(t)e kasutamist mõjutavad keeleplaneerimine ja -poliitika, kus makrotasandi ehk tavaliselt riigi valitsuse poolt tehtud otsused reguleerivad keelevalikut igapäevaelu aladel. Mikrotasandi piirangud seavad kõnelejate kõnerepertuaar, kontekst, psühho- ja sotsiolingvistikulised faktorid. (Altehenger-Smith 1987: 76)

Fishmani (2007: 56-57) hinnangul on keelevaliku põhiliseks faktoriks sotsiaalsesse gruppi kuulumine, sest inimesed identifitseerivad end gruppikuuluvuse põhjal. Teine oluline tegur on situatsioon, mida mõjutavad näiteks füüsiline ümbrus, vestluses osalejad, teemad, stiilid ja eesmärgid. Näiteks võivad mitmekeelsed inimesed pidada üht keelt madalkeelsemaks kui teist. Kõnelejatega seotud teguriteks on nende vanus, sugu,

haridus, keeleoskus, sotsiaalne kuuluvus, eriala, ühiskondlik norm jne. Suhtluse eesmärkide hulka võib kuuluda informatsiooni andmine, sotsiaalse distantssi loomine või vähendamine jne (Rannut jt 2003: 148). Lisaks on keelevaliku puhul olulisteks faktoriteks domeenid ehk keelekasutusväljad (pere, sõbrad, töö, kool jne). Domeenid aitavad mõista, kuidas keelevalik on seotud sotsiokultuuriliste normide ja ootustega. Kusjuures keelevalikud võivad muunduda keele säilitamise või vahetamise protsessideks. (Fishman 2007: 58)

Seega kuna keelevalik on mõjutatud otseselt mingisse gruppi kuulumisega, suhtlussituatsioonidest ja vestluskaaslastest, mängivad ka suhtlusvõrgustikud olulist rolli inimeste keelevalikus. Sõltuvalt indiviidi positsioonist, suhtlusvõrgustike tihedusest ja mitmetasandilisusest, on võimalik ka keelevalikut ennustada (Coulmas 2005: 140). Seda tõendab näiteks Susan Gali uuring (1979) ungari ja saksa keele kakskeelsusest Austrias ja Sherida Altehenger-Smithi (1987) uuring mitmekeelses Singapuris.

2.3. Ühiskondlik ja individuaalne kakskeelsus

Individuaalne kakskeelsus ei tingi alati ühiskondlikku kakskeelsust ja vastupidi. Ühiskondliku kakskeelsuse tekkepõhjusteks võivad olla immigratsioon, kolonialism, keelesaared, segarahvastik, riigipiiri lähedus, rahvusvaheliste keelte levik jne. (Rannut jt 2003: 146–147) Individuaalne kakskeelsus tähendab inimese võimet kasutada kaht keelt regulaarselt ning tuleneb sotsiaalsetest, majanduslikest või näiteks perekondlikest põhjustest. Ühiskondlik kakskeelsus jaguneb territoriaalseks (nt Kanada prantsuse ja inglise kogukonnad) ja funktsionaalseks kakskeelsuseks ehk diaglossiaks (nt Nõukogude ajal Eestis). (Ehala jt 2012: 201–202)

Eesti on *de jure* ükskeelne riik, *de facto* mitmekeelne. Seda kinnitavad juba statistilised andmed. 2011. aasta rahvaloenduse põhjal moodustavad eestlased 70% eesti elanikkonnast, venelased 25%, ülejäänud rahvused 5% (Servinski, Tiit 2013: 13–14) Venelased paiknevad kompaktselt emakeelsetes kogukondades, kõrgeim etniline tihedus on Ida-Virumaal, kus eestlaste osatähtsus on vaid 19,5%. Ligi pooled venelastest paiknevad Tallinnas, ülejäänud 20 protsenti hajusalt üle Eesti. (Ehala 2012; Servinski, Tiit 2013)

3. UURINGU METOODIKA JA VALIM

3.1. Metoodika

Lähtuvalt käesoleva bakalaureusetöö eesmärgist, on uuritud eesti keelt võõrkeelena õppivate tudengite suhtlusvõrgustikke ja nendest tulenevalt keelevelikut läbi kvalitatiivse uurimismeetodi, kusjuures lähtutud on individikesksest käsitusviisist. Kvalitatiivsed andmed on rikkamad tähenduste ja detailide poolest, samas kvantifitseerimine võimaldab statistilisi analüüse ning muuta andmete koondamise ja kokkuvõtete tegemise lihtsaks (Babbie 2011: 25). Mitmetahulisemaks analüüsiks on siinses uurimuses esitatud kvalitatiivse kõrvale ka kvantitatiivseid andmeid.

Kvalitatiivne uuring hõlmab suure hulga variante, mis puudutavad paradigmasid, andmetele lähenemist ja meetodeid nende analüüsiks. (Punch 2005: 134). Andmete kogumisel kasutatakse kvalitatiivseid meetodeid, nagu intervjuud, vaatlused, dokumentide diskursiivsed analüüsid jne, lähtudes küllasuse põhimõttest. See tähendab, et teoreetiliste järelduste tegemiseks kogub uurija andmeid ehk näiteks intervjuuerib seni, kuni öeldu hakkab korduma. (Hirsjärvi jt 2010: 155)

Käesoleva bakalaureusetöö kvalitatiivse uurimistöö tegemisel on lähtutud etnometodoloogilisest paradigmast. Etnometodoloogiliste uuringutega üritatakse avastada selliste sotsiaalsete tegevuse tegelikku tähendust, mida inimesed teevad rutiinselt ja võib-olla eneselegi märkamatuks. Iseloomulikuks on seega huvi igapäevaste tegevuste vastu koos interaktsioonikontekstiga, lisaks intervjuudele on väga oluliseks uurimistöö osaks vaatlused. (Laherand 2008: 34–36; Patton 1990: 110–111)

3.2. Intervjuu

Kvalitatiivse uuringu põhiliseks andmete kogumise viisiks on intervjuud, mis võimaldavad pääseda ligi inimeste reaalsuse tajumisele, situatsioonide defineerimisele ja reaalsuse konstrueerimisele (Punch 2005: 168). Struktureeritud või standardiseeritud

intervjuu puhul küsib intervjuerija igalt osalejalt hulga eelnevalt paika pandud küsimusi, millel on kindel järjekord. Varieerumistele annavad võimaluse avatud lõpuga küsimused. (Fontana, Frey 1994: 363–364) Käesoleva uurimuse intervjuude puhul on rakendatud pool-struktureeritud intervjuud. Selline vorm võimaldab uurijale intervjueride suuremat paindlikkust ja variatsiooni (Punch 2005: 170).

Intervjuudeks koostati kava, mis koosnes kolmes osast. Esiteks uuriti lühidalt intervjueritava tausta ja eesti keele õpingute kohta. Seejärel keskendusid küsimused suhtlusvõrgustikele: nende kujundamisele, koosseisule ja dimensioonidele. Kolmas blokk sisaldas küsimusi intervjueritava keelevaliku kohta, millest johtuvalt uuriti ka nende keelepädevust. Küsimuste koostamisel peeti silmas kvalitatiivse uurimismeetodi eetilist tundlikkust, mistõttu arvestas uurija küsimusi konstrueerides, et intervjueritavad ei pruugi olla nõus jagama väga isiklikku informatsiooni. Selleks, et luua võimalikult usaldusäärne õhkkond, vesteldi enne intervjuu algust argistel teemadel, näiteks koolist. Oli tunda, et need intervjueritavad, kes enne diktofoni käivitamist end rohkem avasid, andsid ka intervjuu käigus enam informatsiooni. Intervjuu kava on toodud lisas 1 ja transkriptsioonid lisas 2.

3.3. Vaatlused

Vaatlused võimaldavad uurijal haarata paremini konteksti, milles inimesed suhtlevad. Uurija võib avastada sündmusi, mis on uuritavatele jäänud rutiinsete tegevuste käigus tähelepanuta või millest nad pole tahtnud rääkida intervjuu jooksul. Vaatlustega saab uurija kinnitust, kas uuritavad käituvad ka loomulikus keskkonnas nii, nagu ilmnes intervjuudest (Hirsjärvi 2010: 199–200; Patton 1990: 262–264). Samas tuleb arvestada, et vaatleja kohalolek võib häirida sündmuste loomulikku käiku (Laherand 2008: 226).

Pattoni (1990: 227) vaatluste dimensioonide järgi võib antud uuringu raamistikku iseloomustada järgnevalt: vaatleja rolliks on olla kõrvaltvaataja, järelikut on tegemist mitteosaleva vaatlusega. Vaatluste kestuse järgi võib öelda, et tegemist on pikemaajalise vaatlusega. Vaatluse fookus on kitsas, sest vaatluse all on suhtlusevõrgustikud ja nendest tulenev keelevalik.

Kuna käesolev bakalaureusetöö uurib eesti keelt võõrkeelena õppivate tudengite suhtlusvõrgustikke, siis toimusid ka vaatlused n-ö loomulikus keskkonnas – Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonna koridorides, kus tudengid omavahel suhtlesid, ja ka loengutes. Seejuures pani uurija vaatluste käigus ilmenud tähelepanekud kirja, mis korrastati elektrooniliseks vaatluspäevikuks. Uurija ei pidanud vajalikuks teavitada kõikidele eesti keelt võõrkeelena õppivatele tudengitele oma uurimistöö üksikasjadest. Vaatluste toimumisest ja eesmärkidest olid teadlikud intervjuudes osalejad, kellele langes ka põhiline tähelepanu, ning praktikumide õppejõud, kes olid andnud loa minna nende loetud ainet kuulama.

3.4. Valim

Käesoleva bakalaureusetööga uuritakse Tartu Ülikoolis eesti keelt ja kultuuri muukeelsetele õppivaid tudengeid. Selleks, et saada nii eriala kui tudengite tausta kohta teadmisi, küsiti informatsiooni vastava õppetooli õppekorralduspetsialistidelt. Selgus, et aastal 2010 oli Tartu Ülikoolis eesti keel võõrkeelena bakalaureuseõppes 15 sisseastujat, 2011 vaid üheksa, 2012. aastal võeti vastu 16 tudengit. Aastatel 2011–2012 lõpetasid vastavalt seitse ja kaheksa tudengit. Käesoleval aastal on kolmandal kursusel 16 üliõpilast, kelle seas on kindlaid lõpetajaid kaks (mõlemad astusid ülikooli 2010. aastal), lisanduda võib veel kolm.

Tabel 1. 2010–2012 sisseastunud tudengite hulk

Aasta	2010	2011	2012
Sisseastunuid	15	9	16
Mehed	1	3	2
Naised	14	6	14

Tabel 2. 2011–2012 lõpetanud tudengite hulk

Aasta	2011	2012
Lõpetanuid	7	8
Mehed	6	5
Naised	1	3

Üldine tendents tudengite seas on valida kõrvalerialaks kirjandus, et jätkata õpinguid magistritasemel erialal eesti keele ja kirjanduse õpetaja mitte-eesti koolis. Peale selle variandi valitakse ka muid kõrvaleralasid (näiteks vene või inglise filoloogia), millega jätkataksegi pärast bakalaureuseõpet või jäetakse aasta vahele. Aastal 2010–2011

lõpetanutest õpivad eesti keel võõrkeelena magistriõppes vaid üheksa tudengit, kellest osad on statsionaarõppes, teised avatud ülikoolis. 2012. aastal lõpetanutest jätkasid vaid kolm eesti keele magistriõpingutega.

Kuigi Tartu Ülikooli õppeinfosüsteemis on nii eesti kui mitte-eesti kooli lõpetanud tudengite bakalaureuse õppekavad koos, on ühine vaid üks valdkonna alusmoodul. Mitte-eesti kooli lõpetanutele on eraldi erialaspetsiifiline alusmoodul (eesti üldkeeles oskus ja põhiteadmised eesti kultuuriruumist muukeelsetele), suunamoodul (erialased üldteadmised eesti keelest ja kultuurist muukeelsetele) ja erialamoodul (erialaspetsiifilised teadmised eesti keelest ja kultuurist muukeelsetele).

Et viia läbi kvalitatiivne uurimus, peeti intervjuu seitsme eesti keelt võõrkeelena õppiva tudengiga, kes õppisid vähemalt teisel kursusel. Peale intervjuus osalenud kolme meessoost ja nelja naissoost tudengi, uuriti vaatlustega ka teisi eesti keelt võõrkeelena õppivaid tudengeid ja nende suhtlusvõrgustikest tingitud keelelist käitumist. Laiendades nii tähelepanu ka teistele sama eriala õppivatele tudengitele, püüdis uurija saada paremat aimu üldisemast kontekstist ja tuge intervjuude käigus ilmunud informatsioonile.

Kvalitatiivne uurimismeetod on eetiliselt väga tundlik, kuna nõuab uuritavalt isiklike andmete jagamist. Saadud informatsiooni analüüsides peab uurija kaitsma uuritavate anonüümsust ning tagama konfidentsiaalsuse (Laherand 2008: 51). Kasutusel on informeeritud nõusoleku mõiste, mis tähendab, et subjektide osalus uuringus peab olema vabatahtlik. Uuritavate nõusolek põhineb avatud informatsioonil – nad on teadlikud uuringu eesmärgist, kestusest, meetodist ja võimalikest riskidest. (Christians 2008: 192–193) Nii oli ka kõigi seitsme tudengi osalus vabatahtlik, kusjuures enne intervjuueerimiseks nõusoleku küsimist tutvustas uurija end põgusalt, andis informatsiooni uurimuse eesmärkidest ja meetodist. Peale selle lubas uurija tagada intervjuudes osalejate anonüümsuse – tulemustes ja transkriptsioonides esinevad nimed on muudetud.

3.5. Tulemuste analüüs

Uurimistulemuste kvalitatiivseks analüüsiks peab uurija võtma hoiaku, mida nimetatakse ühtlaselt jaotunud tähelepanuks. Selline protsess nõuab pidavat juba läbitud uuringu etappide juurde tagasipöördumist. Andmete kogumine, analüüsimine ja tulemuste kirjanek on kui üheaegne tegevus. (Laherand 2008: 54)

Kvalitatiivse sisuanalüüsiga säilitatakse materjali tõlgendamisel kvantitatiivse analüüsi eelised, keskendudes teksti sisule või kontekstilisele tähendusele. Tekst loetakse korduvalt läbi, et materjali sisse elada ja tervikut tunnetada. Seejärel loetakse teksti koodide tuletamiseks, selleks tõstetakse esile sõnad, mis väljendavad tähtsamaid mõtteid või kontsptsioone. Koodid, mis hõlmavad juhtmõtteid, korrastatakse omakorda kategooriateks ehk tähendusrikkamateks kogumiteks. (Laherand 2008: 290–291) Andmete korrastamisel kasutati avatud kodeerimist, mis tähendab, et mingist tekstilõigust identifitseeritakse võtmemõiste (Babbie 2011: 398–399). Nii saadakse kümneid koode, millest moodustatakse seejärel kategooriad. (Laherand 2008: 124)

Käesolevas uurimuses transkribeeriti andemte analüüsimiseks kõik intervjuud ning vaatluste käigus tehtud märkused koondati vaatluspäevikusse. Andmete korrastamisel läbiti Hirsjärvi jt (2010: 206–207) poolt pakutud etapid. Esimesena kontrolliti andmeid, mille põhjal selgus, et ühe intervjuueeritavaga tuli andmete täiendamiseks võtta uuesti ühendust. Viimasena korrastati vaatlused ühtsesse elektroonilisse päevikusse ning intervjuude transkriptsioonid sisestati kvalitatiivse andmeanalüüsi programmi Nvivo 10, mille kaudu hakati teostama kvalitatiivset sisuanalüüsi.

Nvivo 10 on firma QSR Internationali poolt loodud tarkvara kvalitatiivse analüüsi tegemiseks. Programm võimaldab analüüsida sügavuti väiksema- ja suuremamahulist andmestikku, kusjuures korraga saab kasutada erinevates formaatides dokumente ja ka internetilehekülgi, videoid, pilte, helifaile jne. (Punch 2005: 283–284) Teksti analüüsitakse seda lugedes ning seejuures märkides osi, mis on uurimisküsimuste seiskohalt olulised. Nii kodeerides luuakse sõlmkohti (ingl *nodes*), mida saab omakorda kategooriatesse jagada.

4. TULEMUSED

Järgnevalt on antud ülevaade intervjuude ja vaatluste tulemustest. Esmalt on antud kokkuvõtte sissejuhatavatest küsimustest intervjuueeritavate tausta kohta. Seejärel antakse ülevaade intervjuueeritavate suhtlusvõrgustike kujunemiset, koosseisust ja dimensioonidest. Peale selle on käsitletud tudengite keelevaliku tulemusi, kusjuures eraldi on keskendutud kooli domeenile, ning viimases alapeatükis on esitatud vaatluste tulemused.

Uurimuses osalesid vähemalt teise aasta eesti keelt ja kultuuri muukeelsetele õppivad tudengid. Selline valik põhines eeldusel, et teise õppeaasta kevadeks on kohanetud ülikoolieluga ning loodud suhtlusvõrgustik. Peale nelja teise kursuse tudengi ja kahe kolmanda aasta tudengi, paluti uurimuses osaleda ka ühel 2012. aastal eesti keele võõrkeelena bakalaureuse lõpetanud meessoost tudengil, et tasakaalustada meeste ja naiste osatähtsust. Uurimuse käigus ilmnas, et intervjuueeritavad on väga erinevate taustadega ja vanuses 20–28 aastat. Vaid üks on lõpetanud mitte-eesti kooli väljaspool Eestit, mistõttu on ta teistega võrreldes eesti keelt ajaliselt palju vähem õppinud.

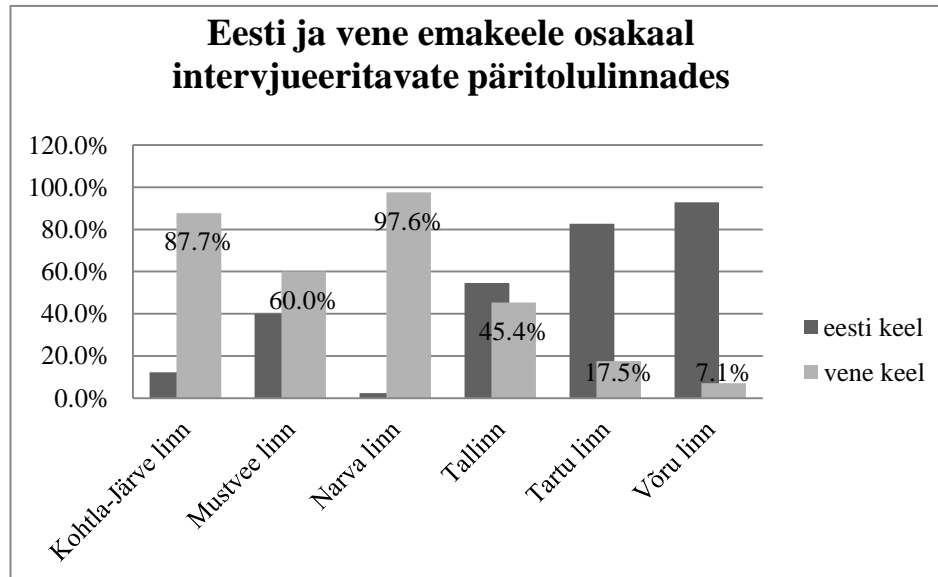
Tabel 3. Intervjuueeritavate taustandmed

Nimi	Anna	Irina	Jelena	Olga	Dmitri	Jevgeni	Vladimir
Päritolu	Võru	Tallinn	Mustvee	Kohtla-Järve	Narva	Tallinn	Peterburi
Vanus	20	22	23	21	24	21	28
Kui kaua eesti keelt õppinud	12–13 aastat	16 aastat	15 aastat	16 aastat	14 aastat	14 aastat	5 aastat
Mitmendal kursusel	2. kursus	3. kursus	2. kursus	3. kursus	1. aasta magister	2. kursus	3. kursus
Kõrvaleri-ala	Soome keel ja kultuur	Soome keel ja kultuur	Soome keel ja kultuur	Soome keel ja kultuur	Ajalugu	Psühholoogia	Inglise keel
Plaanid pärast ülikooli lõpetamist	Eesti keele õpetajaks vene kooli	Eesti keele õpetajaks vene kooli	Ei tea, aga kindlasti mitte õpetajaks	Keeletoi-metajaks	Esti keele, ajaloo või lasteaia-õpetajaks	Psühholoogia magistrisse	Ei tea

Niisiis selgus, et kõik intervjuueeritavad on valinud endale ka kõrvaleriala ning vastupidiselt eelmises peatükis välja toodud tendetsile valida pigem kirjandus, õpivad neli kõrvalerialana soome keelt ja kultuuri. Üle pooled vastanutest soovivad jätkata ka magistritasemel eesti keelega. Kusjuures eesti keele õpetajaks mitte-eesti kooli plaanivad minna kolm intervjuueeritavat.

4.1. Kohanemine Tartus ja suhtlusvõrgustike kujunemine

Töö ühe eesmärgina uuriti, millise suhtlusvõrgustiku olid tudengid kujundanud välja ülikooliõpingute jooksul. Selleks küsiti, kuidas kohaneti uue suhtluskeskkonnaga, kuidas Tartusse tulemine muutis nende suhtlusvõrgustikku ja kuidas see kujunema hakkas. Enne uurimistulemusi tasuks vaadelda allpoolset joonist, milles on võrreldud vene ja eesti keelt emakeelena kõnelevate elanike osakaal intervjuueeritavate päritolulinnades ja Tartu linnas. Andmed pärinevad statistikaametist ja põhinevad 2011. aasta rahvaloendusel kogutud informatsioonil.

Graafiku põhjal võib öelda, et Tartusse tulemine pidi olema enamikule suureks muutuseks keelekeskkonna vahetumise tõttu. Tartusse õppima asudes tuli tudengitel kohaneda uue keelelise keskkonnaga ning luua oma suhtlusvõrgustikku uusi kontakte. Kuigi Tallinnas on ülekaalus eesti keelt emakeelena kõnelevad inimesed, tunnistasid ka sealt tulnud tudengid, et Tartuga kohanemine oli alguses raske.

- *Tartus tuli võrreldes Tallinnaga palju rohkem eesti keeles rääkida, ülikoolis on võrreldes Tallinna kooliga juba natuke rohkem eestlasi. (Irina)*
- *See oli väga keeruline, sellepärast, mul ei olnud siin tuttavaid üldse. (Jevgeni)*
- *Kui loengud olid eesti keeles ja alguses ma istusin loengutes ja mõtlesin, et ma ei saa aru mitte midagi, millest üldse tuleb jutt ja kuidas üldse need eksamid teha edaspidi... (Olga)*

Tartu keskkonnaga kohanedes hakkasid tudengid välja kujundama võrgustikku, kuhu lisandusid ülikooliõpingute jooksul loodud kontaktid. Enamik hakkasid arendama erialast võrgustikku, peale selle lisandusid ka teistelt erialadelt tudengeid, kellega koos õpiti. Peale kõrvaleriala kaudu tekkinud kontaktide lisandus suhtlusvõrgustikku inimesi ka näiteks töö või treeningute kaudu ning kahel intervjueeritaval tekkis suhtlust ka vahetusõpilastega õpingute ja ühiselamu kaudu.

Kaks teise aasta tudengit (Anna ja Jevgeni) tunnistasid, et nende suhtlusvõrgustiku koosseis ei ole Tartu Ülikoolis õpingute jooksul muutunud. Üks nendest peab põhjuseks seda, et kodulinna jäi põhiline võrgustik, kuigi eriala kaudu lisandus tema primaarsesse võrgustikku kaks inimest. Teine tudeng oli juba enne ülikooli kujundanud Tartus välja suhtlusvõrgustiku ning märkis, et erialase võrgustiku puudumise põhjuseks on kursusesisene vähene suhtlus.

- *Kui rääkida esimesest aastast, tänapäevani meil ei ole väga hea rühm, sest kõik suhtlevad mitte üksteisega, vaid põhimõtteliselt nad ei suhtle omavahel. (Anna)*
- *Põhimõtteliselt on minu suhtlemiskeskond, nagu ka Tallinnas, kõik on põhimõtteliselt venelased, siis väga ei muutunud. (Jevgeni)*

Eelnevatest lõikudest tulenevalt võib järeldada, et tudengid hakkasid Tartusse tulles kujundama ülikooliõpingute kaudu võrgustikku, kuhu lisandusid eelkõige vene keelt kõnelevad inimesed. Erialase võrgustiku kujunemisele aitasid kaasa näiteks grupitööd ja loengutevahelised pausid, mil sai üksteisega suhelda. Eesti emakeelega tudengid tekkisid suhtlusvõrgustikku kõrvaleriala, töö või treeningu kaudu. Neid on võrreldes venelastega oluliselt vähem ja kuuluvad intervjueeritavate teisesesse võrgustikku. Intervjueeritavate vahetu ja teisese võrgustiku koosseisu ja dimensiooni käsitleb järgmine alapeatükk.

4.2. Suhtlusvõrgustikud

Tudengite suhtlusvõrgustike tugevate ja nõrkade sidemete hindamiseks on intervjueeritavate suhtlusvõrgustikud jagatud Li Wei jt (2008) definitsiooni kohaselt vahetuteks (primaarseteks) ja teisesteks (sekundaarseteks) võrgustikeks. Selline jaotus aitas uurida intervjueeritavate võrgustike koosseisu, andes ühtlasi informatsiooni võrgustikuliikmete tähtsuse kohta intervjueeritavate jaoks. Vahetu ja teisese võrgustiku selgitamiseks paluti segaduse vältimiseks intervjueeritaval defineerida sõbra ja tuttava mõiste, eeldades et sõbrad kuuluvad vahetusse, tuttavad teisesse suhtlusvõrgustikku. Ühtlasi andis mõistete defineerimine võrgustike kohta kvalitatiivset informatsiooni ning võimaluse kontrollida, kas määratlused pidasid paika ka võrgustike dimensioone puudutavates küsimustes.

Uurimistulemustena selgus, et intervjueeritavate primaarsetesse võrgustikesse (sõbrad) kuuluvad inimesed, keda võib usaldada ja kellega võib kõigest rääkida, nendelt inimestelt saab nõu küsida ning vajaduselt kriitikat. Lisaks toodi välja, et sõpradeks võib maksimaalselt olla paar inimest. Kuna intervjueeritavad mainisid hilisemas vahetu võrgustiku dimensioone puudutavates küsimustes rohkemaid kontakte, siis on analüüsimisel ka neid arvestatud.

Tuttavat defineerivad uuritavad kui inimest, kellega õpitakse näiteks sama eriala. Neid on palju rohkem kui sõpru ja nendega võib suhelda pigem argiteemadel. Intervjueeritavad aga ei sõltu nendest teenete, nõu või materiaalse abi poolest. Sõpradega on aga suhtlus regulaarne, neilt saab nõu, abi, kriitikat ja toetust. Seega on sõbra ja tuttava mõisted kooskõlas Li Wei jt (2008) vahetu ja teisese võrgustiku definitsioonidega.

- *Sõber on see, keda ma usaldan ja see tähendab minu jaoks palju rohkem kui mingi tuttav ja sõbraga on suhtlemine päris tihe. (Vladimir)*
- *Sõber on minu jaoks see inimene, kelle peale ma võin... keda ma võin usaldada, kellele ma võin rääkida kõik oma jutud, tuttav inimene on see, kellega ma näiteks õpin, kellega ma ei suhtle väga palju oma elus. (Anna)*

Tulemustena selgus, et kõikide intervjueeritavate suhtlusvõrgustikud on üldiselt multietnilise koosseisuga, kuid eestlasi on oluliselt vähem.

- Põhimõtteliselt mul on kõik venekeelseid... vene keelt kõnelevaid inimesi. Eesti keelt on väga vähe.(Anna)
- 60, kellega ma võin suhelda, see on ainult Tartus ja siis umbes kui ma tulen koju, siis umbes sada inimest. Aga eestikeelseid, kellega ma vahetult võin suhelda... no umbes kümme. (Dmitri)

4.2.1. Eestikeelne vahetu suhtlusvõrgustik

Võrgustike koosseisu kajastavad tulemused paigutati tabelitesse 4–7 lähtuvalt Moncrieff Cochran jt (1990) välja pakutud dimensioonidest. Suurus tähendab võrgustikuliikmete hulka, sagedus näitab, kui tihti suheldakse. Lähedus kajastab võrgustikuliikmete geograafilist lähedust, mitmetasandilisus näitab, mitut liiki suhte seob ego ja võrgustikuliikmeid. Tiheduse all mõeldakse, kas võrgustikuliikmed suhtlevad ka omavahel või ainult võrgustiku keskpunktiga.

Intervjuudest selgus, et kõik on pärit venekeelsest perekonnast. Kuigi Jevgeni vanaisa on eestlane ning Jelena suguvõsas on mõni eesti keelt kõnelev inimene, ei paigutu need liikmed vahetusse võrgustikku. Vaid kolme intervjuueeritava vahetus võrgustikus on eestlasi, kellega on tutvunud koolis või läbi ühiste huvide. Nendega suheldakse vähemalt korra nädalas ja nad asuvad ka Tartus.

Sidemed on mitmetasandilised, sest neid seob mitut liiki suhte – nad käivad koos koolis ja ka näiteks väljas. Samas vaadeldes uurimistulemusi situatsioonide kohta, mille korral pöördutakse vahetu võrgustiku eestlase poole, võtaks nendest vaid üks (Dmitri) ühendust eestikeelse võrgustikuliikmega isiklike probleemide korral. Eestlastest koosnev vahetu võrgustik pole aga tihe, kuna võrgustikuliikmed suhtlevad vaid võrgustiku keskpunktiga ehk intervjuueeritavaga.

Tabel 4. Eestikeelne vahetu võrgustik

Nimi	Jelena	Dmitri	Vladimir
Hulk	<10	2	1
Sagedus	Peaaegu iga päev	Kord nädalas	Mitu korda nädalas
Lähedus	Tallinnas, Ida-Virumaal, Mustveel, Tartus	Üks Tallinnas, teine Tartus	Tartus
Mitmetasandilisus	Ülikoolis ja mujal	Ühised huvid	Kooliväline

4.2.2. Venekeelne vahetu suhtlusvõrgustik

Võrreldes eestikeelse primaarse võrgustikuga on intervjueeritavate venelastest koosnev suhtlusvõrgustik palju suurem. Primaarsesse võrgustikku kuuluvad peale perekonnaliikmete vähemalt kaks inimest, kõige suurem võrgustik on Jelenal. Nagu ka eestlastest koosneva primaarse võrgustikuga, suheldakse ka venelastest sõpradega kord, kuni mitu korda nädalas ja nad asuvad Tartus või päritolulinnas. Samas toodi välja, et peale kohtumiste suheldakse võrgustikuliikmetega ka interneti või telefoni teel.

Võrreldes eestikeelse primaarse suhtlusvõrgustikuga, on venelastest võrgustikuliikmed tekkinud ka ülikooliõpingute jooksul ja erialaselt. Venekeelne vahetu võrgustik on tihe, sest nende liikmed suhtlevad ka omavahel või vähemalt tunnevad üksteist. Võrgustiku kohta annab kvalitatiivset informatsiooni ka asjaolu, et kõik intervjueeritavad pöörduvad isiklike küsimustega meelsamini venekeelse primaarse suhtlusvõrgustiku liikme poole. Vaid üks uurimuses osaleja (Jelena) vastas, et nõu küsimisel või isiklike probleemidega pöördub ta nii eestlasest kui ka venelasest vahetu võrgustiku liikme poole. Ülejäänud intervjueeritavad vastasid, et isiklike probleemide korral võetakse ühendust venelasest sõbraga või perekonnaliikmega (ema või õde). Ühelt poolt näitab see võrgustiku tugevust, teisalt võib probleemiks olla keelepädevus.

- *Ausalt öeldes, et mul ei ole vahet, kellega ma võtan ühendust, aga muidugi esimene oleks see, kui ma ütleks, et ma võtan ühendust vene sõbraga... Muidugi päris isiklikud asjad on ainult ühe sõbraga. Ja ta on muidugi venelane. (Jelena)*
- *Nõu küsida... võib olla nii ja naa, sõltub situatsioonist. Võib-olla lihtsalt vene keeles natuke lihtsam suhelda keele pärast. (Vladimir)*

Ka näiteks rahaliste või tööküsimustega pöördatakse venelasest vahetu võrgustiku liikme poole. Uurimistulemustes tekkis osalejate vahel erinevus kooli puudutavate küsimuste osas. Kõik tudengid võtavad sel juhul ühendust kas venekeelse primaarse võrgustiku liikmega või pöördatakse eestikeelse sekundaarse võrgustiku liikme poole (Dmitri, Vladimir, Olga).

Tabel 5. Venekeelne vahetu võrgustik

Nimi	Anna	Irina	Jelena	Olga	Dmitri	Jevgeni	Vladimir
Suurus	3	10	> 10	6–10	2	4	3–4
Sagedus	Varem 3–4 korda nädalas, nüüd kord nädalas	Paar korda nädalas	Peaaegu iga päev	Kord nädalas	Kord nädalas	Kord nädalas	Üks-kaks korda nädalas
Lähedus	Tartus	Enamik Tartus	Enamik Tartus	Tartus ja Kohtla-Järvel	Tallinnas ja Tartus	Üks Tartus, ülejäänud Tallinnas	Tartus
Tihedus	Mõned suhtlevad, on tekkinud grupp	Mõned suhtlevad omavahel	Pigem ei suhtle	Mõned suhtlevad omavahel	Tunnevad üksteist	Tallinna sõbrad suhtlevad omavahel	Tunnevad üksteist
Mitmetas andilisus	Väljaspool ülikooli	Ülikoolis, väljastpoolt ülikooli, perekondlikud	Väljaspool ülikooli	Ülikoolis ja koduko-has	Ülikoolis, kooliväliselt, üks sõber toakaaslane	Väljas-pool ülikooli	Ülikoolis ja kooli-väliselt

4.2.3. Eestikeelne teisene suhtlusvõrgustik

Võrreldes eestlastest koosnva vahetu võrgustikuga, kuulub iga intervjueeritava sekundaarsesse võrgustikku vähemalt üks inimene. Nagu tabelist 6 näha, kohtutakse nende võrgustikuliikmetega juhuslikult kuni mõni kord nädalas ja nad on tekkinud ülikooliõpingute, töö või treeningute kaudu. See tähendab, et nendega ei saada tahtlikult kokku ning üldiselt piirdub suhtlus sõnadega tere ja head aega.

- *No need on enamasti need, kellega ma ülikoolis suhtlen. Loengutel või loengutevälisel ajal. Aga siis vabal ajal rohkesti venelastega. (Olga)*
- *Need on ainult koolis ja niimoodi, et tere, head aega, kuidas läheb. (Dmitri)*

Teisene võrgustik koosneb seega nõrkadest sidemetest, mistõttu on võrgustik lõdvalt seotud. Samas ei saa võrgustikku ka passiivseks nimetada, sest ego suhtleb võrgustikuliikmetega regulaarselt. Mõned intervjueeritavatest (Dmitri, Olga, Jelena) aktiveerivad eestikeelset teisest võrgustikku, kui neil on vaja lahendada näiteks mingisuguseid kooliküsimusi. Tuttavate eestlastega suhtlus on seega ühetasandiline, sest neid seob vaid ühte liiki suhe.

Tabel 6. Eestikeelne teisene suhtlusvõrgustik

Nimi	Anna	Irina	Jelena	Olga	Dmitri	Jevgeni	Vladimir
Suurus	1 (tandem-õppest)	Umbes 20	Alla 10	2–3 (kellega õpib koos)	Umbes 10	5–6	Umbes 10
Sagedus	Üks kuni kaks korda nädalas	Paar korda nädalas, juhuslik	Juhuslik	Juhuslik	Juhuslik	Juhuslik, kuni mõni kord kuus	Juhuslik, mõni kord kuus
Lähedus	Tartus	Tartus	Tartus	Tartus	Tartus	Üks Tallinnas, ülejäänud Tartus	Tartus
Tihedus	–	Pigem ei suhtle omavahel	Pigem ei suhtle omavahel	Ei tea, kas suhtlevad omavahel	Ei tea, kas suhtlevad omavahel	Ei tea, kas suhtlevad omavahel	Ei tea, kas suhtlevad omavahel
Mitmetasandilisus	Erialalt	Töölt, koolist, treeningutelt	Ülikoolikaaslased	Erialalt	Ainult ülikoolikaaslased	Töölt ja treeningutelt	Ülikoolist ja väljastpoolt

4.2.4. Venekeelne teisene suhtlusvõrgustik

Teisene vene tuttavatest koosnev võrgustik on võrreldes eestlastest koosneva sekundaarse võrgustikuga palju suurem. Kaks intervjueeritavat (Anna, Jelena) ei osanud liikmete suure hulga tõttu öelda ka ligikaudset numbrit, kuid lisasid, et tuttavad on tekkinud ülikoolist oma eriala eesti kõikidelt kursustelt, kõrvalerialalt ja ka väljastpoolt ülikooli. Kahe uuritava tuttavate hulk jäi alla 20 ja ülejäänute teisesesse venekeelsesesse võrgustikku kuulub kuni sada inimest.

Sarnaselt eestlastest koosneva sekundaarse võrgustikuga iseloomustab ka venekeelset võrgustikku ühetasandilisus. Ego ja kontakti seob vaid ühte liiki suhe – nad kas õpivad koos, töötavad või käivad trennis. Nendega kohtutakse samuti juhuslikult, kuid sagedamini, kuna enamik neist õpivad sama eriala. Erandiks on vaid Jevgeni, kes saab venelasest tuttavaga tahtlikult kokku. Ka nende kontaktidega võetakse tahtlikult ühendust siis, kui intervjueeritaval on vaja saada abi kooliküsimustes.

Tabel 7. Venekeelne teisene võrgustik

Nimi	Anna	Irina	Jelena	Olga	Dmitri	Jevgeni	Vladimir
Suurus	Väga palju	Umbes sada	Väga palju	Umbes kümme	Umbes 60	15–20	Umbes sada
Sagedus	Harva, juhuslik kohtumine ülikoolis (teretuttav)	Sagedasti (teretuttav)	Mitu korda nädalas	Mitu korda nädalas	Paar korda nädalas, juhuslik kohtumine	Saab ka tahtlikult kokku	Kord nädalas
Lähedus	Tartus	Tallinnas ja Tartus	Tartus	Tartus	Tartus	Tartus ja Tallinnas	Tartus
Mitmeta-sandilisus	Ülikoolist	Pigem ülikoolist	Ülikoolist	Ülikoolist ja ka mujalt	Ülikoolist, töölt	Ülikooli- ja töökaasla-sed	Ülikoolist

4.3. Keelevalik

Enne keelevalikule keskendumist uuriti intervjuueeritavate hinnanguid oma keelepädevusele. Intervjuu käigus küsiti üliõpilastelt, kuidas nad oma eesti keele oskust hindavad ja kuivõrd vabalt nad end suheldes tunnevad. Kõik intervjuueeritavad tundsid, et nende eesti keele oskuses on palju arenguruumi, kusjuures kolm neist tunnevad eesti keeles suheldes barjääri. Et sellest üle saada, oleks tarvis vajadust seda barjääri ületada ja eelkõige võimalust eestlastega suhelda.

Kuidas seda [barjääri] saaks ületada?

- *Seal on vaja, et oleks vajadust, et seda ületada. Siis oleks vaja, et oleks kellega suhelda, siis on vaja neid, kellega ma võiksin suhelda. Vajadust on, aga kellega suhelda eriti palju ei ole. (Dmitri)*
- *Kui hakkab natuke rohkem rääkima, siis see barjäär kuhugi kaob. (Irina)*
- *Peaksin sõltuma ainult eesti keelest, võib-olla mõne aja pärast ma saaksin lahti sellest kartusest ja ebakindlusest. (Vladimir)*

Bakalaureusetöö eesmärgist lähtuvalt uuriti tudengite keelevalikut erinevates domeenides. Intervjuu käigus küsiti, mis keelt kasutatakse päriselus, Tartu kodus, koolis, huviringi(de)s, tööl ja teeninduses. Saadud tulemusi kajastab tabel 7, kus vene keel ehk esimene keel on tähistatud lühendiga K1. Eesti keel kui teisena omandatud keel peale vene keele on märgitud lühendiga K2. Sulgudesse on märgitud juhud, kus teist

keelt kasutatakse palju harvem võrreldes esimese keelega. Näiteks on Jelena suguvõsas mõned eestlased, kuid eesti keelt kasutatakse vähe. Dmitri elab küll Tartus ühiselamus koos eestlasega, kuid omavahel eriti ei suhelda.

- *Kodus muigi vene keel, aga mul on mõned sugulased, kes kõnelevad eesti keelt. Siis see nagu, pigem vene keel, aga vahel võib nalja teha ka eesti keel. (Jelena)*
- *Siin Tartus ühiselamus ma elan eestlastega, aga minu naaber eriti ei suhtle minuga, ta on arvutipoiss, suhtleb arvutiga, siis seal ma ei saa eesti keeles rääkida. (Dmitri)*

Tabel 8. Tudengite keelevalik erinevates domeenides

Nimi	Anna	Irina	Jelena	Olga	Dmitri	Jevgeni	Vladimir
Päriskodus	K1	K1	K1/(K2)	K1	K1	K1	K1
Tartu kodus	K1	K1/K2	K1	K1	K1/(K2)	K2	K1/K2
Koolis	K1	K1/(K2)	K1/(K2)	K1	K1/(K2)	K1/(K2)	K1/K2
Huviringis	–	K2	–	–	–	K1/K2	–
Tööl	–	K1/K2	–	K2	K1	K2	–
Teeninduses	K2	K2	K2	K2	K1/K2	K2	K2

Võrreldes keelevaliku tabelit intervjueeritavate primaarse ja sekundaarse suhtlusvõrgustikuga (vt tabelleid 4–7), siis võib näha seost. Nendel intervjueeritavatel, kes kasutavad erinevates domeenides sagedamini vene keelt, on tugev primaarne venekeelne suhtlusvõrgustik. Huvitav vastuolu tekkis Jelena ja Dmitri puhul, kes olid kaks kolmest intervjueeritavast, kelle primaarsesse võrgustikku kuulus ka eestlasi. Nagu tabelist 8 näha, kasutavad nad erinevates domeenides pigem vene keelt, eesti keel tuleb kasutusele juhul, kui näiteks koolis on tarvis suhelda eestikeelse sekundaarse võrgustikuliikmega.

Tabelis eristuvad eesti keele kasutamise rohkusega Tallinnast pärit Irina ja Jevgeni, kelle primaarsesse võrgustikku aga eestlasi ei kuulu. Teist keelt kasutatakse sagedamini tööl, kuna kolleegid on eestlased. Samuti leiab eesti keel rohkem rakendust ka treeningutel, kuna kaaslased on eestlased ning kuuluvad intervjueeritavate sekundaarsesse võrgustikku. Lisaks kasutatakse eesti keelt ka Tartu kodus, kuna mõlemad intrvjueeritavad ühiselamus koos eestlastega. Võrreldes teiste intervjueeritavatega tuleb Irinal ja Jevgenil igapäevaselt eesti keeles rohkem suhelda.

- *Minu naaber on vene tüdruk ja temaga räägin põhimõtteliselt ainult vene keeles, kuigi ta lõpetas eesti kooli ja räägib vabalt. Aga teiste naabritega räägin eesti keeles. [---] Minu kolleegid on põhimõtteliselt venelased, aga kui töötan, siis muidugi kasutan eesti keelt rohkem. (Irina)*
- *Minu naabrid on eestlased, ainult eesti keelt. [---] sõnavara rohkem arenes tööl, rohkem suheldes, mitte loengutes (Jevgeni)*

Kõik intervjuueeritavad kasutavad teeninduses vaid eesti keelt. Eristus vaid Dmitri, kes valib keele vastavalt klienditeenindaja rahvusele. Seejuures tunneb sotsiaalset survet eesti keeles rääkida vaid Jelena. Selle põhjuseks on situatsioonid, kus eestlased on öelnud midagi halvustavat päritolu või keelekasutuse kohta. Ka Vladimir tunneb, et inimesed reageerivad tema aktsendile Tartus rohkem kui Tallinnas, kus suhtumine on sõbralikum.

- *Survet ma ei tunne. Aga mõned inimesed siin reageerivad... inimestele on see loomulik, kui inimene räägib eesti keelt ja nad ei tee mingit vahet, ma ei saa nagu, kuidas seda oma elulugu, et ma venelane olen... et näiteks Tallinnas, seal need venekeelsed inimesed räägivad eesti keelt palju halvemini kui siin Lõuna-Eestis ja inimesed reageerivad palju sõbralikumalt, kui keegi vene aktsendiga räägib. (Vladimir)*
- *...kui ma räägin eesti keelt, siis ma tunnen eesti keelt rääkida survet, kuna [---]ma ikka kohtan selliseid, kes vaatavad mulle otsa ja ütlevad, et miks ma üldse suhtlen eesti keeles. (Jelena)*

Hoolimata sellest, et teeninduses kasutatakse vene keelt, tunnevad intervjuueeritavad, et ka eesti keelela on võimalik hakkama saada. Selle põhjusteks võiksid olla tugeva primaarse eestikeelse suhtlusvõrgustiku puudumine, kuid tugeva venekeelse võrgustiku olemasolu. Ühtlasi annavad sellised seisukohad kinnitust, et kolme intervjuueeritava (Jelena, Dmitri, Vladimir) eestikeelne primaarne võrgustik on nõrk.

- *Ikkagi on võimalik ainult vene keelega hakkama saada. Miinimum, no selline minimaalne eesti keele valdamine on võimalik...(Olga)*
- *Ma saan vene keelega hakkama ka. Et kellega ma siin Tartus suhtlen, et kui ma ei suhtleks eestlastega, siis ma ei sureks sellepärast. Poes ma saan vene keelega läbi, tööl vene keelega läbi. Mida veel... ajalehti ma võin lugeda vene keeles, ainult koolis ma pean ainult eesti keeles rääkima. (Dmitri)*
- *Ma arvan, et siin on rohkem eestlasi, ma ütleks, et iga päev suhtlen ikka rohkem eesti keeles kui vene keeles. Aga päeva lõpuks ikka suhtlen vene keeles. (Jelena)*

4.3.1. Keelevalik ülikoolis

Nagu tabelist 8 näha, kasutatakse ülikoolis eesti keelt võõrkeelena õppides peamiselt hoopis vene keelt. Üheks põhjuseks on suhtlusvõrgustikku kuuluvate erialakaaslaste ülekaal, teisalt tunnevad tudengid suurt puudust eesti keele praktiseerimises õpingute kaudu. Erialased praktikumid ja seminarid, kus tudengitel on tavaliselt võimalus kursusekaaslaste ja õppejõuga suhelda, on vaid eesti keelt võõrkeelena õppivatele tudengitele. See tähendab, et omavahel toimub suhtlus peamiselt vene keeles, õppejõududega eesti keeles. Loengutevahelisel ajal aga valitakse samuti vene keel, kuigi vahetusüliõpilastega suheldakse eesti või inglise keeles.

- *Vene keeles omavahel, kui me suhtleme, sest põhimõtteliselt eestlastega meil ei ole tunde. (Anna)*
- *Oma kursusekaaslastega vene keeles, kui tulevad vahetusõpilased, siis eesti või inglise keeles, kuidas juhtub (Jevgeni)*

Intervjuude käigus uuriti lisaks, kui palju on tudengitel praegu ja varem olnud ülikoolis õppeaineid, mis on eestlastega koos ja kus tuleb omavahel eesti keeles suhelda. Nagu ka valimit käsitlevas alapeatükis kirjeldati, toimuvad eesti keele bakalaureuseõppes eestlaste ja venelaste ained peamiselt eraldi. Koos toimuvad alusmooduli n-ö suured loengud, mida kuulavad ka teiste erialade üliõpilased, aga seal omavahelist suhtlemist ei toimu. Peamiselt tekib võimalus eesti keeles suhelda kõrvaleriala õppeainetes või näiteks võõrkeelte õppimisel.

- *Mul tulevad praegu mingid soome keele tunnid ja üks-kaks seminari nädalas, kus tuleb natukene rääkida, aga hästi-hästi vähe, paar lauset. (Irina)*

Tulemustena selgus, et üliõpilaste hinnangul jääb neil eesti keele praktiseerimisest puudu. See tähendab, et ülikoolis pole loodud piisavalt võimalusi eesti keele keele kasutamiseks ja eelkõige just eestlastega suhtlemiseks. Oli ka neid, kes tunnistasid, et nad polegi saanud ülikooliõpingute jooksul eestlastega ühegi aine raames suhelda, näiteks grupitöid tehes.

Kas sa tunnend, et sa saad praegu koolis eesti keelt piisavalt praktiseerida või jääb puudu?

- *Mulle tundub, et natuke jääb puudu. Vähemalt minu erialal kõik on venelased ja muukeelsed ja siis ma ei saa piisavalt kuulata eestikeelt, seda korrektset eesti keelt. (Irina)*
- *Ausalt öeldes on minu jaoks eesti keelt väga vähe, kui rääkida meie loengutest, sest tavaliselt räägivad ainult õppejõud eesti keeles, aga meil ei ole sellist võimalust praktiseerida. On ka grupitööd, aga neid ei ole väga palju... (Anna)*

Kui palju on sul olnud selliseid aineid, kus sa oled saanud teha eestlastega grupitööd või et oled sunnitud palju tihedamini suhtlema nendega?

- *Ei olegi selliseid olnud. Kahjuks. Ei, ausalt ei ole olnud. Äkki inglise keel, kuna seal põhiliselt käivadki ainult eestlased [---] aga teisi ei ole, mis oleks eestlastega just, mitte minu kursakaaslastega, kuna meil on vene keel emakeel. (Jelena)*

Eesti keele praktiseerimise seisukohalt töid kaks intervjuueeritavat (Anna ja Olga) välja 2012/2013 õppeaasta kevadsemestril toimunud valikaine keelepraktika tandemõppes. Aine eesmärgiks oli kahe keele praktiseerimine, kusjuures tandemi üks liige oli eestlane, teine mitte-eestlane. Intervjuueeritavate jaoks oli see hea võimalus eesti keele arendamiseks ja ka tuttavate leidmiseks. Õppe jooksul ongi ainet võtnud intervjuueeritavate sekundaarsesesse võrgustikku eesti keelt kõnelev inimene lisandunud.

Eestlaste seas ei ole sul ühtegi lähedasemat inimest?

- *Mulle tundub, ma ei tea, kuidas see tuleb edasi, aga mulle tundub, et see minu tandemõppe paariline võib-olla saab selliseks inimeseks.*

Kui sa nüüd mõtled oma tuttavate peale, siis kui palju on nende seas eesti keelt kõnelevaid inimesi?

- *Praegu on ainult üks, sest mina õpin tandemõpet. Mingi aine. Ja siis on üks tuttav, kellega ma õpin. Mina õpetan talle vene keelt, mina õpetan talle eesti keelt.*

Nagu ka intervjuueeritavate suhtlusvõrgustike analüüsist ilmnes, on enamik kujundanud oma sekundaarse suhtlusvõrgustiku välja ülikooliõpingute kaudu ja erialaselt. Kuna õppeained toimuvad peamiselt koos venelastega, siis ongi nende võrgustikku lisandunud õpingute kaudu eelkõige vene keelt kõnelevaid liikmeid, mis tingib omakorda rohke vene keele kasutuse ka ülikoolis.

Sellest tulenevalt tunnevad mitmed üliõpilased, et nende eesti keele oskus pigem halveneb ülikooliõpingute jooksul või ei ole nad progressiga rahul. Ühelt poolt pannakse seda iseenda süüks, kuid samas peetakse seda ülikooli õppekorraldusest

tulenevaks probleemiks. Kuna ained toimuvad vaid vene keelt kõnelevate tudengitega koos, siis tuntakse, kuidas kaasõpilaste eesti keele oskus ka nende endi keelt mõjutab. Eesti keele oskuse halvenemist ei tunne tudengid, kes kasutavad rohkemates domeenides eesti keelt (Jevgeni ja Irina).

- *Mm, võin öelda, et natukene on arenenud, kuigi rohkem tahaks suhtlemist treenida, sest tavaliselt kuuled ja paned kirja ja siis õpid pähe, et eksamit tegema. Kuigi kooli lõpetades ma sooritasin C1 ja praegu käisin proovimas, ma tahtsin oma taset kõrgemaks panna, läks halvemaks. (Anna)*
- *...kui ma siia tulin, siis minu eesti keel ei ole päris heal tasemel, aga kui ma sain tuttavaks mõnede inimestega, kes olid pärit kahjuks või õnneks, ma ei tea, Ida-Virumaalt, siis ma sain aru, et see, kuidas nad suhtlevad eesti keeles, et see vahepeal mõjutab minu keeleoskust. [...] hakkad nagu teisi kuulama, siis sinu oma keeletasand läheb halvemaks, ma ütleks. (Jelena)*
- *Arenenud eriti ei ole palju. Kahjuks. Et võib-olla on see juba vanadusega seotud, aga ma arvan, et minu keeleoskus isegi halveneb. (Dmitri)*
- *Ma ei tea. No on arenenud küll. Põhimõtteliselt grammatikas. Me teeme palju grammatikaharjutusi ja suur rõhk grammatika peale, aga sõnavara... ma mõtlen, et sõnavara rohkem arenes tööl, rohkem suheldes, mitte loengutes. (Jevgeni)*

4.4. Vaatluste tulemused

Vaatlused toimusid perioodil 21.02.2013–25.04.2013, mille jooksul käis uurija neljas n-ö suures loengus, mida kuulasid ka teiste filosoofiateaduskonna erialade tudengid. Lisaks käidi viit eesti keelt võõrkeelena õppivatele tudengitele mõeldud ainet vaatlemas ning uurija tegi tähelepanekuid ka loengutevälistel aegadel Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonna hoone ruumides. Peale intervjueeritavate pöörati tähelepanu ka teistele sama eriala õppiavtele tudengitele.

Vaatluste eesmärgiks oli mõista paremini konteksti, milles intervjueeritavad igapäevaselt õpivad ja suhtlevad. Samuti andsid vaatlused võimaluse kontrollida intervjuus osalenud tudengite öeldut, st saada kinnitust, kas uuritavad käituvad ka loomulikus keskkonnas nii, nagu ilmnes intervjuudest. Uurija tähelepanu oli keskendunud eelkõige tudengite omavahelisele suhtlusele, mille kaudu tehti tähelepanekuid keelevaliku ja suhtlusvõrgustiku kohta. Lisaks sai vaatluste käigus keskenduda ka erinevatele õpetamispraktikatele ja kas need toetavad (eesti keeles)

suhtlemist, mis annaks ka võimaluse luua uusi kontakte suhtlusvõrgustikku. Paralleelselt vaatluspäeviku analüüsi tulemustega on esitatud ka tekstilõike intervjuudest tudengite öeldu kinnitamiseks või ümberlöökkamiseks.

Vaatluste põhjal kinnitab erialase võrgustiku kujunemist see, et intervjuueeritavad lähevad loengutes meelsamini istuma oma tuttavate venelaste juurde. See ilmnes suurtest loengutest, kus eesti keelt võõrkeelena õppivad tudengid istusid kas mitmekesi või üksi. Nad asusid eestlaste gruppidest eemal ning olid pigem koondunud auditooriumi ühte poolde. Ka osad intervjuueeritavad (Jelena, Dmitri, Irina) tundsid selget eestlaste ja venelaste eraldihoidmist.

- *Täitsa vabalt võin seda öelda, et kui meil on suured loengud, et venelased omal pool ja siis eestlased omal pool. Kui ma sisenen auditooriumisse, siis ma vaatan, kus mu sõbrad on venelastest ja siis ma lähen nende juurde ja istun nende juurde. (Dmitri)*

Loengutevälisel ajal võis koridorides näha väiksemaid vene keelt kõnelevaid gruppe. Harvem kohtas eestlasi ja venelasi omavahel suhtlemas, see juhtus pigem enne soome keele ja kultuuri mooduli (kõrvaleriala) loenguid. Eesti keelele mindi üle siis, kui grupiga liitus välisüliõpilane. Kusjuures näiteks kolmeses grupis, kus üks oli välisüliõpilane või eestlane, valiti taas suhtlemiseks vene keel, kui räägitu ei puudutanud grupis olevat kolmandat liiget.

Eelnevat arvestades on paradoksaalne see, et pea kõigi intervjuueeritavate hinnangul on eesti rahvusest tudengid neid hästi vastu võtnud. Eestlastest üliõpilaste suhtlusvõrgustikku pääsemine pole olnud nende jaoks probleemiks ja kogemused on olnud pigem positiivsed. Vaid kaks intervjuueeritavat (Anna ja Olga) tunnistasid, et nad pole eestlastest võrgustikku pole proovitudki pääseda või tuleneb põhjus nende enda iseloomust.

Kuidas sind on vastu võetud?

- *Päris hästi, ma ütleks, jällegi võib-olla sõltub inimestest, aga ma ütleks, et ülikoolis on sellega vedanud. (Jelena)*
- *Pigem kogemused on positiivsed, et kui rühm näeb, et ma ei saa nii hästi nagu ennast väljendada, siis aitavad ja kuulavad tähelepanelikult. (Irina)*

Vaatluste põhjal sai kinnitust intervjueeritavate öeldu, et üliõpilased suhtlevad õppejõududega ainult eesti keeles. Kui eneseväljenduses tekkis probleeme, küsiti kaasõpilastelt abi ning suheldi edasi eesti keeles. Näiteks kui lauseõpetuse praktikumis jäi kellelegi mõni eestikeelne väljend selgusetuks, siis selgitati see koos õppejõu ja kaastudengitega lahti eesti keeles. Vaid üksikutel juhtudel palus õppejõud tudengitel kaasõpilasele seletada sõna vene keeles (näiteks sõna *tagala* puhul). Ümber sai lükata aga Anna väite, et õppejõud ei luba eriala õppeainetes vene keeles suhelda, ka mitte omavahel. Kõikides vaadeldud praktikumides oli kuulda, kuidas tudengid pöördusid üksteise poole vene keeles.

- *Jaa, põhimõtteliselt kõik praktikumid, rühmatööd on eesti keeles ja suhtleme eesti keeles. Õpetajad ei luba rääkida vene keeles. [---] me räägime eesti keeles, me õpime Eesti Tartu ülikoolis. Omavahel rääkida vene keeles ei saa. (Anna)*

Vaadeldud praktikumides ja loengutes ei saanud aga kordagi näha koostöös õppimist, millest tunnevad intervjueeritavad puudust. Praktikumide sisuks oli kirjalike ülesannete lahendamine, mida kontrolliti suuliselt. Tudengitel avanes seega eesti keeles rääkimiseks nii palju võimalust, kui kirjutatut ette kanda. Vaadeldud alusmooduli loengutes toimus seevastu suhtlust vaid nii palju, kui mõni aktiivsem üliõpilane esitas õppejõule küsimuse. Nii sai vaatlustega kinnitust, miks intervjueeritavad tunnevad, et nad ei saa ülikoolis eesti keelt piisavalt praktiseerida.

- *See on kusjuures, see on juba päevakavaline tekkinud probleem, et paljud eesti keelt õppivad venelased on ebarahul sellega, mida pakub ülikool nende jaoks. Et ainult teooria, teooria, aga teooria ilma praktikata ei ole mitte midagi. (Dmitri)*

4.5. Järeldused

Tartusse õppima ja elama asudes tekkis tudengite teisesesse võrgustikku uusi eestlastest liikmeid. See tähendab, et tudengite suhtlusvõrgustikule avaldas mõju Tartu linn uue keelekeskkonnana, kus 81,7% elanikkonnast kõneleb eesti keelt emakeelena. Samas tuleb märkida, et eestlaste osakaal tudengite suhtlusvõrgustikes on võrreldes venelastega oluliselt väiksem. See avaldub eriti vahetus kui ka teiseses suhtlusvõrgustikus. Põhinedes Li Weile jt (2008), viitab see tugevalt seotud venekeelsele vahetule võrgustikule, mis ei allu väljaspoolt võrgustikku tulevatele muutustele.

Suhtlusvõrgustike rahvuslikust koosseisust võib järeldada, et ka Tartus õppides eelistatakse hoida oma rahvusrühma. Muidugi on tudengite suhtlusvõrgustiku koosseisus oluline roll ka kaaslastel, kellega õpitakse koos sama eriala ehk kellega tuleb pea iga päev suhelda. Samas kinnitasid eraldi hoidmist vaatlused ja ka mõned intervjuueeritavatest. Kui on valida eestlasest või venelasest võrgustikuliikme vahel, siis minnakse ikkagi vene keelt kõnelevat inimese kõrvale istuma.

Uurimistulemustest selgus, et pooltel tudengitel oli raske kohaneda uue keelekeskkonnaga. Ühelt poolt mõjutas seda Tartus elavate eestlaste arvukus, teisalt aga muidugi erialavalik. Ülikoolis tuli rääkida palju rohkem eesti keeles võrreldes gümnaasiumiga. Oli ka neid, kes ei tundnud suhtlusvõrgustikus erilisi muutusi. Sellest võib järeldada, et need tudengid olid varasemalt kujundanud välja tugeva vahetu võrgustiku, mille sidemed on tihedad ja mitmetasandilised. Kusjuures nende tudengite suhtlusvõrgustikes on ka rohkem eestlasi, mistõttu ei olnud uue keelekeskkonnaga kohanemine keeruline.

Tartu Ülikooli õppima asudes hakati esmalt välja kujundama erialast võrgustikku. See tähendab, et tudengite teisesesse võrgustikku tekkis enamasti juurde vene keelt emakeelena kõnelevaid liikmeid. Õpingutega tekkis tudengite primaarsetesse võrgustikesse venekeelseid liikmeid juurde, kuid pigem liigitati nad tuttavate hulka. Kõrvaleriala ja muude õppimisvalikute kaudu lisandus veelgi venekeelseid tuttavaid ning seejuures ka eestlasi. Oluline on siinkohal välja tuua õppeaine keelepraktika tandemõppes, mis lisaks eesti keele praktiseerimisele, andis ka võimaluse saada

suhtlusvõrgustikku juurde eesti keelt kõnelev liige. Rohkem võimalusi eestlastega koosõppimiseks, oleks ka lahendus intervjuude käigus selgunud probleemile, et tudengite hinnangul pole neil piisavat võimalust ülikoolis õppides eestlastega eesti keeles suhelda.

Uurimuse käigus selgitati välja Cochran jt (1990) järgi suhtlusvõrgustike dimensioonid, et saada aimu ja võrrelda tudengite suhtlusvõrgustike struktuure ja rahvuslikku koosseisu. Intervjueeritavatel paluti defineerida sõbra ja tuttava mõiste, et jagada võrgustikuliikmed vastavalt Li Wei jt (2008) definitsiooni kohaselt vahetutesse ja teisestesse võrgustikesse. Ilmnes, et vaid kolme tudengi vahetusesse võrgustikku kuulub eestlasi. See võrgustik on aga nõrk, kuna koosneb nõrkadest sidemetest. Kuigi sõbra defineerides märgiti, et sellist inimest saab usaldada ja temaga on suhtlus palju sagedasem kui tuttavaga, võtaksid tudengid isiklike probleemide korral pigem ühendust vene keelt kõneleva sõbraga. Ka see kinnitab, et venekeelne vahetu võrgustik on palju tugevam, sest koosneb enamasti tugevatest sidemetest ning nendelt võrgustikuliikmetelt saab nõu, kriitikat, toetust ja abi.

Teiseses võrgustikus on kõikidel vähemalt üks eesti keelt kõnelev inimene, samas vähemalt kümme venelast, kes on enamasti tekkinud ülikoolis ja ka töö või treeningute kaudu. Kuigi nad on pigem teretuttavad võetakse nendega ühendust näiteks kooli puudutavate küsimuste puhul. Sellest võib järeldada, et nad on tekkinud pigem erialaselt ja seda võrgustikku iseloomustab ühetasandilisus.

Nagu teoreetilise tausta peatükis mainitud, võivad keelevaliku mõjutajateks olla mikrotasandi piirangud: keelerepertuaar, psühho- ja sotsiolingvistikulised faktorid (Altehringer-Smith 1987:76). Kõik intervjueeritavad leidsid, et nende eesti keele oskuses on arenguruumi, kusjuures tundsid kolm tudengit eesti keeles suheldes barjääri. Sellest võib järeldada, et intervjueeritavate keelevalikul mängivadki kõige olulisemat rolli nende suhtlusvõrgustikud, mille rahvuslikus koosseisus domineerivad venelased.

Ainus domeen, kus kõik tudengid enamasti vaid eesti keelt kasutasid oli teenindus, mis annab märku, et sellisel juhul toimub keelevalik vastavalt vestluskaaslase positsioonile. Samuti kasutatakse koolis õppejõududega suheldes vaid eesti keelt, viidates jällegi keelevaliku mõjutatust positsioonidest (õpilane-õpetaja). Huvitavaks tulemuseks oli aga see, et eesti keele bakalaureuseõppe tudengid kasutavad ülikoolis

pigem vene kui eesti keelt. Üheks selle ilmingu põhjuseks on fakt, et kuna eesti keel võõrkeelena eriala õppeained toimuvad enamasti koos vene emakeelega tudengitega, valitakse seetõttu omavahel suheldes ka vene keel. Eestlastega koos toimuvad n-ö suured loengud, kus istutakse kas grupiti koos või üksinda, olles seejuures üsnagi nähtavalt eraldunud eestlaste gruppidest.

Erialastes loengutes valitakse eesti keel vaid õppejõuga suheldes ning vaid harvadel juhtudel tehakse koos grupitöid, kus tuleb eesti keeles suhelda. Seetõttu ei tunne tudengid, et nende eesti keele oskus oleks bakalaureuseõpingute jooksul märkimisväärselt arenenud ja/või tajuvad hoopis keeleoskuse halvenemist. Sellest järelduvalt võib öelda, et õppijad on võrdlemisi isoleeritud keelekasutuse kontekstist, mis põhjustab häireid õppimise protsessis (Newmark 1981: 162). Vaatlused kinnitasid, et suurem tähelepanu on pööratud keele vormile ehk keele *kohta* rääkimisele kui *keeles* rääkimisele (de Bot jt 2005: 79)

Siinkohal võib tuua paralleeli Ingrid Wiklundi uurimusega (2002: 53–92), mille tulemusena selgus, et nendel keelejuhtidel, kes suhtlesid rohkem oma etnilise rühmaga, oli K2 kasutus madalamal tasemel kui neil, kes suhtlevad rohkem rootslastega. Ka käesolevas uurimuses ilmnes, et oma eesti keele oskusega on rohkem rahul need, kelle suhtlusvõrgustikku kuulub rohkem eestlasi, kellega suheldakse mitmes erinevas domeenis.

Oma eesti keele oskuse halvenemist ei tundnud need tudengid, kes valivad rohkemates domeenides eesti keele. Kuna tudengid tunnevad ülikoolis eesti keelt õppimises keele praktiseerimisel puudust, tuleks neile luua ülikoolis rohkem võimalusi eesti keeles suhtlemiseks. Näiteks intergreerides eesti ja mitte-eesti kooli lõpetanud tudengitele mõeldud aineid. Selle kaudu tekiks ka nende suhtlusvõrgustikesse eesti keelt kõnelevaid tuttavaid ja sõpru juurde, mis on ka oluliseks keelevaliku mõjutajaks.

Vastavalt intervjueeritavate keelevalikust erinevates domeenides võib teha järeldusi ka lähtuvalt Saskia Stoesseli uuringust (2002), kus ta vaatles suhtlusvõrgustike mõju esimese keele säilitamisele ja vahetamisele. Üheselt võib öelda, et kõik uurimuses osalenud tudengid kuuluvad K1 säilitajate hulka. Kuna ka nende uues keelekeskkonnas on suur K1 kõnelejate hulk ja lähedus, on neil võimalus valida erinevates domeenides ka K1.

KOKKUVÕTE

Käesolevas bakalaureusetöös uuriti Tartu Ülikoolis eesti keelt ja kultuuri muukeelsetele õppivate tudengite suhtlusvõrgustikke ja keelevalikut, kasutades kvalitatiivset uurimismeetodit. Seejuures olid peamisteks uurimisküsimusteks: millised on tudengite suhtlusvõrgustike dimensioonid ja etnodünaamiline koosseis, kuidas on suhtlusvõrgustikud Tartu Ülikoolis õppides kujunenud ning milline on nende keelevalik erinevates domeenides. Kuna keelevalik on seotud ka psühholoogiliste faktoritega, uuriti ka tudengite hinnangut oma eesti oskusele ja kohanemist uues keelekeskkonnas.

Töö teoreetiline pool andis ülevaate suhtlusvõrgustike käsitlesest. Vaadeldud on suhtlusvõrgustike uurimise tausta, omadusi, tüüpe ning võrgustikuanalüüsi rakendusvõimalusi erinevate empiiriliste uurimuste näitel. Kuna bakalaureusetöös on uuritud kakskeelseid tudengeid, siis on teine teooriat käsitlev peatükk on pühendatud kakskeelsusele, teise keele omandamisele ja keelevalikule.

Tööks vajaliku empiirilise materjali kogumiseks kasutati pool-struktureeritud intervjuusid ja mitteosalevaid vaatlusi, lähtudes küllasuse põhimõttest. Kokku viidi läbi seitse intervjuud kolme mees- ja nelja naissoost tudengiga, kes õppisid eesti keelt võõrkeelena vähemalt teisel kursusel. Peale üheksa loenguvaatluse, tehti lisaks tähelepanekuid ka loengutevahelistel aegadel Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonna hoones.

Uurimistulemuste analüüs näitas, et Tartusse tulemine oli keelekeskkona vahetumise tõttu suureks muutuseks, kuna võrreldes gümnaasiumiga tuli palju rohkem eesti keeles rääkida. Eesti keele õpingutega hakkasid tudengid kujundama võrgustikku, kuhu lisandusid eelkõige vene keelt kõnelevad kontaktid.

Suhtlusvõrgustike dimensioonide hindamiseks jagati suhtlusvõrgustikud intervjuueeritavate sõprade ja tuttavate definitsioonide kaudu kaheks: vahetuteks ja teisesteks võrgustikeks Li Wei jt (2008) määratluse kohaselt. Dimensioonide analüüsimisel selgus, et vaid kolme intervjuueeritava vahetusse võrgustikku kuulub eestlasi, kusjuures neid seovad pigem nõrgad sidemed. Venekeelset vahetut võrgustikku

iseloomustab seevastu mitmetasandilised ja tihedad sidemed. Seda fakti toetab ka intervjuueeritavate eelistus võtta isiklike probleemide korral ühendust venekeelse võrgustikuliikmega. Teiseses võrgustikus on kõikidel tudengitel vähemalt üks eestlane, kuid samas vähemalt kümme venelast. Nendega võetakse ühendust enamasti kooliküsimustes, mis tähendab, et teise võrgustiku liikmed on tekkinud enamasti ülikoolis erialaselt või muude õppimisvalikute kaudu.

Töö uurimistulemusena selgus, et peale keelerepertuaari ja vestluskaaslase positsiooni, mõjutab tudengite keelevalikut eelkõige suhtlusvõrgustik. Sellest tulenevalt kasutatakse ka ülikoolis enamasti vene keelt erialakaaslaste emakeele tõttu. Kõrvaleriala ainetes toimub mõningal määral ka eestlastega suhtlemist, kuid pigem hoitakse rahvusühmiti eraldi. Erialastes loengutes on võimalik praktiseerida eesti keelt õppejõuga suheldes, vaid harvadel juhtudel kasutatakse koosõppimist või arutelu õpimeetodina. Tudengid on seega keelekasutuskontekstist eraldatud ega pole rahul ülikooli pakutavaga. Eesti keelt võõrkeelena õppivad tudengid ei tunne, et nende eesti keele oskus oleks märkimisväärselt arenenud, kusjuures enamik tundis pigem oskuse halvenemist.

Kuigi valimi piiratuse tõttu ei saa teha põhjanevaid järeldusi, on siiski oluline viidata ilmnunud probleemile. Seda eriti kui eesti keel võõrkeelena bakaureuseõppe tudengid valivad enamasti eesti keele õpetaja karjääri, on tähtis, et koolidesse läheksid noored õpetajad, kes ei tunneks eesti keeles rääkides barjääri. Oluline samm oleks integreerida paremini eesti keelt õppivaid eestlasi ja venelasi, et vene emakeelega tudengitel oleks rohkem võimalust eestlastega suhelda. Sest nagu ka tulemuste analüüs näitas, liitus enim kontakte just õpingute kaudu.

KIRJANDUS

1. *Altehenger-Smith, Sherida* 1987. Language Choice in Multilingual Societies: A Singapore case study. – *Analyzing Intercultural Communication*. Edited by Karlfried Knapp, Werner Enninger, Annelie Knapp-Potthoff. Berlin: Mouton de Gruyter, pp. 75–94.
2. *Babbie, Earl* 2011. *Introduction to Social Research*. Fifth Edition. Belmont: Wadsworth.
3. *de Bot jt = de Bot, Kees, Wander Lowie, Marjolijn Verspoor* 2005. *Second Language Acquisition*. An advanced resource book. London, New York: Routledge.
4. *de Bot, Kees, Saskia Stoessel* 2002. Introduction: Language Change and Social Networks. – *International Journal of the Sociology of Language* 153, pp. 1–7.
5. *Christians, Clifford G.* 2008. *Ethics and Politics in Qualitative Research*. – *The Landscape of Qualitative Research*. Third Edition. Edited by Norman K. Denzin, Yvonna S. Lincoln. California: Sage Publications, pp. 185–220.
6. *Cochran jt = Cochran, Moncrieff, Mary Larner, David Riley, Lars Gunnarsson, Charles R. Henderson, jr* 1990. *Extending Families. The Social Networks of Parents and their Children*. Cambridge: Cambridge University Press.
7. *Coulmas, Florian* 2005. *Sociolinguistics. The Study of Speakers' Choice*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. *Edwards, Gemma* 2010. *Mixed-Method Approaches to Social Network Analysis*. ESRC National Centre for Research Methods Review paper.
9. *Edwards, John* 2010. *Minority Languages and Group Identity: Cases and Categories*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
10. *Ehala jt = Ehala, Martin, Külli Habicht, Petar Kehayov, Anastassia Zabrodskaja* 2012. *Keel ja ühiskond*. Tallinn: Kännimees.

11. *Ehala, Martin* 2012. Rahvusrühmade etnolingvistiline elujõulisus Balti riikides. – Akadeemia nr 1, lk 109–155.
12. *Fishman, Joshua A.* 2007. Who Speaks What Language to Whom and When. – The Bilingual Reader. Second Edition. London: Routledge, pp. 55–70.
13. *Fontana, Andrea, James Frey* 1994. The Art of Science. – The Handbook of Qualitative Research. Thousand Oaks: Sage Publications, pp. 361–376.
14. *Gordon, Matthew, Lesley Milroy* 2003. Sociolinguistics. Method and Interpretation. Language in society. Oxford: Blackwell Publishing.
15. *Gumperz, John J.* 1982. Discourse strategies. Studies in Interactional Sociolinguistics 1. Cambridge: Cambridge University Press.
16. *Hirsjärvi jt = Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes, Paula Sajavaara* 2010. Uuri ja kirjuta. Tallinn: Kirjastus Medicina.
17. *Holmes, Janet* 1992. An Introduction to Sociolinguistics. Learning About Language. London, New York: Longman
18. *Laherand, Meri-Liis* 2008. Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: OÜ Infotrükk.
19. *Li Wei* 2005: Social Network Analysis in Bilingualism Research: Applications and Evaluations; http://www.linguistics.hku.hk/isb/abstract_liwei.htm.
20. *Li Wei jt = Li Wei, Lesley Milroy, Pong Sing Ching* 2007. A Two-Step Sociolinguistic Analysis of Code-Switching and Language Choice: the Example of a Bilingual Chinese Community in Britain. – The Bilingual Reader. Second Edition. London: Routledge, pp. 139–158.
21. *Li Wei jt = Li Wei, Xu Daming, Wang Xiaomei* 2008. Social Network Analysis. – The Blackwell Guide to Research Methods in Bilingualism and Multilingualism. Oxford: Blackwell, pp. 263–295.
22. *Mets, Mari* 2010. Doktoritöö. Suhtlusvõrgustikud reaalsajas: võru kõnekeele varieerumine kahes Võrumaa külas. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

23. *Mets, Mari, Kristiina Praakli* 2007: Suhtlusvõrgustikud võrukeste keelelise käitumise tõlgendajaina. – Keel ja Kirjandus nr 10, lk 799–817.
24. *Milroy, James, Lesley Milroy* 2009. Social Networks and Social Class. Toward an Integrated Sociolinguistic Model. – Sociolinguistics. Critical concepts in linguistics. Oxford: Routledge, pp. 249–271
25. *Newmark, Leonard* 1981. How Not to Interfere with Language Learning. – The Communicative Approach to Language Teaching. Edited by C. J. Blumfit and K. Johnson. Oxford: Oxford University Press, pp. 160–166.
26. *Patton, Michael Quinn* 1990. Qualitative Research and Evaluation Methods. Third Edition. Thousand Oaks: Sage Publications.
27. *Pool, Raili* 2007. Doktoritöö. Eesti keele teise keelena omandamise seaduspärasusi täis- ja osasihitise näitel. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
28. *Punch, Keith F.* 2005. Introduction to Social Research. Quantitative and Qualitative Approaches. Second Edition. London: Sage Publications.
29. *Rannut jt = Rannut, Mart, Ülle Rannut, Anna Verschik* 2003. Keel, Võim, Ühiskond. Sotsiolingvistika ja keelepoliitika õpik. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
30. *Raschka jt = Raschka, Chr., Li Wei, S. Lee* 2002. Bilingual Development and Social Networks on British-Born Chinese Children. – International Journal of the Sociology of Language 153, pp. 9–25.
31. *Sridhar, Kamal K.* 1996. Societal Multilingualism. - Sociolinguistics and Language Teaching. Edited by Sandra Lee McKay and Nancy H. Hornberger. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 47–70.
32. *Stoessel, Saskia* 2002. Investigating the Role of Social Networks in Language Maintenance and Shift. – International Journal of the Sociology of Language 153, pp. 93–131.
33. *Thomason, Sarah G.* 1997. On mechanisms of interference. – Language and its Ecology. Essays in Memory of Einar Haugen. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, pp. 181–208.

34. *Servinski, Mihkel, Ene-Margit Tiit* 2013. Rahva ja eluruumide loendus 2011. Ülevaade Eesti maakondade rahvastikust. Tallinn: Eesti Statistikaamet.
35. *Vihalemm, Triin* 1997. Vene elanikkonna eesti keele oskus, kasutamine ja hoiakud selle omandamise suhtes 1990–1995. – Vene noored Eestis: sotsioloogiline mosaiik. Koostaja: Priit Järve. Tallinn: Avita, lk 245–260.
36. *Wardough, Ronald* 2010. An Introduction to Sociolinguistics. Sixth Edition. Oxford: Wiley-Blackwell.
37. *Weinreich, Uriel* 1963. Languages in Contact. Findings and Problems. The Hague: Mouton & Co. Publishers
38. *Wiklund, Ingrid* 2002. Social Networks From a Sociolinguistic Perspective: the Relationship Between Characteristics of the Social Networks of Bilingual Adolescents and Their Language Proficiency. – International Journal of the Sociology of Language 153, pp. 53–92.

ESTONIAN LANGUAGE AND CULTURE FOR NON-ESTONIANS STUDENTS' SOCIAL NETWORKS AND LANGUAGE CHOICE

Summary

Social network analysis has proved to be a fruitful tool in sociolinguistics to find out how different network structures and its contents influence individuals' language behaviour. In multilingual societies, the choice and use of language depends on many different macro- and micro-level factors. One of the main factors of individuals' language choice besides attitudes, themes, situations, purposes etc. is membership of a group, therefore social networks.

The present thesis examines Russian students, who study Estonian Language and Culture for Non-Estonians in the University of Tartu. The aim of this study is to find out how students have developed their social networks while studying in Tartu and what is their language choice in different domains, such as family, home (in Tartu), friends, school, work, hobbies and service.

This bachelor thesis consist of two theoretical parts. The first one gives an overview of social network research history and different approaches for analysis. Since the informants are bilingual, the second chapter is dedicated to bilingualism, second language acquisition and language choice.

In order to collect empirical data, a qualitative research was carried out and data was collected through interviews and observations. Three male and four female students, who were at least second year students, were interviewed. In addition nine lecture views, observations were carried out between lectures in the department of philosophy.

Results showed, that while studying Estonian as a foreign language in the University of Tartu, students started to develop network, where contacts from their subject field were added. But only three students' exchange network included Estonian contacts. Every student had at least one Estonian in their interactive network, but in comparison

with Russian interactive network members, the number was very low. The Russian exchange network consisted of stronger ties, therefore was more multiplex and dense in contrast with Estonian exchange network. Most of the social network's contacts were developed during Estonian language studies.

Considering language choice, an interesting finding was that Russian is the most used language in school domain. Since Russian students' lectures mostly take place separately from Estonians', they don't have many opportunities to communicate with Estonians and therefore make new Estonian members to their social networks. Interview results showed that they do not feel that they can practice Estonian enough, so they are not satisfied what the university has offered them. More than half of them feel, that their Estonian skill has decreased while studying Estonian in the University of Tartu.

LISAD

Lisa 1. Intervjuu kava

Küsimused tausta kohta:

- Vanus
- Päritolu
- Kui kaua on eesti keelt õppinud?
- Mida plaanib eesti keele haridusega edasi teha?
- Kõrvaleriala

Küsimused suhtlusvõrgustike kohta:

- Kes on sõber/tuttav?
- Kui palju on intervjueeritava suhtlusvõrgustikus eestikeelseid/venekeelseid?
- Kuidas mõjutas Tartusse tulek suhtlusvõrgustikku?
- Kuidas kohaneti Tartus, kas see oli suur muutus?
- Kuidas hakkas suhtlusvõrgustik kujunema Tartu Üikoolis õppides?

Selgitada välja nii eestikeelse kui ka venekeelse vahetu ja teisese suhtlusvõrgustiku dimensioonid (Cochran jt 1990):

- suurus
- ligidus
- sagedus
- kestus
- mitmetasandilisus
- tihedus

Millistes situatsioonides võetakse ühendust eestikeelse/venekeelse võrgustikuliikmega?

- Nõuküsimine, rahaküsimustes, kooliküsimused, muud isiklikku elu puudutavad küsimused

Küsimused keelevaliku kohta:

- Kuivõrd pädevalt tunnevad end eesti keeles?
- Kuidas on nende eesti keele oskus arenenud Tartu õpingute jooksul?
- Keelevalik erinevates domeenides:
 - (Päris)kodu, Tartu kodu, sõbrad, naabrid, kool, huviringid, töö, teenindus

Teised keelevalikut mõjutavad faktorid:

- Kas ja kui tugevalt tunnevad sotsiaalsurvet eesti keeles rääkida?
- Kui raske on saada eesti võrgustiku sisse?
- Milline on olnud võrgustiku muutumise kogemus?
- Kuidas on eestlaste suhtlusvõrgustikesse vastu võetud?
- Kas sa saad koolis eesti keelt piisavalt praktiseerida?
- Kui vajalikuks seda pead?
- Kas ja kuidas saaks seda muuta, kui see on liiga vähene?

Lisa 2. Intervjuude transkriptsioonid

ANNA

Kui vana sa oled?

Ma olen 20 aastat vana.

Kust sa pärit oled?

Pärit olen Võrust.

Mis kooli sa oled lõpetanud?

Lõpetasin üheksa klassi Võru vene gümnaasiumis ja siis kolm klassi ma käisin Tartus, Tartu vene lütseumis.

Kui kaua sa oled eesti keelt õppinud?

Mm, ma arvan mingi 12 või 13 aastat, ütleme nii, et ma käisin eesti keel lasteaias, eestikeelses lasteaias.

Mida sa plaanid oma eesti keele haridusega edasi teha, kui sa lõpetad?

Kui ma lõpetan, ma arvan, et ma lähen vene koolidesse eesti keelt õpetama venelastele.

Kas sul praegu ka mingi kõrvaleriala?

Soome. Soome-ugri... soome keel ja kultuur, midagi sellist.

Ma küsin sinu suhtlusvõrgustiku kohta. Kes on sinu jaoks sõber ja kes on tuttav?

Sõber on minu jaoks see inimene, kelle peale ma võin... keda ma võin usaldada, kellele ma võin rääkida kõik oma jutud, tuttav inimene on see, kellega ma näiteks õpin, kellega ma ei suhtle väga palju oma elus. Ja kõik.

Kui palju sul on oma suhtlusringkonnas eestikeelseid, kui palju venekeelseid inimesi?

Põhimõtteliselt mul on kõik venekeelseid... vene keelt kõnelevaid inimesi. Eesti keelt on väga vähe. Kaks või kolm.

Ja kuidas mõjutas Tartusse tulemine sinu suhtlusvõrgustikku? Kas see oli väga suur muutus?

Ma ei saa öelda, et oli väga suur muutus. Tulid uued sõbrad, tuttavad uues koolis. Ja kõik vist. Ei tea.

Kuidas sul tutvusringkond hakkas siin kujunema? Kas erialaselt või ka mingisuguste teiste huvialadega?

Põhimõtteliselt... hm-hm, väga raske. Ma ei teagi...

...kui sa mõtled oma esimese aasta peale, esimese sügise peale?

Võib-olla huvide järgi. Midagi sellist.

Näiteks siis?

Näiteks mulle väga meeldivad koerad ja meil oli klassis, kui rääkida koolidest, meil oli klassis neli inimest, kellel olid samasugused koerad, samasugune tõug ja meil oli nii palju ühiseid jooned, me käisime koos väljas nende koertega, siis käisime... no suhtlesime põhimõtteliselt oma koeradest. Ja siis olid ka teised inimesed, kellega ma suhtlesin õppimise ajal, ma julgen öelda. Mingid, ma ei teagi...

Kas see oli nüüd ülikooliajal või kooliajal?

See oli kooliajal. Ülikoolis, kui rääkida esimesest aastast, tänapäevani meil ei ole väga hea rühm, sest kõik suhtlevad mitte üksteisega, vaid põhimõtteliselt nad ei suhtle omavahel, sest nad on erinevad huvid, ma ei tea, niimoodi kuidagi läks, meid on liiga vähe ja ei ole sõbrad..

Nii et Tartus, just ülikoolis, sul ei ole kindlat erialast võrgustiku?

Jah, ülikoolis ei ole.

Kui sa nüüd mõtled oma suhtlusvõrgustiku peale, eriti neile, kes on Tartus, kui palju on sul tutvusringkonnas sõpru, kes räägivad eesti keelt?

Mul ei ole selliseid, mkmm.

Aga vene keelt, sellised lähedasemad sõbrad?

Ma võin öelda, et kolm inimest on täitsa lähedased.

Kas te siis suhtlete siis erinevatel tasanditel: käite väljas ja suhtlete koolis jne?

Jah, tavaliselt pärast ülikooli saame kokku, nädalavahetustel suhtleme ja kõik.

Nad on siis ka Tartus?

Jaa, me õppisime koos ühes koolis. Ja suhtleme

Kui sagedasti te suhtlete?

Varem see oli väga... ma ei tea, kolm või neli korda nädalas, aga praegu kõik on nii raske, elu läks palju raskemaks, palju õppida ja me võib-olla üks kord nädalas nädalavahetustel saame kokku.

Kui sa nüüd mõtled oma tuttavate peale, siis kui palju on nende seas eesti keelt kõnelevaid inimesi?

Praegu on ainult üks, sest mina õpin tandemõpet. Mingi aine. Ja siis on üks tuttav, kellega ma õpin. Mina õpetan talle vene keelt, mina õpetan talle eesti keelt.

Need tuttavad, kes on venelased, kui palju neid umbes on?

Tuttavaid... tuttavaid on väga palju, aga neid ma ei saa nimetada sõpradeks. Väga palju. Sest koolis olid väga suured klassid, seal olid põhimõtteliselt kõik tuttavad, siis ülikoolis esimene, teine ja kolmas kursus, kõikidega. Kõiki ma tean, kes on venelased.

Kui tihti sa suhtled nendega umbes?

No väga harva, ausalt. Kui näen ülikoolis, siis ütlen tsau, ja kõik. Suhtlemine sellega lõppeb

Aga sinu lähedasemate vene keelt kõnelevate sõprade kohta – kas nad suhtlevad ka omavahel?

Mõned suhtlevad, jah.

Kas teil on tekkinud mingisugune grupp?

Põhimõtteliselt on tekkinud jah grupp, kellega me suhtleme, kui me saame kokku. Tavaliselt kõik tulevad kohtumisele.

Millises situatsioonis sa võtad ühendust eestlase, millises venelasega. Näiteks kooliküsimused, nõu küsimine, isiklikud probleemid, rahalised...

Mhmm... Isiklikud probleemide, siis võib öelda, et mina pöördun oma sõprade poole, oma lähemate sõprade poole. Kooli... ma ei tea... Või vanemate juurde, aga mitte tuttavate. Nii et, põhimõtteliselt nad on kõik venelased. Eestlasi ei olegi, et ei ole praktikat. Eesti keelt ei saa praktiseerida.

Nüüd ma küsin sinu keele kohta natukene küsimusi. Kuidas sa tunned, et sinu eesti keel on arenenud just ülikoolis, ülikooliõpingute jooksul?

Mm, võin öelda, et natukene on arenenud, kuigi rohkem tahaks suhtlemist treenida, sest tavaliselt kuuled ja paned kirja ja siis õpid pähe, et eksamit tegema. Kuigi kooli lõpetades ma sooritasin C1 ja praegu käisin proovimas, ma tahtsin oma taset kõrgemaks panna, läks halvemaks. Ma ei tea, miks, väga huvitav küsimus, miks. Aga ma ei tea, kuidagi areneb.

Milline on sinu keelevelik päriskodus, Tartu kodus olenevalt, kas sa elad korteris või ühiselamus, naabritega, koolis ja huviringides?

Praegu ma elan ühiselamus ja mu toakaaslasega räägin ma vene keeles, meie boksis on neli inimest ja siis teises toas elab venelane, kellega ma põhimõtteliselt ei suhtle, kuigi me õpime ühes erialas. Ja kõigiga räägin vene keeles

Kõik on vene rahvusest?

Jaa, kõik on vene rahvusest.

Kuidas on koolis see suhtlemine?

Koolis rääkisin ka vene keeles, sest lõpetasin vene kooli.

Aga Tartu ülikoolis?

Tartu ülikoolis... tavaliselt me räägime vene keeles omavahel, kui me suhtleme, sest põhimõtteliselt eestlastega meil ei ole tunde.

Kas sul on ka mingisuguseid huviringe, kus sa käid?

Praegu ei ole, sest ausalt öeldes ei ole aega. Kuidagi väga raske on õppida ja veel kuskil käia.

Kuivõrd hästi sa üldse tunnend end eesti keeles rääkides?

Mm, ma ei teagi. Mul mingit barjääri pole. Ma olen seda kuidagi ära teinud, sest kui ma tulin koolidest ja oli täitsa venekeelne kool, siis oli ka mingi barjäär, sa ei tea, kuidas rääkida. Aga praegu olen ma sellega juba harjunud.

Kas see on tulnud just Tartu ülikooli eesti keele õpingutega?

Jah, Tartu ülikoolis, sest õpetajad on eestikeelsed, kõik on eesti keeles ja keegi ei luba sul rääkida vene keeles, kuigi nad saavad vene keelest aru väga hästi. Nad ütlevad ikka, et räägime eesti keel, nii et kõik on täitsa eesti keeles.

Aga kas teil näiteks oma loengutes on selliseid hetki, kus te peate tegema rühmatööd ja suhtlema omavahel eesit keeles?

Jaa, põhimõtteliselt kõik praktikumid, rühmatööd on eesti keeles ja suhtleme eesti keeles. Õpetajad ei luba rääkida vene keeles.

Aga omavahel salaja?

Mkmm, me räägime eesti keeles, me õpime Eesti Tartu ülikoolis. Omavahel rääkida vene keeles ei saa.

Kas sa tunnend või oled üldse kunagi tundnud mingisugust sotsiaalset survet rääkida eesti keeles?

Ei ole kunagi tundnud. Ma olen nii harjunud. Ma olen pärit Võrust ja tavaliselt... seal on nii palju eestlasi, et ma alati kasutan eesti keelt. Venelasi seal peaagu üldse ei ole. Aga siin sa kuidagi kuuled vene keelt, sest on vahetusüliõpilased ja kõik... väga paljud on venelased, nii et kui sa kõnnid ümber... näiteks tänavatel, siis sa ikka kuuled vene keelt.

Kui sa kõnnid linna peal ringi, poodides või mingites sellistes asutustes, siis mis keelt sa siis kasutad?

Eesti keelt. Ma kunagi ei kasuta vene keelt.

Kuidas sa tunnend, kui raske on saada sisse eestlaste suhtlusringkondadesse, millised on sinu kogemused olnud?

Minu kogemused... ma pole kunagi proovinudki, sattuda mingi ringkonda. Kunagi polnud üldse sellised puuted eesti... ausalt ei ole kunagi puutunud, ei oska öelda.

Isegi siin Tartus mingisugustes suuremates loengutes te ei puutu kokku eestlastega, ei suhtle üldse?

Mkmm, ei tea miks, aga ei suhtle üldse. Et nagu esimesena sai ei lähe suhtlema, aga tavaliselt eestlased ei tule ka sinu juurde. Sest paljud ei tea, kas sa oled eestlane või venelane, näiteks meil on keeleteaduse alused, seal on väga suur auditoorium, ja vahet ei ole, kas sa oled eestlane või venelane, keegi ei suhtle omavahel. Ainult suhtlevad need, kes õpivad koos, ma näen.

Aga sa pole näinud mingisugust nähtavat eraldumist, et ühel pool on venelased, teisel pool eestlased?

Mkmm, ei ole näinud.

Aga kas sa tunnend, et sa saad siin ülikoolis eesti keelt piisavalt praktiseerida? Kas siin on piisavalt grupitöid või midagi sellist?

Piisavalt praktiseerida, hmm... Ausalt öeldes on minu jaoks eesti keelt väga vähe, kui rääkida meie loengutest, sest tavaliselt räägivad ainult õppejõud eesti keeles, aga meil ei ole sellist võimalust praktiseerida. On ka grupitööd, aga neid ei ole väga palju, kuigi mulle ei meeldi, sest tavaliselt üks teeb ja kõik teised niisama vahivad jasiis pärast üks räägib sellest. Ma ei tea, kuidagi nii... Kuigi võiks olla rohkem.

IRINA

Kui vana sa oled?

22

Kust sa oled pärit?

Tallinnast.

Mis kooli sa lõpetasid?

Tavalise Lasnamäe kooli, vene kooli. Tallinna Läänemere Gümnaasiumi.

Kui kaua sa oled eesti keelt kokku üldse õppinud?

16 aastat.

Ja mida sa nüüd plaanid selle haridusega nüüd edasi teha?

Kavatsen magistrantuuri minna. Võib-olla Tallinnasse, Tallinna ülikooli.

Mis magistrantuuri siis?

Eesti keele õpetaja muukeelsetele.

Ma küsin sinu suhtlusvõrgustike kohta natukene, et kes on sinu jaoks sõber, kes on sinu jaoks tuttav?

Sõber, see on inimene, kellega ma veedan rohkem oma aega ja siis saan temaga rääkida oma probleemidest ja tema jutustab oma elust ja mina saan temaga olla lähemas suhtes kui muidugi tuttavatega. Midagi sellist.

Kui sa mõtled oma suhtlusringkonna peale, siis kui palju sul on eesti keelt kõnelevaid inimesi, kui palju vene keelt kõnelevaid inimesi?

Venekeelseid inimesi on palju rohkem kui eestikeelseid ikkagi. Ma ei tea, umbes, eestikeelseid, kellega ma suhtlen on umbes kümme. Midagi sellist

Ja kui sa nüüd Tartusse tulid, sul on praegu kolmas aasta, ma saan aru, et kuidas see mõjutas sinu suhtlusringkonda, kas see oli väga suur muutus?

Põhimõtteliselt võin öelda, et jah, sest Tallinnas ma peaaegu ei suhelnud eestlastega. Käisin vene koolis ja siis kõik sõbrad ja tuttavad olid koolist ja siis ümber kõik olid venelased. Ja praegu koolis on natuke rohkem juba eestlasi ja Tartus üldse tuli hästi rohkem rääkida eesti keelt Tallinnaga võrreldes.

Aga kuidas sul see suhtlusvõrgustik hakkas kujunema, kas see oligi näiteks erialaselt või mingisuguste muude tegevuste kaudu?

Kõige rohkem kui siis ikka ülikoolist, teisel kohal on vist treeningud, spordisaalis, Tartu ülikooli spordihoone ja sellist ja töö natukene ka.

Millisena sa tunnend, et su suhtlusringkond praegu on, kas enamasti on seal koolist inimesed?

...ei ole midagi, kus ainult mitmeid sõpru interneti kaudu ja ülikoolist ja koolist ja kõik see on hästi tasakaalus on praegu.

Kui sa nüüd mõtled, kui sul neid muidugi on, oma eesti keelt kõnelevate sõprade peale, siis kui palju sul neid on?

Sõpru?

Keda sa nimetaksid sõbraks?

Ma ütleks, et ei ole eestikeelseid kõnelevaid sõpru.

Aga tutvavaid?

Tutvavaid... kas arvu pean ütlema?

Umbes võid öelda.

Umbes 20 tuleb.

Ja kui tihti sa nendega suhtled?

Paar korda nädalas, ma arvan.

Kas nemad on pigem koolis tekkinud või nad ongi niimoodi mitmelt erinevalt alalt: töölt, trennist?

Pigem mitmetelt. Töötl või spordihoonest või midagi sellist.

Nemad asuvad siis siin Tartus?

Jah.

Kui sa mõlted nüüd oma venelastest sõprade peale, siis kui palju neid umbes on?

Umbes kümme.

Nemad on koolis või väljaspool kooli tekkinud?

Mm...

... kuidas te suhtlete?

Mõned on koolist, mõned elavad kuskil lähedal, siis mõned on minu õe või perekonna head tuttavad, kes muutusid minu sõpradeks.

Aga kui sageli sa nendega umbes suhlted?

Umbes paar korda kuus praegu, sest mõned elavad välismaal ja mina ka ei ela enam Tallinnas. Ja siis kui tulen, siis kindlasti suhtlen.

Aga Tartu sõbrad, kui palju neid umbes on?

Tartus umbes seitse, viis-seitse.

Ja nendega ka suhtled umbes paar korda kuus?

Pigem paar korda nädalas täpselt.

Kui sa mõtled venelastest tuttavate peale, siis kui palju neid umbes võiks olla?

Umbes sada. Või rohkem.

Kes nad sulle on? Kas nad on need, kellega sa saad kokku vahel või on lihtsalt teretuttavad näiteks?

No, erinevad, et kui nendega on lihtsalt, et kui saan kokku, siis ülden tere ja kuidas läheb ja siis lähen mööda ja siis nendega suhteliselt sageli saame kokku. Üks kord kuus või midagi sellist, kui tulen Tallinnasse siis ei kohta muidugi kõiki tuttavaid, aga esialgu on sõbrad ja siis tuttavad kui jõuan.

Aga kui palju sa oled juurde saanud sõpru ja tuttavaid õppides just eesti keelt oma kursuselt või nooremalt või vanematelt kursustelt?

Ma sain umbes neli häid sõpru ja siis, ma ei tea, umbes 30 häid tuttavaid.

Kas sa suhtled nendega sagedasti, kas sul on pigem koolivälised sõbrad või sul on pigem on sõbrad need, kellega sa koolis õpid?

Pigem need, kellega õpin.

Kas sinu venelastest sõbrad ka suhtlevad omavahel?

Mõned, jah.

Aga teil ei ole tekkinud mingisugust oma ringkonda?

Kunagi tekkis, aga praegu on nii paljud välismaale ära sõitnud, et nii harva saame kõik kokku, et peaaegu võimatu praegu.

Nüüd ma küsin natukene sinu keele kohta. Kuidas sa tunned, kuidas on su eesti keele oskus arenenud Tartu-õpingute jooksul?

Mulle tundub, et ma saan kõik grammatikareeglid enam-vähem...kohta? Ja hakkasin natuke rohkem rääkida, rääkima, aga vead ikkagi tulevad. Nagu praktikat on saanud hästi rohkem.

Et siis on pigem palju paremaks läinud võrreldes sellega kui sa Tallinast tulid?

Võin öelda, jah.

Milline on sinu keelevalik sinu päriskodus?

Kodus on ainult vene keeles.

Kas sa siin Tartus elad ühiselamus või...?

...jah, ühikas.

Ja mis keelt sa seal kasutad?

Minu naaber on vene tüdruk ja temaga räägin põhimõtteliselt ainult vene keeles, kuigi ta lõpetas eesti kooli ja räägib vabalt. Aga teiste naabritega räägin eesti keeles.

Nemad on siis eestlased?

Jah.

Koolis kuidas on see suhtlus?

Meil oli täitsa enne kooli eesti keele kasutus ainult tunnis.

Aga Tartus? Kui palju sa kõneled või kasutad eesti keelt päevas?

Hästi vähe. Mul tulevad praegu mingid soome keele tunnid ja üks-kaks seminari nädalas, kus tuleb natukene rääkida, aga hästi-hästi vähe, paar lauset.

Sa rääkisid, et sa käisid või käid tööl, mis keelt tööl kasutad?

Minu kolleegid on põhimõtteliselt venelased, aga kui töötan, siis muidugi kasutan eesti keelt rohkem.

Huviringid, ma saan aru, et sa käid trennis?

Seal on eesti keel ainult, jah.

Kuivõrd pädevalt sa tunned end praegu eesti keeles? Kas sa tunned, et sa saad vabalt suhelda või sul on barjäär veel ees?

Kui hakkab natuke rohkem rääkima, siis see barjäär kuhugi kaob, aga kui hästi kaua aega ei räägi, siis see tuleb tagasi ja siis ei saa juba nii hästi rääkida.

Tartu ülikoolis sa tunned, et oled saanud eesti keelt piisavalt praktiseerida või sa tunned, et mõnikord on natuke puudu jäänud?

Kahe esimese aasta jooksul tundsin, et olen hästi palju saanud, aga kolmandal aastal juba vähem, sest ei tule enam kõiki aineid, mis oleks just väljendamisoskusega seotud või grammatikaga. Et kõik see on juba läbi, võiks olla rohkem.

Aga kui palju sul on olnud ja kui palju sul on praegu selliseid aineid, kus te peate tegema eestlastega, on eestlastega koos ja te peate mingisuguseid grupitöid tegema koos?

Üks aine praegu on ainult.

Mis aine see on?

Proosaanalüüs.

Kas teil on ka selliseid juhuseid olnud, kus on venelastega loeng ja siis peate koos tegema midagi, aga rääkima eesti keeles?

Jah. Tuleb selline asi, et kui grupis on viis-kuus venelasi, kõik teised on eestlased, siis püüame olla venelastega muidugi koos, aga kui meie rühma satub eestlane, siis muidugi räägime omavahel eesti keeles.

Aga sinu erialal just, kui kõik on venelased, siis kas teil on selliseid olukordi ka, kus te peate eesti keeles rääkima kindlasti?

Noh, jah, tuleb ikka.

Kas siin Tartus olles, kas sa tunned mingit sellist sotsiaalset survet rääkida eesti keeles või sa ei tunne seda?

Mm, vist eriti ei tunne.

Kui sa tulid Tartusse ja kui sa mõtled praeguse peale, siis kuivõrd keeruline on saada eestlaste suhtlusringkondadesse sisse? Kuidas sind on vastu võetud ja millised on sinu kogemused?

Pigem kogemused on positiivsed, et kui rühm näeb, et ma ei saa nii hästi nagu ennast väljendada, siis aitavad ja kuulavad tähelepanelikult ja siis esitavad mingeid küsimusi ja siis ma saan aru ja püüan paremini teha ja öelda. Aga mõnikord lihtsalt mingil kindlal teemal on hästi raske rääkida eesti keeles, ma ei saa ennast nii hästi väljendada, nagu ma saan seda tega vene keeles.

Kui sul on mingisugused isiklikud probleemid, siis kas sa pöördud pigem oma venelastest sõprade või tuttavate poole või kelle poole sa tavaliselt pöördud?

No tavaliselt õe poole.

Kui sul on kooliküsimused, siis kuidas?

Mm, siis oma toanaabri poole, sest ta oskab hästi nii eesti kui vene keelt ja saab aidata.

Millistes situatsioonides, kui sul on mingisugused probleemid või mingid küsimused, millistes situatsioonides sa kasutad eesti keelt pigem?

Kõik need asjad, mis on seotud ülikooliga, et kõik poolametlikud kirjad ja igasugused, siis kasutan ikka eesti keelt.

Aga kui Tartus ringi liikudes, näiteks poes käies, siis mis keelt sa kasutad?

Eesti keelt ikka.

Kas sa tunned, et sa saad praegu koolis eesti keelt piisavalt praktiseerida või jääb puudu?

Mulle tundub, et natuke jääb puudu. Vähemalt minu erialal kõik on venelased ja muukeelsed ja siis ma ei saa piisavalt kuulata eestikeelt, seda korrektset eesti keelt. Kui ma kuulan mingi minu eriala, ta räägib eesti keelt, aga on vene aktsent ja teeb samu vigu, mis mina teen.

Kas sa siis tunned, et see mõjutab ka sinu eesti keele oskust natuke nõrgemaks?
Jah.

Kuidas seda saaks paremaks teha?

Mulle tundub, et võiks olla, et meie eriala, mis on muukeelsetele ja siis eesti keel emakeelena võiks olla natukene rohkem koos, et see annaks võimaluse meile kuulata seda korrektset eesti keelt ja siis natuke nagu püüda paremini väljendada ennast.

Aga praegu isegi on selliseid loenguid, kus on kõik koos, kas seal toimub mingisugust suhtlust ka või mitte?

Vähemalt minul eriti ei tulnud seda, mul olid ainult mingid eesti kirjanduse loengud eestlastega koos, kõik muu oli vene rühmas.

Kas nendes suurtes loengutes oled tähele pannud ka mingisugust eraldihoidmist, et eestlased on näiteks ühel pool, venelased teisel pool?

On küll, jah.

Kas sa teed seda ka ise teadlikult?

Kui ma näen, et istuvad venelased, kellega ma õpin, siis ma istun nende kõrvale, vähemalt on loogilisem kui mingisuguste võõraste inimeste hulka.

JELENA

Kui vana sa oled

23

Kust sa pärit oled ja mis kooli sa oled lõpetanud?

Pärit Jõgevamaalt, lõpetanud Mustvee vene gümnaasiumi.

Kui kaua sa oled eesti keelt kokku õppinud?

Alates koolist 12 aastat ja siis veel kolm aastat peale kooli.

Nüüd siin ülikoolis?

Jaa, mitte ainult ülikoolis, enne ülikooli olin vahepeal Tallinnas.

Mida sa plaanid oma erialaga edasi teha?

Ma ei tea, sooviks magistrisse astuda, aga see sõltub sellest, kas ma lõpetan või mitte. Ma ei ole selle peale veel mõelnud, mis ma tegema hakkan, aga kindlasti ei ole soovi õpetajaks hakata, ma ei tea mispärast, ma olen selles üsna kindel.

Aga teha midagi eesti keelega seotud, erialaga seotud?

Ma olen rohkem plaanis Soomega seotud, ma ei tea, kas eesti keelt läheb vaja.

Soome keel on su kõrvaleriala?

Jaa.

Ja suhtlusvõrgustike kohta: kes on sinu jaoks sõber, kes on tuttav?

Sõber. Päril lähedane inimene, kõige lähedasem, see ongi ainult üks, see, keda sa saad nagu usaldada ja kellega saad kõigest rääkida. Kes toetab sind, aga kes samas räägib ka kriitikat, aga tuttav on see, kellega ma võin näiteks... näiteks kursusekaaslane on mulle rohkem tuttav kui sõber, et ülikoolis pead nagu lootma iseendale ja... tuttav lihtsalt: tere head aega, kuidas läheb. Selline vestlus, ja ma ei tea, mitte midagi erilist.

Kui palju sa tunnend, et sul on nende sõprade ja lähedasemate tuttavate hulgas eestlasi, kui palju venekeelseid?

Muidugi rohkem on venekeelseid, aga eestlastest on mul üks väga hea sõbranna, kellega ma õppisin muusikakoolis seitse aastat ja ta siiaaani suhtleb minuga. Isegi kui ta sõitis välismaale ja tema on mulle neist kõige lähedasem. Ja samas mul on kolm lemmikõpetajat, kaks neist on eesti keele õpetajad ja nad mõlemad aitasid mind koolis ja teine on mu muusikaeriala õpetaja, kes on eestlane.

Nii et suhteliselt on eestlasi ...?

Ütleks vähem, aga piisab. Mul ei ole selles mõttes vahet, eesti või vene sõpradel. Ükskõik.

Kui palju mõjutas Tartusse tulek sinu suhtlusvõrgustikku. Mis sul oli päriskodus ja mis siin Tartusse tulles?

Ütleks, et tekkis rohkem välismaalastega suhtemist. Aga kindlasti ei mõjutanud seda eesti või vene sõpradel mingit suhtlemist... ma ei tea, ma arvan, et siin on rohkem eestlasi, ma ütleks, et iga päev suhtlen ikka rohkem eesti keeles kui vene keeles. Aga päeva lõpuks ikka suhtlen vene keeles.

Aga kas see oli väga suur muutus?

Ei. Kuidagi nagu ei märka seda.

Ja kuidas sul suhtlusvõrgustik hakkas siin kujunema? Erialastelt või mingisuguste tegevustega väljaspool kooli...?

Väljaspool kooli tegevustega... kui võtta, siis muusika osas, et nagu nendega, kellega on mul ühised huvid, et kellega võiks ühes kohas koos käia või kuidagi niimoodi. Aga enamus jah, ülikoolis.

Aga siis erialaselt?

Jah.

Milline on su võrgustik praegu, mille sa siin Tartus välja oled kujunenud? Milline see üldpilt on, palju eestlasi, palju venelasi, ja kas nad on erialaselt või...?

Selline küsimus? Ma ei tea, kuidas vastata sellele. No kõik on põhimõtteliselt normaalne, aga ikka rohkem suhtlen oma eriala inimestega, aga need teised, kes on,

mõned on arstiteaduskonnast, mõned venelased, ainult võib-olla mõni eestlane on. Aga jah, teised eestlased on mul väljaspool ülikooli palju rohkem...

Ma küsin nüüd sinu võrgustiku suuruse ja mitmekesisuse kohta, kuivõrd lähedane see sulle on, just geograafiliselt ja kui sagedasti te suhtlone ja just milline on see sinu lähedaste sõprade seas, kes on eestlased, kes venelased, kes on lihtsalt lähedasemad tuttavad jne. Kui suur on sinu lähedasemate sõprade-tuttavate võrgustik just eestlaste hulgas?

Mis mõttes selle all, et kui suur?

Mitu inimest?

Ma ei oska öelda...

Umbes?

Päevas?

Ei, mitu inimest on sul lähedasemate sõprade seas, kes räägivad eesti keelt?

Noo, alla kümne, vähemalt.

Räägivad eesti keelt?

Jah.

Ja kas sa suhtled nendega ka väljaspool kooli?

Jah. Et ei ole ainult nii, et suhtlen ainult kooliasjades.

Kuivõrd lähedased nad sulle on geograafiliselt, kas nad on Mustveel või nad on siin Tartus?

Ei, mõned ei ole siin Tartus, mõned on Tallinnas. Mõned asuvad Ida-Virumaal ja mõned Tartus, ja paar inimest minu kodukohast, Mustveest.

Kui sagedasti te suhtlete? Iga päev?

Peaaegu iga päev.

Samad küsimused lähedasemate venekeelsete kohta – kui palju neid on?

Neid on väga palju. Ei hakka isegi arvu ütlema. Üle kümne võiks olla need, kes on mulle lähedased. Ja nende seas on kindlasti minu perekond ja suhtlen nendega iga päev või kui ei suhtle iga päev või ei näe, siis suhtlemine toimub internet kaudu ja nad asuvad põhimõtteliselt Tartus, nad asuvad Tallinnas ja minu kodukandis. Ja mõned asuvad Soomes.

Ja nüüd eestlased, kes on tuttavad?

Tartus?

Jah, keda sa liigitad oma tuttavate hulka.

Alla kümne ma suhtlen iga päev. Enamasti kui lihtsalt näen. Kui näiteks lähen ülikooli või näen ülikoolis kohtume mõnel loengul. Kui juhtub, siis näen, kui ei juhtu, siis ei näe.

Nad on pigem siis ülikoolituttavad?

Põhimõtteliselt jah.

Ja need, kes vene keelt kõnelevad, need tuttavad?

Neid ma näen rohkem ülikoolis, kui võrrelda eestlastega, kuna meil on ühised loengud ja kui ma võtad mõned loengud mitte oma osakonnast, siis ma näen päris tihti. Aga ei ütleks nagu, et iga päev.

Aga kas need nii eestikeelsed kui venekeelsed lähedasemad sõbrad, kas nad suhtlevad ka omavahel?

Ei, mul ei ole sellist ühist ringi.

Aga need tuttavad omavahel?

Ma ei tea, ma ei märka, kas keegi teab nagu ülikoolis. Noh, mõned võib-olla teavad venelaste hulgas, aga ma ei tea, kas eesti ja vene omad suhtlevad. Rohkem ma ütleks pigem ei kui ja.

Millistes situatsioonides sa võtad pigem ühendus eestikeelse tuttava või sõbraga ja millises situatsioonis venekeelse sõbra või tuttavaga? Et näiteks minisugused kooliküsimused, isiklikud probleemid, rahalised küsimused jne.

Ausalt öeldes, et mul ei ole vahet, kellega ma võtan ühendust, aga muidugi esimene oleks see, kui ma ütleks, et ma võtan ühendust vene sõbraga, aga pigem see nagu on nii ja naa. Muidugi sõltub ka olukorrast, et kui mul kedagi ei ole lähedal vene rahvusest, siis muidugi ma pöördun oma eesti sõprade poole, aga ei ole sellist juhtumit nagu olnud. Ma võin küsida nii teiste käest kui nende käest, et nagu ükskõik. Et nagu ei ole vahet. Muidugi päris isiklikud asjad on ainult ühe sõbraga. Ja ta on muidugi venelane.

Ta on poiss-sõber?

Ei, tüdruk. Aga teine eestlane on mul päris lähedane. Päris tore ja mõnus inimene, et tean teda juba üle seitsme aasta.

Ehk siis sul on lähedasemas võrgustikus üks eestlane ja üks venelane, kellega sa isiklikke küsimusi lahendad?

Jaa.

Nüüd ma küsin sinu keeleveliku kohta ja keelekasutamise kohta. Kuidas sa tunnend, kuidas on sinu eesti keele oskus Tartu õpingu perioodil arenenud?

Selline kaval küsimus, tead, jah. Ma muidugi arvasin, et sa seda küsid. Kui ma mõtlen esimest aastat, et siis ma peaks ütlema, et kõik ei olnud nii positiivne. Selles mõttes, et inimesed, kes on su ümber nad mõjutavad päris palju. Et selles mõttes, et kui ma siia tulín, siis minu eesti keel ei ole päris heal tasemel, aga kui ma sain tuttavaks mõnede inimestega, kes olid pärit kahjuks või õnneks, ma ei tea, Ida-Virumaalt, siis ma sain aru,

et see, kuidas nad suhtlevad eesti keeles, et see vahepeal mõjutab minu keeleoskust. Et sa nagu ei mõtle selle peale, aga alateadlikult hakkad sa nende tasemel rääkima, ma ei tea, kuidas seletada seda. Et äkki kui sa võrdleks oma inglise keelt või vene keele oskust, et see mõjutab hästi palju. Vahepeal mõtlesin, et sõnavara on päris vaene selle tõttu, aga hiljem hakkasin rohkem suhtlema eestlastega ja oma sõbrannaga, kuna ma nägin teda päris tihti siin ja ma ei tea, ma olen selline päris kriitik, ma ei tea, kuidas omal seda hinnata. Alati peab püüdlema paremuse poole. Ma tean, et mul on palju vigu ja peab parandama. Mul läheb aega selleks.

Milline on sinu keelevalik päriskodus, Tartu kodus, sõprade seas, naabritega, koolis ja nii edasi?

Naabritega sa mõtled ühikas või?

Olenevalt, kus sa elad.

Mm, kodus muigi vene keel, aga mul on mõned sugulased, kes kõnelevad eesti keelt. Siis see nagu, pigem vene keel, aga vahel võib nalja teha ka eesti keel. Mul on kaks venda, kes õppisid eesti koolis ja neil on nagu eesti keel rohkem emakeel kui vene keel. Ja siis Tartus räägin kaks keelt, aga enamasti vene keelt ja naabreid... esimesel aastal mul olid kaks eestlast ja üks venelane, see oli selline kakskeelne suhtlemine ja praegu on venekeelsed. Et võib-olla rohkem ikka vene keelt, aga kuna ma nädal aega olen Tartus, siis ikka eesti keelt peab ka ikkagi.

Kas sa tunned mingit sellist sotsiaalset survet rääkida eesti keeles, kas sa vahel seda tunned siin koolis või üldse linna peal ringi jalutades.

Et kuidas nagu teised?

Jah, kas sa tunned nagu kuidagi...?

...jaa, tunnen küll, vahepeal, kahjuks. Ma ütlen kahjuks.

Kummas suunas?

Rääkida eesti keelt. Et hiljuti mul oli esitatud üks küsimus, mis pani mind nagu, ma ei tea, väga ebamugavasse olukorda. Et üks päris, no umbes 20 aastat vanem minust mees küsis minu käest, et kas mulle on väga tähtis, kas ma olen eestis elav lihtsalt vene rahvusest neiu või ma olen eesti venelane. Ja siis mul oli nagu... ma olin täitsa sõnatu, ma ei saanud nagu aru, milleks see oli nagu esitatud üldse.

Kas ta oli võõras?

Ta oli täiesti võõras, ma nagu ei teadnud teda üldse.

Väga huvitav.

Jah, see on väga huvitav. Ma ei tea, see on nagu selline väga halb küsimus, ma ütleks. Et siis pigem jah. Mitte sinu küsimus, vaid see, mis mulle esitati, et ma pigem ütlen jaa, kui ma räägin eesti keelt, siis ma tunnen eesti keelt rääkida survet, kuna paljud inimesed nagu... mõned... ma ikka kohtan sellised, kes vaatavad mulle otsa ja ütlevad, et miks ma üldse suhtlen eesti keeles, kuidas ma peaksin teadma, loogika lihtsalt puudub selles mõttes, et miks ma ei peaks eesti keelt teadma. Nende arvates on nii, et kuna ma olen

vene rahvusest, siis ma ei peaks eesti keelt kõnelema nagu või, mul on sellised olukordi olnud, päris naljakas on. Aga see muidugi sõltub inimesest, et kas sa tunned survet või mitte. Ega igapähele ei ole tähtis, kas sa räägid veatult või vigadega.

Kuidas sa tunned, kui raske oli saada esimesel aastal eestlaste suhtlusvõrgustiku või sõprusringkonna sisse. Kuidas sa tunned, kas see oli sinu jaoks probleem või see tuli täiesti loomulikult?

Mul ei ole sellised probleeme olnud.

Et kuidas nad sind vastu võtnud on?

Päris hästi, ma ütleks, jällegi võib-olla sõltub inimestest, aga ma ütleks, et ülikoolis on sellega vedanud. Päris sõbralikud...ma arvan, et kõik on harjunud sellega, et siin on päris erinevatest rahvustest inimesed.

Ja kas sa tunned, kas sa oled saanud ja saad eesti keele õpinute jooksul eesti keelt piisavalt praktiseerida? Või sa tunned, et jääb puudu?

Vahepeal jääb puudu, vahepeal on nii, nagu on. Aga esimesel aastal ma tundsin, et jääb puudu, ma ei tea... Ma arvasingi, et äkki kui Tartu ülikoolis õppida, siis eesti keel on päris heal tasemel, et nagu oligi selline tunne, et peab saama kuskilt palju rohkem, aga sel aastal enam ei ole. Enamasti ei ole.

Millal see tunne taandus, kas kohe, või said kindlust, et ei peagi olema?

Ma lihtsalt pidin kontsentreeruma sellele, et kuidas ma ise saan hakkama, mitte mõtlema sellele, kuidas teistel läheb. Pigem selline, ma ei tea, kas egoistlik, aga kui sa sellele ei mõtle ja hakkad nagu teisi kuulama, siis sinu oma keeletasand läheb halvemaks, ma ütleks.

Kui palju on sul olnud selliseid aineid, kus sa oled saanud teha eestlastega grupitööd või et oled sunnitud palju tihedamini suhtlema nendega?

Ei olegi selliseid olnud. Kahjuks. Ei, ausalt ei ole olnud. Äkki inglise keel, kuna seal põhiliselt käivadki ainult eestlased, aga seal oli ainult sellised nagu tead, mõni loeng väike vestlus või sa pead midagi arutama või ütlema oma arvamust või sõnastama ümber seda, mis su naaber ütles, et nagu sellised, aga teisi ei ole, mis oleks eestlastega just, mitte minu kursakaaslastega, kuna meil on vene keel emakeel.

Sa ütlesid kahjuks, miks kahjuks?

Kuna see oleks väga hea kogemus ja ma olen sellest, et ma käin eesti osakonnas nagu praegu õppimas ja õpin eesti keelt võõrkeelena, et sellest on muidugi isegi ei piisa, peaks ütlema, et ei piisa. Et alati on hea, kui sul on väike kogemus sellest, kui sa oled täitsa eesti kollektiivis. Mul on üldse selline positsioon, et kui sa õpid seda teatud keelt, siis sa pead ka selles keeles mõtlema. Ja see on absoluutselt teistmoodi asi ja kas või võtta grammatika osa, kõik on teistsugune ja kui sa lähtud nagu oma emakeelest, siis sa teed palju vigu, see oleks olnud päris hea kogemus. Sellepärast kahjuks.

Aga need suured loengud, kus te olete eestlastega koos, seal suhtlust toimub?

No, ei. Ainult mõni võib-olla: kas sa ulataksid mulle selle raamatu või noh sellised asjad.

Aga kas sa oled nagu tähele pannud ka seda, kas hoitakse kuidagi eraldi...?

Ma ei taha kedagi solvata, aga noh. Põhimõtteliselt ei ole ainult minu arvamus, aga kui ma suhtlen ka välismaalastega, siis nad ütlevad, et eesti rahvas on kuidagi vaoshoitud, et mõnikord kui sa tuled ükspäev lihtsalt hakkad kellegagi rääkima, siis tuled teine päev, siis see inimene teeb nagu nägu, et oh, kedagi ei ole siin, ei ole varem rääkinud... vahepeal võib selliseid olukordi juhtuda, aga ma ei tea.

Aga sellist nähtavat eraldi hoidmist, näiteks Jakobi auditoorimis, et näiteks venelased on ühel pool, eestlased teisel pool või..?

Tead, selline aeg oli kooliajal, ma ei tea, kuidas praegu on. Aga mm, muidugi kõikjal on sellised väikesed rühmad, mis on lihtsalt paar inimest ja ei räägi kellegagi. Aga ma ei tea. Aga auditooriumis on põhimõtteliselt väga raske kellegagi suhtlemist alustada, just sellepärast, et eesti inimene võib sellest võib-olla üllatunud olla, mitte väga tavaline.

OLGA

...Minu peaeriala on eesti keel võõrkeelena, keeleteadus, ja ma ei tea, kolmas kursus.

Sa oled praegu...?

21

Sa oled pärit kust?

Kohtla-Järvelt.

Lõpetanud Kohtla-Järve kooli siis?

Jaa, vene kooli.

Kui kaua sa oled eesti keelt õppinud?

Noo, alates lasteaiast alates, umbes niimoodi. Et esimesed sõnad, nagu kass, koer olid ikka lasteaias, aga koolis siis olen põhiliselt, kõik, kogu kooliaastad olid sellised, et kaks või kolm korda nädalas oli keeletund.

Ja kui sa nüüd lõpetad, siis mida sa plaanid selle haridusega edasi teha?

Ma ei tea veel täpselt, kui ma siis, kui mul siis nagu... Plaanis on minna keeleteoimetajaks, aga kas ma saan selle ellu viia, ma ei tea, vaatame. Aga põhieriala on meie jaoks ikka see õpetajate eriala, et mitte-eesti koolis.

Ja sul on siis kodused räägivad ka vene keelt?

Jah.

Ma küsin sinult sõprade, sinu suhtlusvõrgustike kohta küsimusi. Ma palun sul jagada oma kontaktid kaheks: kes on sinule sellised lähemad tuttavad, sõbrad just, ja kes on tuttavad. Kes on sinu jaoks üldse sõber?

Ausalt öeldes, mul ei ole sellist inimest nagu, keda ma võin sõbraks nimetada. Üldiselt on selline inimene, keda ma võin ükskõik, millest rääkida ja kellele soovitada ja endale mingeid soovitusi saada. Aga rohkem on mul selliseid tuttavaid, kellega ma võin niisama lihtsalt argiteemadel suhelda. Aga noo isiklikult ma ei tea...

Kas sul on selline lähem ringkond tekkinud, kellega sa siin Tartuski rohkem suhtled?

Need on siis enam-vähem need inimesed, kellega ma koos õpin.

Kui sa nüüd mõtled nende inimeste peale, siis kui palju on selles võrgustikus eestikeelseid ja venekeelseid?

Minu jaoks probleem on võib-olla selles, et kõik minu kursusekaaslased on venelased, muukeelne osakond siis, aga eestikeelsed sõbrad on ka olemas, aga neid on üsna vähe. Võib-olla kaks või kolm inimest.

Aga need on ka siis koolis tekkinud õpingute jooksul?

Jaa, võib-olla nendest loengutest, kus me õpime koos, need teised loengud.

Ja kui palju neid loenguid on umbes?

Minul oli ainult üks moodul, et neli ainet kokku oli seal, kus olid ka eestlased meiega koos.

Sa oled Kohtla-Järvelt pärit, seal olid sul ka kindlasti sõbrad või tuttavad, kuidas Tartusse tulek mõjutas sinu suhtlusringkonda?

Väga palju. Et praegu Kohtla-Järvel... Üldiselt Kohtla-Järvel mul oli kaks või kolm sõpru, selliseid, keda ma tol ajal nagu nimetaksin sõbraks, aga praegu neid ei ole üldse. On kaks sõbrannat või tuttavat, kellega ma Kohtla-Järvele lähen, siis suhtlen, aga no, ma ei tunne puudust ka, kui ma ei suhtle nendega kaks või kolm kuud järjest. Sellised, kellega võib suhelda, aga võib ka mitte.

Seal on siis ka kõik venekeelsed?

Jah, muidugi. Kohtla-Järvel on üldse väga vähe...

Kuidas sa siia Tartusse jõudes tundsid, kas see oli sinu jaoks natukene hirmuäratav, et kõik on võõrad või oli sul siin sõpru või tuttavaid?

Ei olnud kedagi. Ja väga raske oli esialgu. Kui loengud olid eesti keeles ja alguses ma istusin loengutes ja mõtlesin, et ma ei saa aru mitte midagi, millest üldse tuleb jutt ja kuidas üldse need eksamid teha edaspidi, aga enam-vähem olen sellega praeguseks olen ma sellega harjunud. Ma ei tea, ikkagi Kohtla-Järvele sõidan nädalavahetusel, aga mitte siis igal.

Kuidas su võrgustik hakkas kujunema? Kas näiteks sellega, kui sa pidid nagu loengus kellegagi koos midagi tegema? Kuidas su võrgustik hakkas kujunema? Kust sa sõpru või tuttavaid said?

No võib-olla kõige rohkem aitasid need grupitööd. Et kui me siis pidime teineteisega suhelda, aga mõnikord ka loengutevahelisel ajal, ma ei tea, kui olid küsimused tekivad või midagi sellist. Ja no praegu on ka selline kursus meil olemas, et eesti keele õppimine tandemõppes. Ja see on selline, et me oleme nagu suunatud eestlastega suhelda. Ja selleks, et oma keelt arendada ja no ka, et tuttavaid leida.

Kuidas see õpe välja näeb?

See on, ta on nagu tavaline aine, aga me ei käi loengutel ja meid oli jagatud paarideks, et üks eestlane ja üks venelane ja me kohtume endale sobivatel aegadel ja siis suhtleme, näiteks no umbes poolteist tundi, siis 45 minutit vene keeles ja 45 minutit eesti keeles ja siis pärast kirjutame selline nagu väike aruanne.

Sealt oled saanud siis eestikeelseid sõpru/tuttavaid natukene juurde?

No üks on.

Te suhtlete omavahel siis selle õppimise raames või siis ka väljaspool seda?

No see oli alguses mõeldud nii, et me pidime teha plaani, et mis teemadel me tahame siis suhelda, aga noh, nagu tuleb niimoodi, et on mingi teema valitud, aga isegi tulevad mingid teised jutud ja selline, noh nagu argivestlus tulebki välja.

Tartu õpingute perioodil on tekkinud sul siis selline võrgustik, kus on sul kursusekaaslased, kes seda eriala õpivad, enamik on venelased?

Mhm.

Kui palju eestlasi?

No, üks kolmandik ütleme niimoodi.

Need eestlased kuuluvad tuttavate hulka, kellega sa vabal ajal ei suhtleks või on seal ka neid, kes on lähemas tutvusringkonnas?

No need on enamasti need, kellega ma ülikoolis suhtlen. Loengutel või loengutevälisel ajal. Aga siis vabal ajal rohkesti venelastega.

Kui palju on sul neid venelasi kellega sa suhtled?

Kümme võib-olla.

Kas te suhtlete siis koolis või ka väljaspool kooli, näiteks käite väljas või huviringides?

Jaa, on ka sellised võimalused olemas. Aga mul on ka sellised tuttavad sõbrad, kellega ma tutvusin siin Tartus juba kui ma tulin Tartusse, siis nendega tutvusin, aga nad ei õpi minuga koos. Ma nüüd ei mäleta, kuidas me siis saime tuttavaks, aga on ka praegu sellised inimesed, kes on väljaspool ülikooli.

Kolmandik on, ma saan aru, eestlased ja ülejäänud venelased, nemad on siis lähemad tuttavad?

No, umbes niimoodi.

Eestlaste seas ei ole sul ühtegi lähemat inimest?

Mulle tundub, ma ei tea, kuidas see tuleb edasi, aga mulle tundub, et see minu tandemõppe paariline võib-olla saab selliseks inimeseks. Ta meeldib mulle väga, et selles mõttes, et suhelda ja aega veeta on väga tore.

Kui sagedasti te kohtute selle tandemõppepaarilisega ja nende venelastega, kellega sa rohkem suhtled?

Venelastega ma suhtlen, no kui siis võrrelda vene ja eesti keele kasutamist, siis vene keele kasutan ma iga päev ja umbes terve päeva, aga selle minu tandemõppe paarilisega on niimoodi, et me peame kohtama 14 korda kokku, aga see tuleb mõnikord kaks kord nädalas, mõnikord üks kord nädalas, noh, kuidas on meile mugav. Aga venelastega ma suhtlen kodus, telefoni teel, väljas siis samuti vene keeles. Eesti keele kasutamine... Kui ma Tartusse tulin, siis ma mõtlesin, et siin on nii väga palju eestlasi ja kõik need kauplused ja teenindused on eesti keeles ja ma mõtlesin, et hakkab see eesti keel paremaks minema, et arenema. Aga noh, need minu lootused ei ole nii palju ellu viidud, et ikkagi on võimalik ainult vene keelega hakkama saada. Miinimum, no selline minimaalne eesti keele valdamine on võimalik, aga nagu teeninduse piires ei ole vaja väga palju osata.

Välja arvatud siis koolis?

Noo jah, see on loogiline jah.

Sinu kohta võrgustikust veel, kas need liikmed ka suhtlevad omavahel? Need venelased, kellega sa Tartus kokku saad, kas nad tunnevad ka üksteist?

Nad on kõik tuttavad omavahel, ma ei tea, võib-olla minu pärast, ma ei tea. Kuidagi saame kokku kõik koos. Ei no, kursusekaaslane on ka siis Narvast ja me temaga tavaliselt kahekesi suhtleme ja kui me saime tuttavaks nende tartlastega, siis no, nagu oleme enam-vähem koos, et kõik said tuttavaks ja väga tore selline nagu, kuidas öelda, kompanii on.

Millistes situatsioonides sa võtad ühendust eestlasega, millistes situatsioonides venelasega. Näiteks kui sul on nõu küsida või rahalised probleemid või isiklikud küsimused, kuidas see kujuneb?

No, ma ei tea, kui mõelda sellest, et eestlastega ma suhtlen ülikoolis ainult, et nende probleemidega pigem venelastega, aga kõigepealt kui mul tekib mingi probleem, kõigepealt ma arvan, et ma helistaksin emale, et kui mingid probleemid mul, ta aitab lahendada.

Kuidas sa tunned, kuidas su eesti keele oskus on selle kolme aastaga arenenud või paranenud või?

No ma lootsin, et see tuleb natukene parem. Aga no, ma ei tea, minu sugulaste jaoks on mul suurepärane eesti keel, aga minu jaoks ei ole niimoodi, ja nagu, eestlased, kellega

ma suhtlen, nad räägivad, et mul on hea eesti keele oskus, et kõik on arusaadav ja niimoodi. Aga mina arvasin, et tuleb parem.

Milline on sinu keelevalik kodus, kas sa elad siin Tartus ühiselamus või korteris?
Korteris.

Üksinda?
Oma noormehega.

Ja suhtlete vene keeles omavahel?
Jah.

Ja siis, sõpradega on siis nii eesti keeles kui vene keeles?
Umbes niimoodi jah, enamasti vene keeles.

Naabritega on suhtlemist?
Minu naabrid on... rohkesti on nad vanaemad või nii, kuidas siis nimetada, et nendega ei ole mingit teemat, millega suhelda. Aga kui ühiselamus elasin esimesel kursusel, meil oli kogu see blokk venekeelne ja kõrval elasid ka venelased, et ei olnud väga palju eesti keele kasutust.

Kas sa arvad, et see oli tahtlik, et niimoodi pandi kõik venelased ühte boksi?
Meie selle boksi kohta võin öelda, et minu toanaabri valik oli võib-olla niimoodi taotuslik. Me olime ka kursusekaaslased edaspidi, et sattusime ühe tuba sisse siis.

Kas sa tegeled ka mingisuguse huvialaga?
Võib-olla siis neli kuud tagasi hakkasin natuke siis kuduma. Aga mul ei ole nii palju vaba aega, päeval ma õpin, aga õhtul ma töötan. Jah, niimoodi.

Tööl kasutad sa mis keelt?
Rohkem eesti keelt.

Mis alal sa töötad?
Koristajana. Ja kuna kõik need ülemused ja kõik nagu tööümbruskond on eestikeelne, siis pean eesti keeles suhtlema.

Kas sa tunned ka survet rääkida eesti keeles?
Mis mõttes?

Kas sa tunned survet siin Tartus rääkida rohkem eesti keeles või ei ole sellist tunnet?
No võib-olla kui mõelda tööst ja töövalikust, seal oled ikka suunatud eesti keeles suhelda, aga tavaelus, ma ei tunne sellist pingut, pingelist, et ma pean ainult eesti keeles suhtlema.

Kuidas sa tunned, et kui sa siia Tartusse tulid, kuivõrd raske on saada eesti keele sõprusringkondadesse või tutvusringkondadesse, kas nad võtavad venelasi vastu hästi?

Ma ei tea, minu jaoks oli natuke raske. Võib-olla ma ise ei ole nii, noh avatud või selline inimene ja mul on raske esimesena tulla ja siis rääkima hakkama. Aga kui selline situatsioon tuleb, siis ei ole sellega probleemi üldse.

Ehk siis sind on hästi vastu võetud koolis?

Mhmm.

Ja kui palju sa saad siin kooli eesti keelt praktiseerida?

Ma ei saa öelda, et väga palju, aga et ikka on selline võimalus. Et kui võrrelda väljaspool kooli, siis koolis on palju eesti keelt. Kodus ei ole üldse seda ja väljas on ka, mõnikord tuleb ette.

Kas sa arvad, et see on piisav siin koolis?

Mkmm.

Kuidas seda saaks paramaks teha?

Võib-olla kui ma siis hakkam hakkama, siis mingid inimesed ka lisanduvad, aga praeguse seisuga, ma ei tea, mida teha, et kui see on juba kolmas kursus. Kui ma lähen magistriõppesse, siis võib-olla tulevad veel inimesed, kellega hakkam suhtlema. Ma ei tea, vaatame.

Kas sa arvad, et näiteks siin Tartus võiks olla rohkem õppeaineid, nagu tandemõppes, kus oleks rohkem eestlastega suhtlemist ja grupitöid rohkem?

Mhmm, jah, oleks väga tore.

Kas sul on olnud üldse selliseid aineid?

See on esimene.

DMITRI

Kui vana sa oled?

24 aastat.

Kust sa oled pärit?

Narvast.

Ja mis kooli sa oled lõpetanud?

Narva Pähklikmäe gümnaasiumi.

Kui kaua sa oled kokku üldse eesti keelt õppinud?

Noh, normaalselt olen õppinud kokku... ma mõtlen kümme pluss neli, 14 aastat, aga põhjalikult olen õppinud kolm pluss neli – seitse aastat.

Mis see põhjalikult tähendab?

See tähendab, et koolis enne kümnendat klassi ma ei õppinud seda üldse. Selles mõttes, et tunnid olid, aga ma ei viitsinud mitte midagi teha. Et mul pidi olema minu tunnistuses kaks, selles mõttes, et minu hinne oli kaks, aga mulle pandi kolm.

Mida sa plaanid selle haridusega edasi teha?

Selle haridusega? No mul on kõrvaleriala võetud ajalugu ja siis kas lähen õpetama kas eesti keelt või ajalugu või kolmas valik on ka proovida esialgu minna lihtsalt lasteaeda. Mul on läbitud kõik ained, et paar aastat seal, väike kogemus seal lastega suhtlemisel.

Ma palun sul defineerida, kes on sinu jaoks sõber, kes tuttav, et välja selgitada su primaarne ja sekundaarne võrgustik.

Okei. Sõber, no neid ei ole tavaliselt palju. Kaks-kolm inimest ja väga lähedane inimene, keda ma võin usaldada, ja kes kunagi ei ütle mulle ei sellepärast, et ta ei viitsi teha. Tuttav on lihtsalt inimene, kellega ma võin suhelda kuskile välja minna, aga ta ei ole nii lähedane kui sõber.

Kui palju sa tunned, et sul on praegu sinu suhtlusvõrgustikus kokku eestikeelseid ja kui palju venekeelseid, umbes arvuliselt.

No venekeelseid on rohkem. Kas ma pean arvu ütlema?

Umbes võiksid öelda.

Umbes. No venekeelseid, kui vaadata Facebooki järgi, siis seal on kuskil 60, kellega ma võin suhelda, see on ainult Tartus ja siis umbes kui ma tulen koju, siis umbes sada inimest. Aga eestikeelseid, kellega ma vahetult võin suhelda... no umbes kümme.

Ja kuidas mõjutas Tartusse tulek sinu suhtlusvõrgustikku, kui sa mõtled nüüd oma esimese aasta peale.

Lisandusid eesti keelt emakeelena rääkivad inimesed ja kindlasti suhtlusvõrgustik laienes.

Kas see oli väga suur muutus ja kuidas sa kohanesid, kas see oli sinu jaoks lihtne? Kohaneda üldse?

Siin Tartus.

Väga lihtne, see ei ole minu jaoks probleem.

Kuidas sa tunned, et millise võrgustiku sa oled endale Tartus välja kujundanud, kas see on erialane või on ka kuskilt mingisugustelt huviringidest inimesi või on sul siin varasemad tuttavad koolist?

Tavaliselt kõik minu tuttavad on just ülikoolist, kuna ma ka töotan, siis on olemas ka need töökaaslased, aga nad on niisugused, et täna on, homme lähevad töölt ära ja siis nad minu suhtlusringis enam ei ole.

Kui sa mõtled nende sõprade peale, kui sul neid on muidugi, kes räägivad eesti keelt, siis kui palju neid on?

Kaks inimest.

Kas te suhtlete ka niimoodi mitmel tasandil, et koolis, väljaspool kooli...?

Noh, nad ei ole enam koolis. Ja me suhtleme niimoodi, et ta on üks tüdruk ja üks poiss ja tüdruk on juba abielus ja me suhtleme niimoodi, et mina ja tema ja siis tema abikaasa. Aga poiss, meil on ühised huvid. Ujulas käimine ja klubides käimine.

Aga see poiss ja tüdruk, kas nad tunnevad ka teineteist, kas te suhtlete ka kolmekes?

Ei, nad ei tunne teineteist.

Ja kuivõrd lähedased nad on geograafiliselt?

Tüdruk on praegu kahjuks Tallinnas, aga see geograafia selles mõttes, et telefon ja internet aitab. Aga poiss elab siin Tartus, et me kohtume temaga päris tihti.

Kuivõrd sagedasti sa selle tüdrukuga suhtled?

Ma arvan, et üks umbes nädalas ja väga pikalt.

Ja selle poisiga?

Posiga võib-olla üks kord nädalas saame kokku.

Sama küsimus venekeelsete sõprade peale, kui palju neid on, just sõpru?

Just sõpru? Tartus on... eestikeelsete sõpradest ma ütlesin kohe, kui palju neid on, aga siin ma ütlesin, et kui Tartust mõelda, siis üks... kaks...samuti kaks.

Kas te samuti käite siis klubides ja ...?

Nendega on teistpidi, et jah, seal on ka üks tütarlaps, tal on ka poiss ja temaga ma ei saa käia klubides, aga enne me käisime väga tihti. Aga siis teine on poiss, ta on minu endine toakaaslane ja siis temaga me kohtume ühiselamus.

Nemad on siis Tartus?

Tartus.

Kas need nii eestlased kui venelased sõbrad ei ole kujunenud erialaselt välja?

Ei ole.

Kui sagedasti te suhtlete nende venekeelsete sõpradega ja kas nad tunnevad ka üksteist?

Üksteist... jah, nad tunnevad üksteist ja tüdrukuga kord kahes päevas, kolmes päevas, aga poisiga siis üks kord nädalas samuti või nii.

Nüüd küsin nende tuttavate kohta, kes on eestlased, et kui palju neid umbes võiks olla?

Ma ütleksin kümme.

Kas nendega suhtled siis koolis ja väljaspool kooli või nad on pigem need, kes on koolist?

Need on ainult koolis ja niimoodi, et tere, head aega, kuidas läheb.

Ja nad on siis just eesti keele õpingute jooksul tekkinud?

No üldse ülikoolis, umbes nii.

Ja need tutvavad venelased, palju neid umbes on?

Tartus? No umbes kuuskümmend inimest, ma ütleks, Tartust.

Ja kui sagedasti te kohtute?

Raske küsimus. et sõltub inimesest, kui ta on minu ülikoolisõber, siis me kohtume kord kahes nädalas, kord ühes nädalas ja see ei ole niimoodi kokkulepitud kohtumine, aga juhuslik kohtumine. Aga kui ta on minu töökaaslane, siis kaks korda nädalas kohtume.

Ehk siis tutvavate seas on pigem siis koolikaaslased ja töökaaslased?

Jah, ja töökaaslased

Millistes situatsioonides pöördud sa oma eestikeelse sõbra poole, millistes situatsioonides venekeelse sõbra poole? Näiteks mingisugused isiklikud probleemid või rahalised küsimused või mingid nõuküsimised ja nii edasi?

Kas siin käib juttu sõbra või tuttava kohta?

Mõlemate kohta.

Ma pean mõtlema, et mina ei pöördu nende poole niimoodi, et kui mingi probleem on, et ma lihtsalt otsustame, kas teeme midagi koos ja siis lähemegi kuskile, saame kokku. Aga rahaliste probleemidega ma kedagi ei tüüta, siis isiklike probleemidega ainult seda tuttavat venelannat, aga kui näiteks on mingi ülesanne, koolis on vaja teha, grupiülesanne, siiskindlasti on vaja. Kui mina aitan, siis ma teen seda oma tutvavatega, see on võib-olla see sobiv vastus.

Kelle poole sa pöördud, eestlase või venelase poole?

Mõlema poole.

Kuidas sa tunned, kuidas on sinu eesti keel Tartu õpingute perioodil arenenud?

Arenenud eriti ei ole palju. Kahjuks. Et võib-olla on see juba vanadusega seotud, aga ma arvan, et minu keeleoskus isegi halveneb. Et tavaliselt ma suhtlen venelastega, sest vene keel on minu, meie suhtluskeel, aga eestikeelsed loengud ja siis vahetevahel suhtlen mõnega eesti keeles ja aitab mind palju, et minu keeletase oleks heal tasemel. Ja siis näiteks ka tööl tavaliselt umbes 60% töökaaslastest on venelased.

Tööl on siis ka vene keeles suhtlus pigem?

Vene keeles. Ja ma tahan öelda, et võib-olla see aitab sind kuidagi, et näiteks meil pannakse töö niimoodi, et venelane töötab venelasega ja eestlane töötab eestlasega. Ja et, see on patrullis kahekesti nagu.

Ja milline on sinu keelevalik päriskodus ja siin Tartu kodus?

Päriskodus... no kindlasti vene keel. Mul on õde olemas, noorem õde, siis tema tahab õppida keeli ja tema palub rääkida minuga kas eesti keeles või inglise keeles ja siin, ta palub, et räägi minuga eesti keeles ja siis räägime inglise keeles ja siis pean märkima, et lõppkokkuvõttes me suhtleme temaga vene keeles, siis pärast inglise keelt ja kolmandal kohal on eesti keel. Siin Tartus, ühiselamus ma elan eestlastega, aga minu naaber eriti ei suhtle minuga, ta on arvutipoiss, suhtleb arvutiga, siis seal ma ei saa eesti keeles rääkida.

Aga koolis on kuidas?

Koolis? Venelastest räägin venelastest sõprade ja tuttavatega vene keeles, eestlastega eesti keeles.

Kui palju sa tunned päevas, et sa räägid eesti keeles, kui palju vene keeles? Kuidas see suhe on?

Räägin vene keeles umbes 70%, eesti keeles 30%, aga just see kuulamine võib-olla vastupidi, et 30% ma kuulan...30% venekeelset juttu ja 70% eestikeelset juttu.

Kas on üldse selliseid olukordi ülikoolis, kus te peate suhtlema venelastega eesti keeles?

Jah, mõnikord on. Kui grupiülesanne ja meil on seal nii eestlasi kui venelasi, siis suhtluskeel on ikka eesti keel. Ainult sellisel juhul, selline juhus.

Kuivõrd pädevalt sa tunned ennast praegu eesditi keeles?

Praegu ma suht...ma arvan, et ma olen C1 tase, aga mitte nii, et võiksin vabalt suhelda, ma ei usu seda.

Kas sa tunned, et sul on mingisugune barjäär?

Jah, jaa, väga suur barjäär.

Kuidas seda saaks ületada?

Seal on vaja, et oleks vajadust, et seda ületada. Siis oleks vaja, et oleks kellega suhelda, siis on vaja neid, kellega ma võiksin suhelda. Vajadust on, aga kellega suhelda eriti palju ei ole.

Miks ei ole? Mis sa arvad?

Miks ei ole... seda ma ei oska öelda...

Aga näiteks koolis, kas sa tunned, et eesti keele praktiseerimistest jääb puudu?

Jah. Et ma praegu ütlen loengute kohta. Loengutel ma ei saa palju rääkida, aga just näiteks inimestega, eestlastega, et erinevad huvid. Mina usun seda teooriat, et nagu rahvusvahelised inimestevahelised rahvusvahelised suhted on, neid on väga raske luua.

Et ikka venelane eelistab ikka suhelda venelastega, eestlane suhtleb eestlastega.

Kas sa tahaksid et oleks rohkem selliseid sundolukordi?

Jah, jah.

Kui palju teil on mingites praktikumides või loengutes olnud selliseid hetki, kus te peate tegema eestlastega mingisuguseid rühmatöid?

Nad on pidevalt.

Pidevalt?

Jah.

Ja kuidas need lähevad?

Nad lähevad hästi.

Need on just nüüd eesti keele ainetes, rühmatööd või nad on sinu kõrvaleriala ained?

Kõrvaleriala ja siis nendes pedagoogikaainetes.

Kas sa oled kunagi tundnud ja eriti siin Tartus tundnud mingisugustki sotsiaalset survet rääkida eesti keeles? Või kas sa saad...?

Mis mõttes, kas sa saad?

Kas sa tunnend Tartus survet rääkida eesti keeles või saad ka vene keelega hakkama ainult?

Ma saan vene keelega hakkama ka. Et kellega ma siin Tartus suhtlen, et kui ma ei suhtleks eestlastega, siis ma ei sureks selle pärast. Poes ma saan vene keelega läbi, tööl vene keelega läbi. Mida veel... ajalehti ma võin lugeda vene keeles, ainult koolis ma pean ainult eesti keeles rääkima.

Kui sa oled poodides või kuskil mujal teeninduskohtades, kas sa siis suhtledki vene keeles või eesti keeles?

Kui teenindaja on venelane, siis kindlasti vene keeles. Näiteks turul kui on eestlane teenindaja, müüja, siis ta tunneb, et ma olen venelane, siis tal on vaja kaupa maha müüa ja siis ta suhtleb minuga vene keeles.

Et sa siis pigem valid vene keele?

Ma ise ei vali seda, ma vaatan, kellega ma räägin ja siis minu partner valib ise ja siis mul on täitsa ükskõik, mis keeles rääkida.

Kui sa Tartusse tulid, milline mulje on sulle jäänud, kuivõrd keeruline on saada eestlaste suhtlusvõrgustike või suhtlusringkondade sisse, kuidas nad venelasi vastu võtavad? Kas või näiteks erialaselt?

Mm... et esimest aastat ma õppisin täitsa eestlastega, ma ei õppinud eesti keelt, mul oli teine eriala, siis ma olin ainus venelane seal. No seal ma suhtlesin pidevalt ainult ühe

inimesega ja siis meid oli vist kuus inimest kursusel, teistega ma suhtlesin ainult tere, head aega, aga ma arvan see on täitsa normaalne, kui põhjarahvuse, et põhjarahva kohta, et kui ei ole nii arenenud see kambatunne.

Kui sa mõtled eesti keele õpingute peale Tartus, siis kas sinu arvates saab eesti keelt seal piisavalt praktiseerida, just eestlastega. Kui sa enne ütlesid, et sa tunned, et natukene on tase halvemaks läinud, kas saab piisavalt praktiseerida?
Ei. Kindlasti mitte.

Kuidas seda saaks paremaks teha?

See on kusjuures, see on juba päevakavaline tekkinud probleem, et paljud eesti keelt õppivad venelased on ebarahul sellega, mida pakub ülikool nende jaoks. Et ainult teooria, teooria, aga teooria ilma praktikata ei ole mitte midagi. Siis oleks vaja rohkem suhelda ja oleks vaja just niimoodi, et me olime bakalaureuses niimoodi, et nad on grupid koosnevad ainult venelastest ja nad ei suhtle eestlastega absoluutselt, aga näiteks slaavi filoloogid, neil on niimoodi, et eestlased ja venelased koos, juba poole aasta pärast eestlased võivad vabalt rääkida vene keelt, kuna nad on sunnitud. Et oleks vaja rohkem eestlasi meie juurde.

Iseenesest võimalusi on, sest et on ju selliseid aineid, kus on eestlased venelastega koos?

Jah, aga nad on loengud. Kui sa tuled, kuulad loengu ära ja siis lähed ära. Ja mingit suhtlust ei ole.

Kas nendes ühistes loengutes, kas sa tunned seda, et eestlased hoiavad omaette, venelased omaette?

Jah, täitsa vabalt võin seda öelda, et kui meil on suured loengud, et venelased omal pool ja siis eestlased omal pool. Kui ma sisenen auditooriumisse, siis ma vaatan, kus mu sõbrad on venelastest ja siis ma lähen nende juurde ja istun nende juurde.

JEVGENI

Kui vana sa oled?

Olen 21 aastat vana.

Kust sa pärit oled ja mis kooli oled lõpetanud?

Olen Tallinnast ja olen lõpetanud Tallinna Linnamäe vene lütseumist.

Kaua sa oled eesti keelt õppinud kokku?

Vist esimesest klassist

Mida sa plaanid nüüd selle eesti keele kõrgharidusega edasi teha?

Ma ei plaani mitte midagi, mul on kõrvalerialana psühholoogia ja ma mõtlen magistriõppesse juba psühholoogiasse minna.

Küsimused sinu suhtlusvõrgustike kohta – kes on sinu jaoks sõber, kes on tuttav, kuidas sa neid defineeriksid?

Raske küsimus. Tuttav, see on see, et inimene kui sul on igav, võid talle helistada ja kuskile minna ja temaga kokku saada ja võib-olla raha laenata ja suhelda ka. Aga sõber, see on see inimene, kes mäletab, millal on sinu sünnipäev, kes helistab sulle mitte ainult siis, kui temal on halb, aga siis kui sul on halb ka. Helistab sulle ja alati annab nõu sulle, teeb sulle mõnikord välja.

Kui sa mõtled oma suhtlusringkonna peale, siis kui palju seal on umbes vene päritolu inimesi, kui palju eestlasi?

Näiteks töö, ma töötan Ristiisa pubis kelnerina ja veel üks töökoht on Tallinnas, seal on müügijuht eestlane. Ja minu vanaisa on eestlane, aga kõik ülejäänud on venelased.

Põhilselt on siis töölt?

Jah.

Kui sa siia Tartusse tulid, sa oled siin teist aastat...?

...jah, teist aastat.

Kuidas sa kohanesid, kuidas sinu suhtlusringkond muutus ja kuivõrd kiiresti ja hästi sa kohanesid Tartu eluga?

See oli väga keeruline, sellepärast, et ma kolisin sisse oma toasse reedel, oli niimoodi, et mul ei olnud siin tuttavaid üldse ja siis internetiühendust ei olnud ka kaks päeva. Ma ei teadnud, mida ma pean tegema laupäeval ja pühapäeval, see oli väga pingeline olukord minu jaoks. Aga pärast ülikoolis tutvumispäeval kohtasin minu ühte nüüd sõpra, kes õppis ka eesti keelt muukeelsetele fakulteedis ja lihtsalt saime temaga sõpradeks. Veel kohtasin siin oma nüüdset naist ja nüüd ta õpib ka fakulteedis esimesel kursusel.

Ka eesti keeles?

Jah. Ja põhimõtteliselt on minu suhtlemiskeskond, nagu ka Tallinnas, kõik on põhimõtteliselt venelased, siis väga ei muutunud.

Põhilised sõbrad ja tuttavad jäid ikka Tallinnasse, siin pole väga palju uusi tutvusi tekkinud?

Pole palju, aga no sellest piisab.

Milline su võrgustik Tartus praegu on, kas pigem on sinu sõprus- ja tutvusringkonnas erialalt inimesed või on neid tekkinud ka mujalt?

Ei, tekkinud mujalt.

Pigem mujalt?

Pigem mujalt.

Kas sul on eestikeelseid sõpru, keda sa nimetaksid just sõbraks?

Vist ei ole.

Ja venekeelseid sõpru, kui palju neid võiks olla?

Neli.

Kas nad suhtlevad ka omavahel?

Kolm suhtlevad, neljas on Tartust ja ta ei tea Tallinna sõpru.

Sõpradest on Tartus vaid üks?

Jah.

Kui tihti te kohtute?

Üks kord nädalas umbes.

Kas nemad on sinu Tallinna koolist?

Tallinnast sõpradest on väga raske öelda, tähendab üks vaid elab Tallinnas Eestis ja teised, üks õpib Saksamaal, teine Inglismaal ja siis me kohtume peamiselt suvel ja talvel ja mõnikord kui keegi tuleb nädalaks, näiteks kevadel.

Aga Tartu sõber, kas tema on koolis tekkinud?

Tartu sõber... ei, ülikoolist tekkinud ja praegu ta ei õpi. Siis ta praegu töötab ja...

Kohtute sageli?

No üks kord nädalas.

Aga kas sinu suhtlusringkonnas on eestlastest tuttavaid?

Tuttavaid, jah?

Umbkaudse arvu võid öelda.

Tuttavaid... viis või kuus.

Ja kui tihti sa nendega kohtud?

Väga tihti ei kohtu, mõni kord, no üks kord kuus.

Ja nendega sa ei määra kohtumisi vaid kui näed, siis räägid?

Mhmmh.

Ja nemad on siit Tartust või Tallinnast?

On üks Tallinnast ja ülejäänud Tartust.

Ja nad on tekkinud erialaselt ülikoolist?

Ei töölt, treeningutelt.

Ja palju sul venelasi võib just tutvusringkonnas olla?

Palju. Ma ei saa öelda kui palju. 15..20..?

Aga kas nemad on ka sellised, kellega sa tahtlikult kokku ei saa, aga pigem juhuslikult?

Ei-ei, mõnikord tahtlikult saan kokku.

Nemad on siin Tartus või Tallinnas?

Nii Tartus kui ka Tallinnas. Tallinnas ma olen elanud kõik oma elu. Tartus ainult poolteist aastat.

Tartus sul pole väga palju inimesi suhtlusringkonda juurde tekkinud?

Ei, tekkinud, aga pole nii palju.

Kas need venelased tuttavad ja eestlased tuttavad ka omavahel suhtlevad?

Ei.

Pole seda tähele pannud?

Ei.

Kui sa mõtled situatsioonidele, kus sul on vaja nõu küsida, siis kellega sa tavaliselt ühendust võtad?

Sõltub sellest, mis olukord tekkis, mõnikord võin nõu küsida isegi emalt.

Aga isiklikku elu puudutavate küsimustega?

Naisega.

Ja kooliküsimustest?

Naisega.

Kuidas sa tunnend, kuidas on su eesti keele oskus Tartu ülikoolis eesti keelt õppides arenenud?

Ma ei tea. No on arenenud küll. Põhimõtteliselt grammatikas. Me teeme palju grammatikaharjutusi ja suur rõhk grammatika peale, aga sõnavara... ma mõtlen, et sõnavara rohkem arenes tööl, rohkem suheldes, mitte loengutes.

Kas sa tunnend, et suheldes on mingisugust taandarengut, mõnelt poolt on kuulda olnud, et eesti keele suhtlemisoskus on natukene langenud, kuna nii vähe saab suhelda. Kas oled ka seda tajunud?

Ma suhtlen eesti keeles peamiselt iga päev, et mul ei ole nagu see oskus langenud.

Kuna sa käid tööl mitu korda nädalas?

Mhmh.

Küsin su keeleveliku kohta. Kõigepealt, kas sa elad ühiselamus või korteris?

Ühiselamus.

Mis keelt sa seal kasutad?

Minu naabrid on eestlased, ainult eesti keelt.

Oma sõprade seas on nii eesti kui vene keel?

Jah.

Ja koolis?

Koolis... oma kursusekaaslastega vene keeles, kui tulevad vahetusõpilased, siis eesti või inglise keeles, kuidas juhtub.

Sa käid ka mingites trennides ja huviringides?

Trennides.

Mis keelt sa seal kasutad?

Vene keelt, aga mõnikord ka eesti keelt. See sõltub ka, et kui tuleb eestlane, siis eesti keelt.

Kuivõrd pädevalt või hästi sa tunnend end eesti keeles?

Ütleme niimoodi, et ma paneks endale kolme.

Miks nii?

Et, ma mõtlen, et minu sõnavara ei ole piisavalt suur ja aktsent on olemas ka. Sellega on vaja töötada ja parandada oma grammatikaoskusi veel natukene seda õppida.

Mis sa arvad, kuidas sõnavara saaks laiendada?

Suheldes, filmi vaadates ja iga päev võiks vaadata sõnaraamatust mingi sõna ja siis seda pähe õppida.

Kas eesti keelt õppides just siin ülikoolis, kas sa tunnend, et saad eesti keelt piisavalt praktiseerida?

Jah, saan küll.

Kas te suhtlete eesti keeles omavahel või on teil ka rühmatöid eestlastega, kus te peate eesti keeles suhtlema?

Meil ei ole rühmi eestlastega, aga kui on loeng näiteks, ma püüan rääkida oma õppejõuga nii palju kui saan.

Kas sa tunnend ka mingisugust survet rääkida eesti keeles siin Tartus?

Ei.

Aga kui sa käid poes ja sellistes teistes asutustes, siis mis keelt sa kasutad?

Ikka eesti keelt. Tartus on peamiselt kõik eestlased.

Kuivõrd raske oli Tartusse tulles saada eestlaste võrgustiku sisse?

Ei olnud raske. Väga raske oli see, et ei olnud tutvumisi ja kodust eemal. See oli raske. Aga teine suhtlemiskeskond, see ei ole raske. Aga siin Tartus mulle rohkem üteldakse alati, et sul on aktsent, sa oled venelane. Tallinnas ei olnud sellist asja.

Mis mõttes ütlevad, kuidas ja millistes situatsioonides?

Noh mõnikord räägid inimesega, siis ta küsib, mis rahvusest sa oled ja nii edasi.

See ei ole selline halvustav, see on pigem selline uudishimulik küsimus?

Jah. Selles mõttes, et Tallinnas on natuke teine eesti keel, et seal Tallinnas vene keelt mõjutab eesti keelt väga tugevasti.

Ma küsin kooli kohta veel ühe küsimuse, kas sa arvad, et sa saad piisavalt suhelda või sa tahaksid rohkem suhelda eestlasega?

Võiks natuke rohkem suhelda eestlastega.

Just mingites loengutes?

Jah.

Kui sul on suurem loeng, kus on nii eestlased kui venelased koos, siis kas sa pigem lähed oma venekeelsete tuttavate ja sõprade juurde või sa lähed ka eestlaste juurde istuma?

Ma ei tea, see sõltub vist minu tujust.

Aga sa lähed ka eestlaste juurde?

Jah, lähen küll.

VLADIMIR

Kui vana sa oled?

Ma olen juba 28, kujuta ette.

Ja sa õpid preagu mitmendal kursusel?

Kolmandal, kolmas.

Kust sa pärit oled?

Venemaalt Peterburist.

Ja mis kooli sa lõpetasid?

Seal kõik koolid on venekeelsed ja päris tavaline.

Sa lõpetasid siis Venemaal kooli?

Jah, jah, päris tavaline vene kool.

Aga kui kaua sa oled eesti keelt õppinud?

Kui ma siia tulin, siis esimene aasta oli eesti keele intensiivkursus, et pidin enam-vähem eesti keele kuidagi selgeks õppima. Ja siis on juba viis aastat, ma võtsin akadeemilise, praegu akadeemilise välja, ma loodan, et ma ikka lõpetan sel aastal.

Ja kas sul on praegu ka mingi kõrvaleeriala?

Jah, inglise keel kõrvalainena.

Ma küsin sinu suhtlusvõrgusiku kohta natukene: kes on sinu jaoks sõber ja kes on sinu jaoks tuttav? Kuidas sa

Need küsimused on pigem sellised psühholoogilised, selge (naerab). Sõber on see, keda ma usaldan ja see tähendab minu jaoks palju rohkem kui mingi tuttav ja sõbraga on suhtlemine päris tihe. Ma võin loendada kaks kolm inimest, nagu tõsiselt.

Aga tuttav?

Tuttav on tegelikult inimesed, kellega ma kunagi kokku sain ja tutvusin. Neid on mitusada.

Kui palju sul on praegu sinu suhtlusringkonnas eestlasi, kui palju venelasi?

No enamik on ja...ikkagi, ikkagi on venekeelsed.

Aga on ka eestikeelseid?

Eestikeelseid on päris vähe.

Kui sa siia Tartusse tulid, siis kuidas mõjutas see sinu suhtlusringkonda, kuidas see kohanemine oli sinu jaoks?

Et kaks aastat ma elasin ühikas, Raatuses ja seal on rahvusvaheline... (naerab) ringkond. Ja siis suhtlesin eestlastega päris vähe ja venelastega ja välismaalastega siis oli nii, et ma... sain aru, et piisas sellest, et ma kolisin siis praegu korterisse ja no alguses oli päris huvitav ja kõik oli huvitav ja uus ja pärast piirasin end natuke.

Mis mõttes piirasid?

Et suhtlemist oli liiga palju ja see...

Aga kas pigem tulid need tuttavad sinu erialalt või siis...

...ei, täitsa erinevad.

Erinevad ja pigem ühiselamu ringkonnast?

Jah.

Ja millise võrgustiku või suhtlusringkonna sa oled enda jaoks praegu siin Tartu õpingute jooksul välja kujundanud? Kes need inimesed on: kas nad on sinu erialakaaslased?

Enamasti jah, ja mingid tuttavad mitu sõpra, kellega ma siin sain tuttavaks, aga ma praegu keskendusin rohkem nagu õppimisele...

Kui sa nüüd mõtled ome eesti tuttavate ja sõprade peale, siis kui palju sul on just eestlastest sõpru?

Sõpru?

Jah, keda sa nimetaksid sõbraks?

No ma arvan, et üks inimene

Kas te suhtlete ainult koolis või ka kooliväliselt?

Kooliväliselt.

Ja kas ta elab siin Tartus?

Jah.

Kui tihti te kohtute?

Mitu korda nädalas.

Ja siis sinu venelastest sõbrad – kui palju neid umbes on siin Tartus?

Just venekeelseid? Need on erineva taustaga inimesed. Kolm-neli, kellega ma pidevalt suhtlen.

Nad tunnevad ka üksteist?

Jah.

Ja kas te siis käite niimoodi väljas ja suhtlete üksteisega mitmel tasandil, selles mõttes, et kooliväliselt ka?

Koolis ja kooliväliselt ja.

Ja kui tihti umbes?

Mingi üks-kaks korda päevas, oota... nädalas. (naerab)

Väga hea. Aga kui sa mõtled eestlastest tuttavate peale, siis kui palju neid umbes on?

Mingi... kümme või midagi sellist.

Kas nad on siin koolis või kooliväliselt tekkinud? Kuidas te suhtlete?

Need tekivad ikka koolis. Aga pool neist koolist väljas.

Aga kuidas siis?

Ah et kuidas? Juhuslikult (naerab).

Kui tihti te kohtute, kui tihti sa näed neid?

Mitu korda kuus. Mitte tihedamini.

Ja nad on siin Tartus?

Jah, Tartus.

Ja need venelased, kes on sinu jaoks tuttavad, kui palju neid umbes on?

Mingi sada (naerab).

Kui tihti te umbes suhtlete siis?

Noo (naerab) asi selles, et praegu üldse ei kasuta neid sotsiaalseid võrkusid enne, kui

Kas nad on nagu sellised, kellega sa saad näiteks kokku või nad on sellised, keda sa näed kooli peal ja ütled Tsau. Kui tihti ja milline see suhtlus nendega on?

Kui tõesti vaba aega on, siis mingi kord nädalas ma arvan. Kord nädalas, mitte rohkem.

Kas sinu need just sõbrad, venelastest sõbrad, kas nemad suhtlevad omavahel?

Suhtlevad ikka enam-vähem, vähemalt tunnevad üksteist.

Aga selle eestlasega, kes sinu sõber on, temaga mitte?

Jah, aga minu pärast.

Aga need eestlastest tuttavad, kas nemad tunnevad üksteist?

Tunnevad ja ei tunne.

Venelastega on siis sama, et tunnevad ja ei tunne?

Nagu venekeelsetega on liiga palju neid.

Millistes olukordades sa võtad ühendust oma eestikeelse sõbraga, millistes olukordades venekeelse sõbra või tuttavaga. Näiteks kui sul on vaja nõu küsida?

Nõu küsida...väga huvitav küsida. Nõu küsida... võib olla nii ja naa, sõltub situatsioonist.

Kas sa oled märganud, et sul on mingisugune eelistus või kuidagi on mingisugune seaduspärasus välja kujunenud?

Võib-olla lihtsalt vene keeles natuke lihtsam suhelda keele pärast.

Kellega sa kooliküsimustes ühendust võtad?

Kas õppejõuga või oma venekeelsete koolikaaslastega.

Ehk siis kursusekaaslastega?

Mhmmh.

Kui sul on näiteks mingisugused rahalised küsimused või mingisugused sellised küsimused, kellega sa ühendust võtad?

Jällegi huvitav küsimus. Tähendab üldse, kui on mingid probleemid? Siis ma võin pöörduda eestlastele või vene...

Aga sellised väga isiklikud küsimused, probleemid, kelle poole sa pöördud?

Ma arvan, et venelastega. Kõik venekeelsed inimesed siin, nendega natukene lihtsam suhelda.

Et pigem siis venekeelse poole?

Pigem jah.

Nüüd ma küsin sinult keele kohta natukene küsimusi, et kuidas sulle tundub, et kuidas on sinu eesti keele oskus just siin Tartus arenenud?

Alguses mul oli mõte, et aasta, kahe aasta pärast ma oskan ma eesti keelt vabalt ja ma olen pettunud (naerab). Pettunud täitsa endas, et ma arvasin, et minu keele... ma arvasin, et kui ma ise hakkan rohkem eesti keeles eestlastega rääkima, et oli nii, et ühikas näitkeks, et seal oli liiga palju rahvusvahelisi ja ma olin korteris venekeelsete inimestega.

Üürikorteris?

Ei, seal ühiselamus. Ja praegu elan korteris, üks inimene on venelane ja üks on eestlane.

Kuidas see suhtlus üürikorteris on?

(naerab) Kui kolmekesi me köögis istume, siis eesti keeles nii, nagu me saame ennast väljendada venekeelse venelasega. Eesti poiss, ta vene keelt ei oska.

Et kui tema on juures siis te räägite eesti keeles?

Jah.

Ja milline on sinu keelevalik koolis?

Vene koolis õpetatakse rohkem inglise keelt.

Ma mõtlen selles mõttes, et kui sa siin koolis oled, siis kumba keelt sa rohkem kasutad?

Vabandust, kummas koolis?

Ülikoolis.

Aa, ülikoolis... et nagu mis keelt ma eelistan?

Jah, mis keelt sa rohkem kasutad?

See sõltub jällegi, kellega ma suhtlen.

Ja kellega sa suhtlen?

Kui venelastega, siis vene keelt, kui eestlastega siis eesti keelt.

Aga kas teil on ka selliseid loenguid või praktikume, kus te peate venelastega suhtlema eesti keeles?

Oli, aga see oli natuke piinav ja ebamugav... ma tundsin natuke imelikult...ma ei tea.

Kuidas see siis välja nägi? Kas need olid rühmatööd või...?

See polnud mitte eriti tore, näiteks pidime rääkima eesti keeles... no see on selline asi, et näiteks ma ei saa inglise keelt rääkida venelasega.

Ei saa rääkida?

Ei.

Miks?

Ma ei tea, kuidas seda ära seletada, see on selline ebamugav tunne.

Et sa tunned, et sama on eesti keelega?

See on ebamugav situatsioon.

Kui palju teil on selliseid juhtumeid, kus te peate suhtlema ülikoolis venelastega eesti keeles?

Päris vähe. Väga vähe, et need olid nagu erandid, kui oli mingi kursus, näiteks eesti keele intensiivkursus kui me pidime mingid jutustama, pidime dialooge tegema.

Kas see oli liiga vähe, et sa oleksid tahtnud rohkem või sa ei oleks tahtnud rohkem?

Ei, ei tahtnud rohkem

Miks?

See on mingi kunstlik situatsioon, see, see on väga ebaloomulik ja kunstlik. Näiteks kui koolis ka ma küsin, ma ei tunne ära, et see inimene räägib vene keelt ja pärast selgub, kes...siis ma näen et tema nimi on venelane, siis edaspidi rääkida eesti keelt, see on kuidagi koomiline.

Kui sa käid linna peal ringi, kohvikutes või poodides, siis millist keelt sa siis eelistad kasutada teenindajaga suhtluses näiteks?

Ikka eesti. No loomulikult!

Kuivõrd pädevalt või kuivõrd hästi sa tunned ennast praegu eesti keeles?

Mul on palju lihtsam mitte teooriais, aga lihtsam tegeleda tekstidega. Ma suhtlen eesti keeles päris vaevaga.

Kas sa tunned, et sul on selline barjäär ees või sa ei tunne seda?

Ja, ma ei ole saanud veel üle selle kartuse.

Kuidas sa tunned, et kuidas sellest üle saaks?

Ma ei oska öelda. Ma ei oska öelda, võib-olla kui oleks selliseid asju olnud, et ma peaksin sõltuma ainult eesti keelest, võib-olla mõne aja pärast ma saaksin lahti sellest kartusest ja ebakindlusest.

Kas sa tunned Tartus ringi liikudes mingit sellist sundlust või survet rääkida eesti keeles või sa tunned, et sa saaksid ka vene keelega täiesti edukalt hakkama?

Survet ma ei tunne. Aga mõned inimesed siin reageerivad..inimestele on see loomulik kui inimene räägib eesti keelt ja nad ei tee mingit vahet, ma ei saa nagu, kuidas seda oma elulugu, et ma venelane olen... et näiteks tallinnas, seal need venekeelsed inimesed räägivad eesti keelt palju halvemini kui siin Lõuna-Eestis ja inimesed reageerivad palju sõbralikumalt, kui keegi vene aktsendiga räägib.

Tallinnas on sõbralikum kui Tartus?

Ma arvan, et see on kuidagi.

Kuidas sa tunned, kuidas on siin Tartus saada eesti suhtlusringkondadesse või eestlaste võrgustike sisse, kuidas eestlased on sind Tartus vastu võtnud?

Need, kes teavad, et mina olen Venemaalt, tuln siia õppima ja niiviisi, vot sellest suhtes oldi sõbralik.

Aga teised, mis kogemusi sul on?

Mis kogemusi... ausalt öeldes, ma arvan, et se vene keel natuke ärritab neid lõunaestlast ja ma saan aru, miks. Võib-olla sellest, et need kes Ida-Virumaal, nende kohta kogu aeg räägitakse, et nad elavad kogu elu ja ei viitsi eriti eesti keelt õppida. Siin Tartus, Lõuna-Eestis on nagu loomulik, et need venekeelsed inimesed on kakskeelsed.

Kas sa tunned, et siin Tartu ülikoolis õppides saab piisavalt praktiseerida eesti keelt?

Võiks olla rohkem.

Kuidas siis rohkem?

Kuidas siis rohkem... jällegi huvitav küsimus. Ma mõtlen...Võib-olla see on mu isiklik probleem, võib-olla, nagu siin koolis see programm keskendub rohkem nagu akadeemilisele kasutusele ja jällegi, mul palju lihtsam tegeleda tekstidega ja raamatutega.

Mida sa üldse kavatsed pärast lõpetamist selle eesti keele haridusega peale hakata?

Huh...(naerab)

Mida sa mõelnud oled?

See on nii konkreetne küsimus... Ma ei tea, mis suunda edasi liikuda, kas minna magistrantuuri, ma võin proovida midagi muud või proovida õppida kuskil teises, kolmandas riigis. Kui sa õpid filoloogiat, siis sa pead õppima oma vene kirjandust, 19. sajandi kirjandust, kaasaegset kirjandust, välismaa kirjandust ja seda kirjandust, kui sa oled eesti tudengi, siis eesti kirjandust ja seda kirjandust, mis kirjutatakse eestlaste...mida välismaa eestlased kirjutavad ja see on kohustuslik. Siin seda ainet kohustuslikuna ei ole. See on jama, täiesti jama.

Miks see jama on sinu arvates?

Kui näiteks mina midagi tean või midagi olen lugenud, siis ma olen ise lugenud. Kuigi me oleme lihtsalt bakalaureus, peaksime me midagi teadma kui keegi küsib. Enamikust

meie koolikaaslastelt kui midagi palud, eesti kirjanikud või teosed, mida nad on kirjutanud, siis mis nad ütlevad. See on jama.

Kas sa tunnend, et see annaks keeleõppimisele midagi juurde?

Isiklikult mina teeksin seda eesti kirjanduse ainet kohustuslikuks.

Kas sellepärast, et sul oleks mingisuguseid teadmisi kirjanduse kohta või...?

See on selline huvi ja see on selline loogiline ja loomulik, et filoloogid peavad teadma selle kirjanduse kohta. Jama, täielik jama.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Laura Komp (sünnikuupäev: 19.06.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose EESTI KEELT JA KULTUURI MUUKEELSETELE ÕPPIVATE TUDENGITE SUHTLUSVÕRGUSTIKUD JA KEELEVALIK, mille juhendaja on professor Martin Ehala,
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 24.05.2013